

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2013:1

1

Talous
Suhdanne
Artikkeli

ETLA – Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y. ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Jäsenet

Matti Alahuhta

Magnus Bargum

Anne Berner

Leif Fagernäs

Jyri Häkämies

Matti Halmesmäki

Satu Huber

Mika Ihamuotila

Kari Jordan

Ari Kaperi

Reijo Karhinen

Jouko Karvinen

Heikki Lehtonen

Liisa Leino

Pekka Lundmark

Marjo Miettinen

Kuisma Niemelä

Jussi Pesonen

Jaakko Rauramo

Risto Siilasmaa

Karsten Slotte

Riitta Tiuraniemi

Maarit Toivanen-Koivisto

Matti Vuoria

Antti Zitting

HALLITUS

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Sari Baldauf

Varapuheenjohtaja

Jäsenet

Anne Brunila

Antti Herlin

Bengt Holmström

Ilpo Kokkila

Sakari Tamminen

Tuula Teeri

Björn Wahlroos

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2013:1

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Vesa Vihriälä
VTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka

Markku Kotilainen
VTT
päätoimittaja,
tutkimusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vientä,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 20.3.2013

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

Painopaikka: Unigrafia Oy, Helsinki, 2013

Suhdannekäännne toisella vuosi- puoliskolla?

EU-maat joutuivat viime vuonna taantumaan. Niiden taloustilanne on yhä heikko. Positiivista on kuitenkin se, että kriisimaiden rahoitusmarkkinat ovat merkittävästi rauhoittuneet. Perusennusteessamme arvioimme suhdanteiden käänne-pisteen ajoittuvan vuoden 2013 puoliväliin. Merkittäviä riskejä huonompaankin kehitykseen on yhä olemassa. Tässä Suhdanteessa kuvaamme perusennusteen ohella myös vaihtoehtoisia kehitysursia ja niiden vaikutuksia.

Suhdanne-ennusteen ohella julkaisumme sisältää artikkeleita ajankohtaisista aiheista. Lisäksi siinä on lyhyempiä ns. erityisteemoja.

Julkaisun alkuun sijoitettu artikkelini käsittelee talouspoliittista tilannetta sekä euroalueella että Suomessa. Tarmo Valkonen kirjoittaa eläkeiän nostamisen vaikeudesta. Julkaisun lopun artikkeliosuudessa Mika Pajarinen, Petri Rouvinen ja Pekka Ylä-Anttila selvittävät palvelusektorin kasvavaa roolia Suomen kansantaloudessa. Olavi Rantala tarkastelee EU:n ilmastopoliitiikan talousvaikutuksia Suomessa ja EU-alueella.

Erityisteemojen aiheita ovat vaihtoehtoiset kehitysursat, Yhdysvaltojen budjettikiistat, euron uskottavuus, elektroniikkateollisuuden merkitys talouskasvulle ja tuottavuudelle sekä Suomen hintakehitys.

Toivotan kaikille lukijoille aurinkoista kevättä ja antoisia hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä maaliskuussa 2013

Markku Kotilainen

Talouspolitiikka s. 5

Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2013

Markku Kotilainen

Eläkeiän nostamisen vaikeudesta

Tarmo Valkonen

Suhdannekatsoaus s. 13

Katsaus suhdannekehitykseen
Kansainvälinen suhdannekehitys
Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet

Artikkelit s. 79

Digitaaliseen palveluyhteiskuntaan

Mika Pajarinen, Petri Rouvinen & Pekka Ylä-Anttila

Ilmastopolitiikka alkaa jarruttaa talouskasvua

Olavi Rantala

Talous

Talouspolitiikka

Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2013.....	6
<i>Markku Kotilainen</i>	
Eläkeiän nostamisen vaikeudesta	11
<i>Tarmo Valkonen</i>	

Taluspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2013

MARKKU KOTILAINEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

EUOKRIISI SIVANTOVAIHEESSA

Euroopan rahoitusmarkkinat ovat rauhoittuneet viimeisen puolen vuoden aikana ja kriisimaiden pitkät korot ovat laskeneet. Tärkein syy sille on, että Euroopan keskuspankki ilmoitti vuoden 2012 kesällä ja syksyllä olevansa valmis ostamaan rajattomasti kriisimaiden velkakirjoja jälkimarkkinoilla edellyttäen, että maa hakeutuu Euroopan vakausmekanismin (EVM) tuen hakijaksi. Aluksi markkinat eivät luottaneet EKP:n ilmoitukseen, mutta syyskuun 6. päivänä pidetyn EKP:n neuvoston kokouksen jälkeen näyttää siltä, että EKP:n sanoma on mennyt markkinoilla läpi. EKP:n uskotaan tekevän tarvittavat velkakirjaostot estääkseen erityisesti Italian ja Espanjan valtionlainojen korkojen pitkäaikaisen nousun, koska se näkee koko euron olemassaolon voivan olla uhattuna. Juuri euron hajoamisriskin on katsottu pitäneen kriisimaiden korkoja korkeana.

Euroopan keskuspankin rahapolitiikassa ei viime kuukausina ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Jos talouden elpyminen kuluvaan vuoden puoliväliin tienoilla näyttää todennäköiseltä, EKP ei alentane enää ohjaukorkoa. Jos elpyminen jatkuu, ohjaukorkoa voidaan nostaa hieman vuoden 2014 jälkipuoliskolla.

Euroalueen rahoitusmarkkinoiden kannalta erityisen tärkeää on lähiviikkoina ja -kuukausina Italian hallitustilanteen kehitys. Jos Italiaan ei saada uskottavaa taluspolitiikkaa harjoittavaa hallitusta, maan pitkien valtionlainojen korot voivat nousta tuntuvasti. Tällöin EKP joutuu päättämään,

ostaako se, ja millä ehdoilla, Italian lainoja jälkimarkkinoilta. Tätä kirjoitettaessa Italian pitkien valtionlainojen korot ovat nousseet noin prosenttiyksiköllä helmikuun vaalien tuloksen julkitulon jälkeen. Muiden ongelmamaiden lainamarkkinat ovat pysyneet rauhallisina.

Syksyllä sekä Euroopan komissio että Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Herman van Rompuy'n johtama ryhmä esittivät merkittäviä institutionaalisia muutoksia EU:n talous- ja rahaliittoon. (European Commission, 2012a; Van Rompuy ym., 2012). Esityksiä käsiteltiin Eurooppa-neuvostossa 14.12.2012, mutta ne eivät johtaneet välittömiin valmistelutoimiin jo aiemmin esillä olleita pankkivalvontaa koskevia linjauksia lukuun ottamatta. Näillä näkymin EKP:n yhteyteen luotava yhteinen pankkivalvoja pääsee aloittamaan maaliskuussa 2014. Sen valvottavaksi tulee noin 130 euroalueen pankkia. Pankkiunionin osalta sovittiin lisäksi, että sopimus kansallisia kriisiratkaisumekanismeja ja talletussuojajärjestelmiä koskevista direktiiveistä tulisi saada aikaan kesäkuuhun 2013 mennessä. Tämä aikataulu saattaa osoittautua liian kunnianhimoiseksi (ks. Véron ja Wolff, 2013).

Molempia raportteja on pidettävä keskustelun-avauksina, joita tullaan käsittelemään pitkään erimaiden päättävissä elimissä ja kansalaiskeskustelussa. Eräät uudistusehdotukset edellyttävät EU:n perussopimuksen muutosta, joten joissakin maissa joudutaan toteuttamaan myös kansanäänestyksiä. Raporteissa ehdotetuilla toimilla ei ole

välitöntä vaikutusta nykyiseen kriisiin. Nopeiden institutionaalisten muutosten kannattajat kuitenkin uskovat etenemisen näissä asioissa vahvistavan markkinoiden luottamusta. Toisaalta EU:n tulevaa suuntaa koskevien erimielisyyksien kärjistyminen voisi lisätä uudestaan markkinaepävarmuutta.

Molemmissa raporteissa hahmotellaan kolmivaiheista etenemistä kohti yhä kiinteämpää talous- ja rahaliittoa. Ensimmäisessä vaiheessa (6–18 kuukautta) pyritään toteuttamaan jo sovittujen (ns. six-pack) ja pian sovittavien (ns. two-pack) uudistusten täytäntöönpano. Lisäksi pyritään sopimaan yhteisestä pankkivalvontamekanismista ja sen jälkeen yhteisestä kriisinsäätömekanismista, jolla vaikeuksiin joutuvia pankkeja voidaan järjestellä uudelleen ja pääomittaa. Suunnitelman mukaan EU:n talousarvioon luodaan *lähentymis- ja kilpailukykyväline*, joka olisi erillään monivuotisesta rahoituskehiksestä. Välineellä tuettaisiin ”jäsenvaltioille tärkeiden rakenneuudistusten oikea-aikaista toteuttamista ja talous- ja rahaliiton moitteetonta toimintaa” (Euroopan komissio, 2012, 1). Tuki perustuisi jäsenvaltioiden ja komission välillä tehtävissä sopimusjärjestelyissä määritettäviin sitoumuksiin.

Toisessa vaiheessa (18 kk–5 vuotta) pyritäisiin koordinoimaan entistä tiukemmin jäsenmaiden julkista taloutta ja talouspolitiikkaa, ml. vero- ja työllisyyspolitiikka. Tässä vaiheessa luotaisiin myös laajempi yhteinen rahoituskapasiteetti, joka perustuisi omiin varoihin. Sen olisi ”tarjottava riittävästi tukea tärkeisiin rakenneuudistuksiin paineen alla olevissa suurissa talouksissa”. Se voitaisiin luoda ensimmäisessä vaiheessa perustetun lähentymis- ja kilpailukykyvälineen pohjalle. Myös suurten ongelmamaiden velkojen uudelleenjärjestelyä varten voitaisiin luoda ns. velanlunastusrahasasto (ks. Kotilainen, 2012). Yhteisen rahoituskapasiteetin ja muiden välineiden seurannasta ja hallinnoinnista vastaisi komission sisällä toimiva EMU-varainhoitoelin (Treasury). Tätä on joskus kutsuttu myös yhteiseksi valtiovarainministeriöksi.

Pidemmällä aikavälillä (yli viisi vuotta) ”pitäisi olla mahdollista laatia euroalueen talousarvio, joka perustuu suvereniteetin, vastuun ja solidaarisuuden asianmukaiseen jakamiseen Euroopan tasolla ja tarjoaa talous- ja rahaliitolle yhteisen rahoituskapasiteetin, jotta voidaan tukea jäsenvaltioita, joihin häiriöt vaikuttavat” (Euroopan komissio, 2012). Kyse olisi eräänlaisesta EMU-tasoisesta suhdannepuskurista. Siitä annettavan rahoituksen pitäisi olla pitkällä aikavälillä kunkin maan kohdalla neutraali (tasapuolinen), jotta se ei johdaisi pysyviin tulonsiirtoihin jäsenmaiden välillä. Tässä vaiheessa luotaisiin euroalueen valtioiden yhteiset velkakirjat (ns. eurobondit).

Komission ja Van Rompuy'n suunnitelmat ovat erittäin kunnianhimoisia. Niiden osalta on kysyttävä, kuinka pitkälle eteneminen yhteisvastuussa on taloudelliselta kannalta tarpeellista. Oleellinen kysymys on myös se, miten pitkälle menevään poliittiseen integraatioon ja suvereniteetin luovuttamiseen unionitason toimielimille jäsenmaissa ollaan valmiita.¹

SUOMESSA VALTIONTALOUTTA ON SOPEUTETTAVA SUHDANNETILANNE HUOMIOON OTTAEN

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa päätettiin runsaan 2 miljardin euron suuruisista valtiontalouden sopeutustoimista hallituskauden aikana. Hallitus päätti maaliskuun 2012 lopulla kehysriihessään, että valtiontalouden rakenteellista alijäämää pienennetään hallitusohjelmassa päätetyn lisäksi noin 2.5 miljardilla eurolla vuosiin 2015–2016 mennessä. Molemmissa paketeissa menoleikkausten ja veronkorotusten määrä on suunnilleen yhtä suuri.

Vuoden 2012 kehysriihessä päätettiin, että sopeutus toteutetaan etupainotteisesti. Vuoden 2013 budjetissa noudatetaan tarkasti kehysriihen

¹ ETLA ja Ulkopoliittinen instituutti (UPI) ovat aloittaneet tutkimusprojektin, jossa arvioidaan EU:n erilaisia kehitysvaihtoehtoja erityisesti Suomen kannalta. Tutkimuksen rahoittaja on Jane ja Aatos Erkon säätiö. Ks. <http://www.etla.fi/uutiset/etla-ja-upi-ryhtyvat-selvittamaan-eun-kehityssuuntia-talouksriisin-jalkeen/>.

päätöksiä. Siinä säästöt ovat noin 400 miljoonaa euroa ja veronkorotukset noin 1.3 miljardia euroa. Säästöjä kerätään eri hallinnonaloilta. Veronkorotuksissa keskeinen sija on kaikkien arvonlisäveroprosenttien nostolla yhdellä prosenttiyksiköllä vuoden 2013 alusta. Yleinen arvonlisävero kohosi 23 prosentista 24 prosenttiin vuoden alusta. Alv:n nostolla kerätään nettomääräisesti noin 700 miljoonaa euroa. Tuloveroasteikkojen inflaatio- ja ansiotasotarkistuksista luopumisen vaikutus on noin 340 miljoonaa euroa. Suurista palkoista, eläkkeistä ja perinnöistä kerättävän ns. solidarisuusveron tuotoksi valtiovarainministeriö arvioi noin 100 miljoonaa euroa. Käytännössä summa jäänee jonkin verran pienemmäksi veronmaksajien käyttäytymismuutosten seurauksena.

Puoliväli-istunnossaan helmikuun 28. päivänä 2013 hallitus kirjasi tavoitteitaan jäljellä olevan hallituskauden osalta. Samalla se kirjasi joukon yleisiä periaatteita niiden saavuttamiseksi. (Valtioneuvosto, 2013.) Yksityiskohtaisesti toimenpiteitä käsitellään vuosia 2014–2017 koskevassa kehysriihessä, joka järjestetään 21.3. 2013. Kehysriihessä otetaan kantaa tarvittaviin valtiontalouden keskipitkän aikavälin sopeutustoimiin, ns. kestävyysvajetta pienentäviin toimiin sekä keinoihin tuotannollista perustaa ja kilpailukykyä vahvistavista toimista.

Valtiontalouden sopeutustoimet ajoittuvat suhdannetilanteen kannalta hankalasti. Vuodesta 2013 on näillä näkymin muodostumassa hyvin hitaan kasvun vuosi. Vuotta 2014 koskevat ennusteetkin ennakoivat vain hidasta elpymistä. Viennin kasvu jää vaatimattomaksi ja samaan aikaan yksityinen kulutus lisääntyy veronkorotusten ja inflaation kiihtymisen vuoksi vain marginaalisesti. Myös investointitoiminta reagoi heikkoon kysyntään.

Jos luottamus Suomen julkiseen talouteen voitaisiin muilla keinoilla säilyttää, veronkorotuksista luopuminen tai ainakin korotusten pienentäminen olisi oikea ratkaisu. Suomen valtiontalous on kuitenkin saatava parempaan kuntoon jo lähivuosina, koska väestön ikääntyminen synnyttää

vuosikymmenen loppupuolella lisäpaineita sekä meno- että tulopuolella.

Heikko suhdannetilanne johtaa siihen, että päätetyillä toimilla ei saavuteta hallitusohjelmassa asetettua valtiontalouden korkeintaan 1 prosentti/BKT -alijäämätavoitetta. Sopeutustarve olisi noin 4 miljardia euroa. Valtionvelan BKT-suhteen kääntäminen laskuun vuonna 2015 edellyttäisi myös 1.8 miljardin euron suuruisia menojen ja tulojen sopeutustoimia. Nykyisessä heikossa suhdannetilanteessa kahdenkin miljardin euron suuruinen sopeutus on taloudellisen kasvun kannalta merkittävä häirtä. Hallituksen pitäisi rajata sopeutustoimet korkeintaan miljardiin euroon ja luopua hallitusohjelman tavoitteiden kirjaimellisesta noudattamisesta. Sopeutusta voidaan jatkaa seuraavalla hallituskaudella. Jotta markkinoiden luottamus säilytettäisiin, hallituksen tulisi kuitenkin toimia erittäin päättäväisesti väestön ikääntymisestä johtuvan ns. kestävyysvajeen pienentämiseksi.

KESTÄVYYSVAJEEN ALENTAMINEN EDELLYTTÄÄ LISÄTOIMIA

ETLAn uusien arvioiden väestön ikääntymisestä aiheutuvan ns. kestävyysvajeen suuruudesta on 1–2.5 prosenttia BKT:sta. (Lassila ja Valkonen, 2013.) Tämän verran koko julkisen sektorin tuloja pitäisi nostaa tai vaihtoehtoisesti menoja leikata pitkällä aikavälillä. EU:n komission vastaava tuore arvio Suomelle on 5.8 prosenttia, Suomen Pankin arvio 4 prosenttia ja valtiovarainministeriön arvio 3.5 prosenttia BKT:sta. (European Commission, 2012b; Kinnunen ym., 2012; Valtioneuvosto, 2013). Kaikkiin tämänkaltaisiin arvioihin liittyy suurta epävarmuutta. Kaikki arviot kuitenkin merkitsevät sitä, että tarvitaan pitkällä aikavälillä vaikuttavia rakenteellisia toimia, jotka korjaavat vajetta.

Hallitus päätti vuoden 2012 kehysriihessään eräistä toimista, joilla pienennetään väestön ikääntymisestä aiheutuvaa kestävyysvajetta. Keskeiset keinot liittyvät työvoiman tarjontaan. Keinoja ovat muun muassa varhennetun vanhuuseläkkeen poistaminen, osa-aikaeläkkeen alarajan

nostaminen yhdellä vuodella 60 vuoteen ja työtömyysturvan lisäpäivärahoikeuden alaikärajan nostaminen myös yhdellä vuodella 61 vuoteen. Jo vuoden 2013 budjetilla työuria pyritään pidentämään myös alkupäästä mm. nuorten yhteiskuntatakuun avulla. Sen mukaan kaikille alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille pyritään turvaamaan työ- tai opiskelupaikka maksimissaan 3 kuukauden työttömyyden jälkeen. Kestävyysovajetta alennetaan myös koroittamalla työeläkemaksua 0.4 prosenttiyksiköllä sekä 2015 että 2016.

Viimevuotisessa kehysriihessä päätetyt toimet tarvitsevat jatkoa. Selkein ja kestävin politiikkakeino on yhä julkisen sektorin tulojen kasvattaminen työvoiman tarjontaa lisäämällä. Työvoimaan osallistumisastetta ja työllisyyttä tulisi kohottaa nuorissa, keski-ikäisissä ja ”vanhoissa” ikäluokissa. Suurin potentiaali työllisyysasteen nousuun on yli 55-vuotiaiden joukossa. Vaikka näiden ikäluokien työhön osallistumisaste on noussut, asteittaiselta vähimmäiseläkeiän korotukselta ei voida välttyä. Lisäksi julkisen sektorin tuottavuutta on nostettava mm. hallintoa tehostamalla ja uutta teknologiaa hyödyntämällä. Jos merkittävästi kestävyysvajetta alentavista toimista saataisiin pian yksimielisyys, välittömät valtiontalouden sopeutustoimet voisivat olla pienempiä ja paremmin suhdannetilanteeseen sopivia.

KILPAILUKYKYÄ ON PARANNETTAVA USEILLA KEINOILLA

Suomen tavaraviennin määrä oli vuonna 2012 noin 15 prosenttia alempi kuin vuonna 2008 ennen finanssikriisiä. Suomalaiset yritykset ovat myös menettäneet markkinaosuuksiaan. Rakenneellisia syitä tälle ovat Nokian tuotannon jyrkkä supistuminen ja metsäteollisuuden tuotteiden heikko kysyntä Euroopassa. Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky on myös alentunut trendinomaisesti 2000-luvun alusta lähtien. Globalisaatio ja useiden maiden toteuttamat yhteisöveron alennukset ovat lisäksi kiristäneet kilpailua. Suomen kokonaistuotanto oli vuonna 2012 noin kolme prosenttia finanssikriisiä edeltänyttä tasoa matalampi. Työttömyysaste on nousussa.

Suomen tuotannollista perustaa ja kilpailukykyä pitäisi vahvistaa, jotta tähän haasteeseen kyettäisiin vastaamaan. Uusia investointeja ja innovaatioita ei saada Suomeen ilman hyvää kilpailukykyä ja houkuttelevaa toimintaympäristöä. ETLAn lähivuotia koskeva ennuste perustuu siihen oletukseen, että kilpailukyky kohenee ja Nokian tavaraviennin jättämää aukkoa kyetään korvaamaan. Muussa tapauksessa erityisesti viennin kehitys on arvioitua huonompi.

Hallitus on vuotta 2013 koskevassa tulo- ja menoarviossaan esittänyt eräitä kohdennettuja määräraaikaisia toimia, joilla pyritään kannustamaan erityisesti tutkimus- ja kehitysintensiivisiä pieniä kasvuyrityksiä. Näitä toimia ovat tutkimus- ja kehitysmenojen verovähennys, teollisuuden poisto-oikeuksien kaksinkertaistaminen, kasvuyritykseen tehdyn sijoituksen verokannustin pääomatuloverotuksessa sekä listaamattomiin yrityksiin tehtävien sijoitusten hankintameno-oletaman nostaminen 50 prosenttiin.

Hallituksen toimet ovat askelia tiellä, jolla täytyy edetä lähivuotina. Edellä mainitut toimet ovat määräraaikaisia, mutta jos kokemukset niistä ovat positiivisia, osasta voi tulla pysyviä. Konkreettisia lisätoimia tarvitaan muun muassa laivakuljetusten kilpailukykyyn säilyttämiseksi. Tuotannollista perustaa ja kilpailukykyä vahvistavia toimia on mietitty useissa työryhmissä. Niistä osa tuotteen toteutusvaiheeseen.

Mittava mahdollinen yritysten kannattavuutta kohentava keino olisi yhteisöveroprosentin lisäalennus. Suomen yhteisövero on vuoden 2012 alussa tehdyn alentamisen jälkeen 24.5 prosenttia. Alentamiseen syntyy paineita muiden maiden keventäessä yritysverotustaan. Ruotsi on alentanut vuoden 2013 alusta yhteisöveroprosentin 22 prosenttiin aiemmasta 26.3 prosentista. Tanskan hallitus on ilmoittanut alentavansa yhteisöveron nykyisestä 25 prosentista 22 prosenttiin. Virossa yhteisöveroa ei peritä lainkaan yritykseen jätetyistä voitoista, 21 prosentin vero peritään vasta kun voittoja tuloutetaan omistajille. Mahdollinen yhteisöveron alennus jouduttaneen kompensoimaan

ainakin osittain muita veroja korottamalla ja yri-
tystukia vähentämällä.

Palkkaratkaisut yhdessä tuottavuuden kehityksen kanssa ovat merkittävin kustannuskilpailukyyn vaikuttava tekijä. Nykyisen raamiratkaisun puitteissa on syytä käyttää mahdolliset joustoelementit. Raamiratkaisun jälkeen vuoden 2013 lopulla olisi tärkeää päästä kilpailukykyä parantaviin palkkaratkaisuihin. Toivottavaa olisi, että palkkalinja selviäisi jo selvästi ennen syksyä. Jos suunta olisi selvillä ennen kehysriihä, sekin voisi vähentää välitöntä valtiontalouden sopeutustarvetta.

Jotta vientiyrityksille annettaisiin mahdollisuus hyötyä odotetusta suhdannenoususta mahdollisimman tehokkaasti, palkkojen sopimuskorotukset pitäisi mitoittaa lähelle nolaa noin parin vuoden ajaksi. Liukumat ja rakenteelliset muutokset kuitenkin kasvattaisivat nimellistä ansiotasoa. Reaaliansioiden aleneminenkin tulisi hyväksyä, koska se parantaisi työllisyyttä ja loisi pohjaa tulevalle tuotannolle ja investoineille. Palkkaratkaisun muoto ei ole ratkaiseva kysymys, mutta nykyisessä tilanteessa realistisin lienee vientialojen johtama liittokohtainen kierros.²

KIRJALLISUUTTA

ETLA (2013): Muistioita hallitukselle: talouspolitiikan linjaus keväällä 2013. <http://www.etla.fi/julkaisut/muistioita-hallitukselle-talouspolitiikan-linjaus-kevaalla-2013/>

Euroopan komissio (2012): Suunnitelma tiiviin ja aidon talous- ja rahaliiton luomiseksi – Keskustelunavaus. Lehdistötiedote. 28. marraskuuta.

European Commission (2012a): Communication from the Commission: A blueprint for a deep and genuine economic and monetary union, Launching a European Debate. European Commission. COM(2012) 777 final/2. 30.11.2012.

European Commission (2012b): Fiscal Sustainability Report 2012. European Economy, No. 8.

Kinnunen, H., Mäki-Fränki, P. ja Viertola, H. (2012): Suomen julkisen sektorin kestävyystarkasteluja. Euro ja talous 5/2012: talouden näkymät.

Kotilainen, M. (2012): Arvioita eurokriisin ratkaisuehdotuksista. ETLA, Suhdanne 2012:2, 70–76.

Lassila, J. ja Valkonen, T. (2013): Julkisen talouden rahoituskellinen kestävyys. ETLA Raportti, No. 3. <http://www.etla.fi/julkaisut/julkisen-talouden-rahoituskellinen-kestavyys/>.

Valtioneuvosto (2013): Hallitus linjasi puoliväli-istunnossaan keinoja kestäväen talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyyn vahvistamiseen. Tiedote 89/2013. <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=378442>.

Van Rompuy, H. (in close collaboration with Barroso, J. M., Juncker, J.-C. ja Draghi, M.) (2012): Towards a Genuine Economic and Monetary Union. www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/.... December 5.

Véron, N. ja Wolff, G. B. (2013): From Supervision to Resolution: Next Steps on the Road to European Banking Union. Bruegel Policy Contribution. February, Issue 4.

² Ks. ETLAn ehdottamista muista talouspoliittisista toimista ETLA (2013).

Eläkeiän nostamisen vaikeudesta

TARMO VALKONEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

Keskustelua eläkeiän nostamistarpeesta on Suomessa käyty 1990-luvun alun lamasta lähtien. Taustalla oli vuoden 1986 varhaiseläkeuudistus, joka aiheutti odottamattoman suuren ryntäyksen eläkkeelle. Varhaiseläkkeiden ja työttömyysputken ikärajoja on sen jälkeen nostettu usein ja muitakin ehtoja on kiristetty. Outo poikkeus tässä jatkumossa oli vanhuuseläkeiän lasku vuoden 2005 työeläkejärjestelmän uudistuksessa. Joustavan eläkeiän alarajaksi asetettiin 63 vuotta.

Eläkeiän nostoa puoltaa useampikin asia. Tärkein niistä on, että hyvinvointiyhteiskuntamme tarvitsee lisää veroueroja, jotta edes nykyisen tasoiset palvelut ja tulonsiirrot voidaan rahoittaa tulevaisuudessa. Työikäisten ja eläkeikäisten määrin suhde heikkenee koko ajan, vaikka maahanmuutto on kasvanut. Eläkejärjestelmäkin hyötyy pidemmistä työurista, koska maksutuloa saadaan sisään heti ja kasvanutta eläkettä maksetaan ulos vasta vähitellen. Osalle kansalaisista pidemmän työuran tuottama suurempi eläke tulee enemmän kuin tarpeeseen, sillä elinaikakerroin leikkaa eläkkeitä ja lisävuosia on tulossa myöhäiseen vanhuuteen, jolloin taitetun indeksin suhteellista elintasoa heikentävä vaikutus on suurimmillaan.

Yksi keskeisistä vastaväitteistä eläkeiän nostolle on se, ettei ”mekaaninen” eläkeiän nosto vaikuta todelliseen eläkkeelle siirtymiseen, koska ikääntyneiden työkyky on heikentynyt ja työnantajat eivät heitä halua. Ihmisten työkyky ja terveys lähellä eläkeikää ovat kuitenkin jatkuvasti parantuneet, mikä näkyy

muun muassa harvinaistuvina työkyvyttömyyseläkeinä erityisesti yli 60-vuotiaiden ryhmässä.

On totta että monien on vaikea saada uutta työtä, jos tulee irtisanotuksi lähellä eläkeikää. Tämän ongelman ratkaisussa ei alhainen eläkeikä kuitenkaan auta. Suurelle enemmistölle lakisäätetyn eläkeiän nosto tarkoittaa työuran pitenemistä, kuten on huomattu varhaiseläkeuudistusten yhteydessä. Vastaväite onkin sukua harhaluulolle, jonka mukaan nuorten pääseminen työuran alkuun edellyttää vanhojen siirtymistä eläkkeelle. Tämä väite on kumottu monissa tutkimuksissa ja myös suomalainen kokemus vahvistaa asian. Työpaikkojen määrä ei ole vakio. Työllisyysasteiden merkittävä nousu ikääntyneillä työntekijöillä ei ole lisännyt nuorisotyöttömyyttä.

Toinen eläkeiän nostoa vastustavien strategia on kiinnittää huomio työuran aiempaan aloitukseen ja työllisyysasteiden nostoon keski-ikässä. Näillekin tavoitteille on olemassa omat keinonsa, kuten omavastuun lisääminen yliopintojen kustannuksista ja vuorotteluvapaiden poistaminen, mutta halukkuutta niiden käyttöön ei tunnu löytyvän yhtään sen enempää kuin eläkeiän nostoonkaan.

Kolmas eläkeikien nostoa vastustavien perustelu on, että heikosti koulutetuilla on varhaisemman odotettavissa olevan kuoleman vuoksi vain vähän aikaa nauttia eläkkeestään ja että työeläkeiän nosto lisäisi tätä epätasa-arvoa. Lyhyimmät elinajat omaaville palkansaajille työeläkejärjestelmän vanhuuseläkeillä on kuitenkin vain vähän mer-

kitystä, koska he poistuvat työelämästä pääsääntöisesti työkyvyttömyyseläkkeen kautta. Täyden työuran tekevien työntekijöiden elinajan odotteet ovat parantuneet lähes samaa vauhtia kuin muiden ammattiryhmien.

Neljäs esitetty vasta-argumentti on, ettei elinaikakertoimen eläkkeelle jäämistä myöhentävää vaikutusta vielä tiedetä. Toiveena on, että ihmiset kompensoisivat eläkkeen pienenemisen työuraa jatkamalla. Tietoa siitä, tapahtuuko näin, ei tulla saamaan lähivuosina. Mitään ristiriitaa ei synny siitä, että asia varmistetaan vanhuuseläkeikää nostamalla.

Mikä olisi reilu ja tehokas malli työllisyysasteiden nostoon myöhäisessä iässä? Täyden eläkkeen antavaa vanhuuseläkeikää pitäisi ensin vähitellen nostaa ja sitoa eläkeiän alaraja elinajan odotteeseen. Aiempi tutkimus osoittaa, että tämän lisäksi pitäisi tehdä muiden työelämästä poistumisen reittien käyttö vähemmän houkuttelevaksi. Osa-aikaeläkejärjestelmän muuttaminen niin, että varhain otettu eläke pienentää vanhuuseläkettä, on siksi perusteltua. Työttömyysputken alaikäraja olisi syytä nostaa vanhuuseläkeiän tahdissa.

Mitään etua siitä, että välttämättömiä päätöksiä uudistuksesta lykätään tulevaisuuteen, ei ole odotettavissa.

Suhdanne

Suhdannekatseaus

Katsaus suhdannekehitykseen	14
<i>Markku Kotilainen</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	23
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	36
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	42
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	45
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	49
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	53
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	62
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Hinnat ja kustannukset	68
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet	76
Erityisteemat	
Vaihtoehtoiset kehitysurat.....	21
<i>Markku Kotilainen</i>	
USA:n finanssipolitiikka tuuliajolla	28
<i>Paavo Suni</i>	
Mistä eurolle uskottavuutta?	34
<i>Paavo Suni</i>	
Nokian vaikutus talouteen	56
<i>Markku Kotilainen, Reijo Mankinen</i>	
Inflaatio Suomessa ja EU:ssa.....	73
<i>Reijo Mankinen</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- Euroalueen taantuma on syventynyt, mutta rahoitusmarkkinoiden rauhoittuminen antaa toivoa paremmasta loppuvuodesta 2013
- Suomen kokonaistuotanto kasvaa 0.3 prosenttia vuonna 2013, ensi vuonna kasvu nopeutuu 1.8 prosenttiin
- Viennin määrä kasvaa vuonna 2013 puoli prosenttia, vuodelle 2014 odotetaan 3.5 prosentin kasvua
- Yksityinen kulutus lisääntyy vain 0.3 prosenttia vuonna 2013, mutta vuonna 2014 ostovoiman lievä paraneminen kohottaa kasvun 1.3 prosenttiin
- Yritysten investoinnit supistuvat heikon kysynnän vuoksi vuonna 2013, mutta kääntyvät kasvuun kysynnän elpessä vuonna 2014
- Työttömyysaste on 8.3 prosenttia vuonna 2013 ja 8.1 prosenttia vuonna 2014
- Suomen kuluttajahinnat nousevat 2.4 prosenttia vuonna 2013 ja pari prosenttia vuonna 2014: arvonlisäveron nosto kiihdyttää inflaatiota tänä vuonna, mutta raaka-aineiden hintapaineet ovat vähentyneet
- Talouskasvun hidastuminen syö budjetin tiukennuksen vaikutuksen, hallituksen tavoite velka/bkt-suhteen kääntämisestä laskuun on vaarassa

HIDAS KASVU MAAILMANTALOUDESSA JATKUU

Vuosien 2007–2008 finanssikriisin jälkeisellä elvytyspolitiikalla todennäköisesti estettiin 1930-luvun laman toistuminen. Elvytysvara kuitenkin käytettiin suuressa osassa talouksia lähes loppuun sekä finanssi- että rahapolitiikassa.

Yhdysvalloissa ja Saksassa kokonaistuotanto on jo ohittanut vuoden 2008 alun tason. Koko euroalueella ja Suomessa tuo taso on vielä saavuttamatta. Euroaluekin elpyi jonkin verran. Vuoden 2011 lopulla kuitenkin ajaututtiin useiden jäsenmaiden vaje- ja velkakriisin vuoksi taantumaan.

Alkuvuonna 2012 vielä odotettiin käännepestettä viime vuoden lopulle. Eurokriisin uusi kärjistyminen keväällä ja kesällä kuitenkin johti taantuman jatkumiseen ja syvenemiseen. Euroalueen kriisi hidastaa taloudellista kasvua muuallakin maa-

ilmassa. Käännepestä on odotettavissa aikaisin-taan vuoden 2013 puolivälissä.

Yhdysvaltojen bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1.7 prosenttia vuonna 2013. Puolueiden välinen budjettikiista hidastaa kasvua. Koko EU-alueen BKT supistuu vielä 0.2 prosenttia. Venäjällä kokonaistuotannon kasvu hidastuu 3.5–4 prosenttiin. Kiinassa kasvu vahvistuu hieman, 8 prosentin paikkeille, keveän finanssipolitiikan ja kotimaisen kysynnän piristymisen ansiosta. Läntisen maailman kysynnän heikkous jarruttaa viennin kasvua.

Vuonna 2013 koko maailman kokonaistuotannon kasvu pysyy viimevuotisessa noin 3 prosentissa. Jarruttavina tekijöinä ovat markkinapaineiden vuoksi kiristetty finanssipolitiikka ja euromaiden kriisi.

Kasvun odotetaan nopeutuvan vuoden 2013 puolivälissä, jos rahoitusmarkkinoiden luottamus säilyy ja kriisimaiden vajeet kyetään saattamaan kestävälle uralle. Finanssipolitiikka on yhä tiukkaa useassa maassa, mutta yksityisellä sektorilla olisi varaa velkaantumiseenkin.

Maailmantaloudessa on edelleen suuri riski oleellisesti huonommastakin kehityksestä. Tällä hetkellä akuutein riski liittyy EU-maiden kykyyn vakauttaa ongelmamaiden julkisen sektorin rahoitus. Se vaikuttaa rahoitusmarkkinoiden uskoon ongelmien ratkaisusta sekä markkinaosapuolten keskinäiseen luottamukseen. Yhdysvalloissa suurimmat haasteet ovat yksityisen sektorin luottamuksen palauttaminen ja julkisen talouden velkaantumiseen liittyvä poliittinen päätöksenteko. Huonoin vaihtoehto läntisessä maailmassa on rahoitusmarkkinarauhottomuuden

muuttuminen vuonna 2008 koetun kaltaiseksi paniikiksi. Tällainen kriisi koettelisi myös Venäjää ja Aasian maita, Kiina mukaan lukien. Riski raakaöljyn hinnan noususta mm. Iranin poliittisen tilanteen vuoksi on yhä olemassa.

EUROALUEEN SUHDANNEKÄÄNNETTÄ ODOTETAAN VUODEN JÄLKIPUOLISKOLLE

Vuonna 2012 euromaiden kokonaistuotanto supistui 0.5 prosenttia. Euroalue on käytännössä ollut taantumassa vuoden 2011 viimeisestä neljänneksestä lähtien. Taantuma oli syvimmillään vuoden 2012 viimeisellä neljänneksellä. Taantuma on syventänyt ylivelkaantumisesta aiheutunut tiukka finanssipolitiikka.

Euroopan keskuspankki (EKP) alensi edellisen kerran ohjaukorkoa 0.75 prosenttiin heinäkuussa 2012. Keskuspankki on lisäksi tehnyt tarvitta-

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2012*	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2012*	2013 ¹⁾	2014 ¹⁾	2015 ¹⁾	2008→12	2013→17 ¹⁾
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	194.5	-0.2	0.3	1.8	2.9	-0.6	2.0
Tuonti	78.4	-3.7	-0.5	2.7	3.6	-2.0	3.2
- tavarat	56.6	-6.6	0.1	2.8	4.1	-2.5	3.6
- palvelut	21.8	4.6	-1.9	2.5	2.5	-0.5	2.2
Kokonaistarjonta	272.9	-1.2	0.0	2.1	3.1	-1.0	2.3
Vienti	77.3	-1.4	0.5	3.5	4.4	-3.0	3.3
- tavarat	56.8	-1.2	0.3	3.5	4.2	-3.3	3.1
- palvelut	20.4	-1.8	1.0	3.4	5.0	-2.0	3.9
Investoinnit	37.8	-2.9	-2.4	3.4	4.6	-1.7	3.5
- yksityiset	32.7	-3.4	-2.7	3.7	4.9	-1.9	3.8
- julkiset	5.0	0.5	0.0	1.0	2.5	0.0	1.6
Kulutus	157.8	1.4	0.3	1.0	1.6	0.7	1.3
- yksityinen	109.5	1.6	0.3	1.3	2.2	0.8	1.7
- julkinen	48.3	0.8	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3
Varastojen muutos¹⁾	0.1	-1.1	0.0	-0.1	0.2	0.0	0.0
Kokonaiskysyntä	272.9	-1.3	0.0	2.1	3.1	-1.0	2.3
Kotimainen kysyntä	195.7	-1.2	-0.2	1.3	2.5	0.1	1.8
Julkinen kysyntä	53.3	0.8	0.3	0.5	0.6	0.4	0.5

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

essa ns. epätavanomaisia rahapoliittisia toimia, joilla se on pyrkinyt edistämään rahoitusmarkkinoiden toimintaa ja turvaamaan riittävän likviditeetin. Kun rahoitusmarkkinoiden rauhattomuus oli suurimmillaan kesällä ja syksyllä 2012, EKP ilmoitti ostavansa rajattomasti kriisimaiden lyhyitä velkakirjoja jälkimarkkinoilta, kunhan kriisimaat hakeutuvat Euroopan vakausmekanismin (EVM) rahoituksen piiriin. Pelkkä ilmoitus on rauhoittanut markkinoita, koska sen myötä euron hajoamisen riskin on katsottu alentuneen merkittävästi.

Kriisimaiden on nyt itse tehtävä kaikki tarvittava julkisen taloutensa tervehdyttämiseksi ja kilpailukykyä palauttamiseksi. Tiukka finanssipolitiikka heikentää kokonaisuuskykyä lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä se on välttämätöntä rahoittajien luottamuksen palauttamiseksi. Uskottava talouspolitiikka edellyttää kunkin maan hallituspuolueilta sitoutumista tasapainotukseen.

Euroalueen maiden välillä on kasvueroja myös vuonna 2013. Kriisimaiden, Kreikan ja Portugalin tuotanto supistuu yhä eniten. Myös Italian ja Espanjan tuotanto vähenee selvästi. Saksassa BKT

kasvaa puolisen prosenttia. Ranskassa ollaan nollakasvussa.

Euroalueen BKT:n arvioidaan supistuvan 0.5 prosenttia vuonna 2013. Taantuma jatkuu ensimmäisen vuosipuoliskon, mutta tuotanto kääntyy kasvuun vuoden puolivälissä. Vuonna 2014 euroalueen BKT kasvaa prosentin ja vuonna 2015 runsaat puolitoista prosenttia.

SUOMESSA KOKONAISTUOTANNON MÄÄRÄ SUPISTUI VIIME VUONNA

Suomen kokonaistuotanto väheni Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 0.2 prosenttia vuonna 2012. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tuotanto supistui 0.5 prosenttia edellisestä ja 1.5 prosenttia edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä. Viennin määrä väheni vuonna 2012 puolitoista prosenttia erityisesti Euroopan heikon kysynnän ja Nokian tuotannon supistusten vuoksi. Yksityinen kulutus kasvoi puolitoista prosenttia. Ostovoimaa leikkasi nopea inflaatio. Kuluttajien luottamuksen heikkeneminen eurokriisin myötä jarrutti myös osaltaan kulutusta. Investoinnit supistuivat heikon kysynnän vuoksi vajaat 3 prosenttia. Sekä kone- ja laite- että asuntoinvestoinnit vähenivät selvästi.

BKT KASVAA 0.3 PROSENTTIA VUONNA 2013 JA 1.8 PROSENTTIA VUONNA 2014

Vuodelle 2013 viime syyskuussa ennustettua yhden prosentin kokonaistuotannon kasvua tarkistetaan 0.3 prosenttiin. Tärkeimpiä syitä tarkistukselle ovat viime vuoden lopun ennakoitua matalampi lähtötaso ja euroalueen heikentyneet kasvunäkymät. Vienti ja yksityinen kulutus kehittyivät viime syksynä ennakoitua huonommin. Kauan odotetun suhdannekäänteen arvioidaan vihdoin toteutuvan kuluvan vuoden puolivälissä. Vuonna 2014 Suomen BKT kasvaa jo lähes kaksi prosenttia. Tämä edellyttää sitä, että rahoitusmarkkinat pysyvät rauhallisina. Kasvu nopeutuu vajaaseen kolmeen prosenttiin vuonna 2015. Matalan lähtötason vuoksi näitä kasvulukuja ei voida pitää hyvinä. Erityisesti työllisyys ja julkisen talouden alijäämä kohentuvat viipeellä.

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoitain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmestyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestotilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestotilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

EUROKRIISI, NOKIA JA KILPAILUKYVYN RAPAUTUMINEN JARRUTTAVAT YHÄ VIENTIÄ

Tavaraviennin määrä supistui viime vuonna 1.2 prosenttia vuodentakaisesta. Viestintälaitteiden ja niihin liittyvien palvelujen vienti väheni Nokian tuoteongelmien ja rakennemuutoksen vuoksi. Myös syklisissä tuotteissa, kuten metallien jalostuksessa vienti supistui tuntuvasti. Kemianteollisuuden tuotteet ja kulkuneuvot olivat viennin harvoja valopilkkuja. Palveluviennin määrä väheni pari prosenttia.

Euroalueen taantuma näkyy laajalti Suomen viennissä vielä vuoden 2013 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Koko viennin arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna vain puoli prosenttia. Tavara-vienti lisääntyy 0.3 prosenttia ja palveluvienti prosentin. Viestintälaitteiden vienti supistuu jyrkästi viime vuoden syksyllä tapahtuneen Nokian Salon tehtaan sulkemisen myötä. Ennustettu suhdannekäänne vuoden puolivälissä kääntää viennin kasvuun.

Vuonna 2014 vienti kasvaa 3.5 prosenttia. Vuonna 2015 kasvu nopeutuu noin 4.5 prosenttiin. Suomen kustannuskilpailukyky on heikentynyt nopean kustannusten nousun ja heikentyneen

tuottavuuden kasvun vuoksi. Ennustettu vientikehitys edellyttää kustannuskilpailukyvyyn kohenevista sekä merkittäviä panostuksia uusien tuotteiden kehittämiseen ja markkinointiin.

YRITYSTEN INVESTOINNIT SUPISTUVAT VIELÄ HEIKON KYSYNNÄN VUOKSI

Tilastokeskuksen mukaan joulukuussa 2012 teollisuuden kapasiteetista 74.7 prosenttia oli käytössä. Tämä oli 3.1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Käyttämätöntä kapasiteettia on siis yhä tuntuvasti. Kun lisäksi sekä viennin että yksityisen kulutuksen näkymät ovat epävarmat, yritykset jarruttelevat investointejaan. Kokonaisuudessaan investointien ennustetaan supistuvan kuluvana vuonna pari prosenttia. Ensi vuonna ne kasvavat 3.3 prosenttia. Kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät kuluvana vuonna 3 prosenttia. Ensi vuonna ne kasvavat 3 prosenttia, kun kysyntänäkymät kohenevat ja kapasiteetista alkaa olla pulaa. Asuinrakennusinvestoinnit supistuvat vuonna 2013 pari prosenttia, mutta kääntyvät 3.5 prosentin nousuun vuonna 2014.

Vuonna 2015 kokonaisinvestointien kasvu vahvistuu 4.5 prosenttiin suhdannetilanteen vahvistuessa. Yritykset tarvitsevat lisää tuotantokapa-

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2010	2011*	2012*	2013 [€]	2014 [€]	2015 [€]
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	1.2	3.4	2.8	2.4	1.9	1.7
Ansiotason muutos, %	2.6	2.7	3.3	2.0	2.6	3.0
Työttömyysaste, %	8.4	7.8	7.7	8.3	8.1	7.8
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	1.6	-1.3	-1.6	-1.1	-0.3	0.2
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	5.3	3.5	-2.1	-0.4	3.4	4.0
Euribor 3 kk, %	0.8	1.4	0.5	0.4	0.6	1.3
EU27-maiden BKT:n muutos, %	2.1	1.5	-0.3	-0.2	1.1	1.5
- EMU-maat	2.0	1.4	-0.5	-0.5	1.0	1.7
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	2.1	3.1	2.6	1.9	1.8	2.1
- EMU-maat ¹⁾	1.6	2.7	2.5	1.7	1.6	1.9
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	-2.5	-0.8	-1.9	-2.0	-2.0	-1.3
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	48.6	49.0	53.0	56.0	58.1	59.3

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

siteettia. Myös asuinrakentamisen kasvu jatkuu, kun asuntojen tarve säilyy suurena kasvukeskuksissa. Investointeja kiihdyttää uusien ydinvoimaloiden rakentamisen käynnistyminen.

TYÖIKÄISEN VÄESTÖN VÄHENEMINEN RAJOITTA TYÖTTÖMYYSASTEEN NOUSUA

Vuonna 2012 työttömyysaste aleni 0.1 prosenttiyksiköllä 7.7 prosenttiin. Työttömyys ei siten lähtenyt kasvuun kokonaistuotannon stagnaatiosta huolimatta. Merkittävä syy tälle on se, että työikäisen väestön määrä on ikääntymisen vuok-

si kääntynyt laskuun. Työllisyysaste kohosi 0.4 prosenttiyksikköä 69 prosenttiin. Vuonna 2013 työttömyysaste kohoaa 8.3 prosenttiin kuluvaan vuoden heikon talouskasvun ja viime vuodelta tulevien viipeellisten vaikutusten vuoksi. Vuonna 2014 työttömyysaste laskee 8.1 prosenttiin tuotannon hieman elyessä. Vuonna 2015 työttömyysaste on 7.8 prosenttia ja työllisyysaste 69.9 prosenttia.

OSTOVOIMAN HIDAS KASVU JARRUTTAA KULUTUSTA

Yksityisen kulutuksen määrän ennustetaan kasvavan vain 0.3 prosenttia vuonna 2013. Reaaliansiot nousevat hieman toissa vuonna tehdyn ns. raamiratkaisun ja edellisvuotisesta hidastuvan kansainvälisen inflaation lopputuloksena. Arvonlisäveron korottaminen prosenttiyksiköllä vuoden 2013 alusta kuitenkin leikkaa ostovoimaa. Myös tuloverotus kiristyy hieman, kun vuoden alussa ei toteutettu tuloveroasteikkojen inflaatio- ja ansionousutarkistuksia. Työllisten määrä vähenee viimevuotisesta ja työpanos supistuu. Kotitalouksien säästämisaste alenee.

Vuonna 2014 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 1.3 prosenttia. Työpanos kasvaa hieman talouden elyessä. Tuloveroasteikkojen tarkistuksista luopuminen jarruttaa ostovoiman kasvua myös vuonna 2014. Vuonna 2015 yksityisen kulutuksen kasvuksi arvioidaan 2.2 prosenttia. Työllisyyden koheneminen lisää kulutusmahdollisuuksia.

ARVONLISÄVERON NOSTO KIIHDYTTÄÄ INFLAATIOTA VUONNA 2013

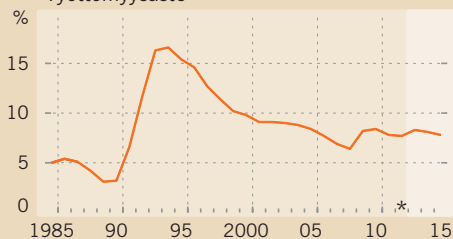
Vuonna 2013 kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 2.4 prosenttia. Inflaatioennustetta alennetaan viime syksynä ennustetusta, koska kansainvälinen inflaatio on heikentynyt. Antolainauksen keskikorot alenevat lievästi EKP:n ohjauksen viimevuotisen laskun myötä. Uusien luottojen marginaalit ovat kuitenkin kasvussa. Inflaatiota kiihdyttää noin 0.7 prosenttiyksiköllä vuoden alusta toteutettu arvonlisäveron nosto. Ansiotasokochoo toissa vuonna tehdyn raamiratkaisun myötä vajaat 3 prosenttia. Vuonna 2014 kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan noin 2 prosent-

Taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen muutokset

Työttömyysaste¹⁾

Vaihtotase, prosenttia BKT:sta

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/y01

tia. Ennuste on kuitenkin hyvin epävarma, koska tällä hetkellä ei ole tietoa tuloatkaisuksista eikä mahdollisista veromuutoksista. Myös kansainväliset inflaationäkymät voivat vielä muuttua merkittävästi. Myös vuonna 2015 inflaation arvioidaan liikkuvan kahden prosentin tietämissä.

HIDASTUNUT KASVU SYÖ BUDJETTIKIRISTYSTEN VAIKUTUSTA

Valtion ja kuntien rahoitusjäämän suhde kokonaistuotantoon oli 4.8 prosenttia vuonna 2012, mikä oli lähes prosenttiyksikön enemmän kuin vuonna 2011. Valtion vaje oli 3.8 prosenttia ja kuntien prosentin BKT:sta. Hidastunut taloudellinen kasvu eliminoi säästöjen ja veronkorotusten vaikutuksen. Vuonna 2013 valtion ja kuntien alijäämän BKT-suhde alenee vain marginaalisesti 4.7 prosenttiin. Työllinen työvoima vähenee. Tämä jarruttaa tuloverojen tuoton kasvua. Hallitusohjelman ja viime kevään kehysriihen päätösten sekä taloudellisen kasvun ansiosta valtion rahoitusjäämä alenee 3.5 prosenttiin kokonaistuotannosta vuonna 2014 ja edelleen 3 prosenttiin vuonna 2015. Koko julkisen talouden ns. EMU-alijäämä on 1.3 prosenttia BKT:sta vuonna 2015.

ETLAn sähköiset raportit

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi ETLassa seurataan talouden kehitystä myös huomattavasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin 50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys, kulutusrakenteen muutos ja suhteellisten hintojen liikkeet sekä arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLassa käytettävän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimialojen kannattavuuden kehitystä liikeloudellisten ja kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuusennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Raportissa esitetään ennusteet toimialojen yksikkötyökustannusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kansainväliset raportit (s. 33) ja Suhdannenäkymät-raportti (s. 16).

Voit tutustua tarkemmin kaikkiin raportteihin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2013 ^E				2014 ^E				2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
<i>Euron hinta</i>											
USD	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35	1.35
JPY	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125
GBP	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81
<i>Ohjauskorot</i>											
FED	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.50	0.25	0.31	1.25
EKP	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	1.25
<i>Markkinakorot</i>											
Libor 3 kk	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.55	0.80	0.45	0.56	1.55
Euribor 3 kk	0.35	0.35	0.45	0.45	0.55	0.55	0.55	0.65	0.40	0.58	1.25
<i>Raaka-ainehinnat</i>											
Raakaöljy, Brent, USD/b	118	108	110	110	115	113	108	105	110	106	108
Muu kuin energia, vuosimuutos, %	-13	-18	-15	-3	-2	1	2	3	1	0	1

Lähteet: Bloomberg, HWWI.

EMU-velan suhde kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan saavuttaen 59.3 prosenttia vuonna 2015. Vuonna 2016 se ylittää jo 60 prosentin rajan.

Hallitusohjelman kirjaus valtionvelan BKT-suhteen kääntämisestä laskuun hallituskaudella ei toteudu ennustetulla kasvulla ilman menojen ja tulojen lisäsopeutusta. Ennustemme mukaan velan BKT-suhde kasvaa vielä lähes prosenttiyksiköllä vuonna 2015. Velkasuhteen stabiloiminen edellisen vuoden lukemiin edellyttäisi 1.8 miljardin euron suuruista lisäsopeutusta. Korkeintaan 1 prosentin alijäämätavoitteen savuttaminen on vielä vaikeampaa, koska se edellyttäisi noin 4

miljardin euron lisäsopeutusta hallituskaudella. Hallitukselta loppuu siten aika kesken.

Heikon taloustilanteen vuoksi valtiontalouden mittavat lisäkirstykset eivät ole lähivuosina järkeviä. Kuluvan vuoden kehysriihessä riittäisi korkeintaan noin miljardin euron suuruinen sopeutuspaketti. Hallitusohjelma voisi joustaa ennakoitua selvästi heikomman taloustilanteen myötä. Kehysriihessä pitäisi kuitenkin sopia toimista, joilla alennetaan väestön ikääntymisestä aiheutuva pitkän aikavälin ns. kestävyysvajetta. (Talouspolitiikasta ks. tämän Suidanteen ensimmäinen artikkeli sivulla 6.)

EPÄVARMUUS EDELLYTTÄÄ VARAUTUMISTA ERI VAIHTOEHTOIHIN

Kansainvälisen talouden ennusteet ovat yhä niin epävarmalla pohjalla, että Suomessakin on syytä hahmotella perusennusteelle vaihtoehtoisia kehitysuria. Olemme alla esitetyissä vaihtoehdoissa rakentaneet Suomen vientiosuuspainotetulle teollisuustuotannolle kolme uraa seuraavasti:

Vaihtoehdot poikkeavat toisistaan eniten vuosina 2013–2014. Erot voivat syntyä monista lähteistä. Olemme olettaneet erojen syntyvän eurokriisin etenemisestä ja sen seurannaisvaikutuksista muiden maiden talouksiin.

Perusvaihtoehtoa on kuvattu edellä. Nopean kasvun vaihtoehto edellyttäisi, että elpyminen olisi jo vauhdissa kuluvan vuoden puolivälissä ja jatkuisi ensi vuonna itseään vahvistaen. Tämä vaatii luottamusta luovia toimia myös euroalueen poliitikoilta. Euroalue joutuu kuitenkin sopeutumaan syntyneisiin alijäämiin vielä usean vuoden ajan, minkä vuoksi hyväkään vaihtoehto ei voi olla kovin optimistinen.

Kuvattu hitaan kasvun vaihtoehto voi syntyä esimerkiksi siten, että euroalueen valtiot joutuvat törmäyskurssille lyhyen aikavälin sopeutustoimista ja pitkän aikavälin kehityslinjauksista. Tämä johtaa luottamuksen heikkenemiseen edelleen rahoitusmarkkinoilla, tuotannollisissa yrityksissä ja kotitalouksissa. Italian pitkä hallituskriisi voi olla tällaisen skenaarion osatekijä. Jonkin pienen maan (esimerkiksi Kyproksen) irtautuminen euroalueesta mahtuu vielä tämän skenaarion puitteisiin. Koko euroalueen hajoaminen nopeasti synnyttäisi kuitenkin vielä suuremman kriisin.

Erilaiset kansainvälisen talouden urat vaikuttavat Suomen kansantalouteen suoraan vientikysynnän kautta. Lisävaikutuksia syntyy mm. valuut-

takursseista, koroista, lainojen riskipremioista sekä kotimaisten yritysten ja kotitalouksien luottamuksesta. Vaikutukset etenevät kotimaiseen kysyntään työllisyyden, kulutuksen ja investointien kautta.

Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuosina 2013–2016 perusvaihtoehdossa keskimäärin 1.5 prosenttia vuodessa, nopean kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 2 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 0.9 prosenttia.

Työttömyysaste nousee perusvaihtoehdossa tänä vuonna 8.3 prosenttiin ja alenee jälleen 7.6 prosenttiin vuonna 2016. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat 7.8 ja 6.0 prosenttia sekä hitaan kasvun vaihtoehdossa 9.4 ja 9.2 prosenttia.

Valtion rahoitusjäämä reagoi voimakkaasti taloudelliseen kasvuun. Perusvaihtoehdossa rahoitusjäämä on ilman uusia sopeutustoimia -3.8 prosenttia BKT:sta vuonna 2013 ja -3 prosenttia BKT:sta vuonna 2015, joka on hallitusohjelman mukainen tavoitevuosi. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat -3.4 ja -2.1 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa -4.9 ja -4.8 prosenttia kokonaistuotannosta.

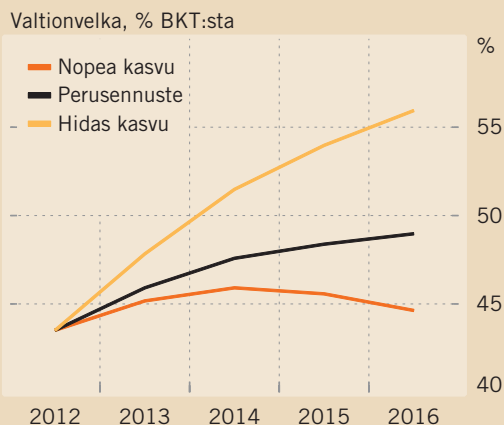
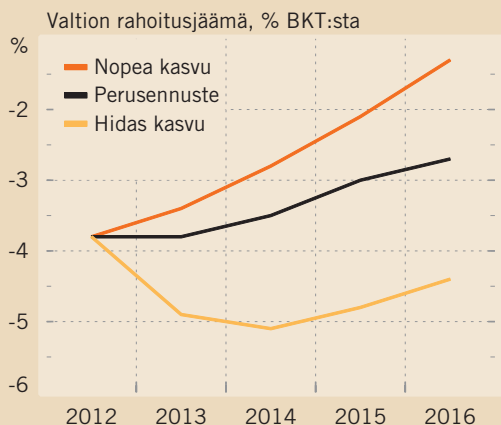
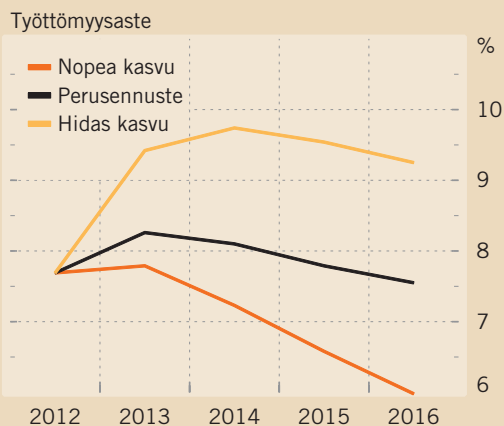
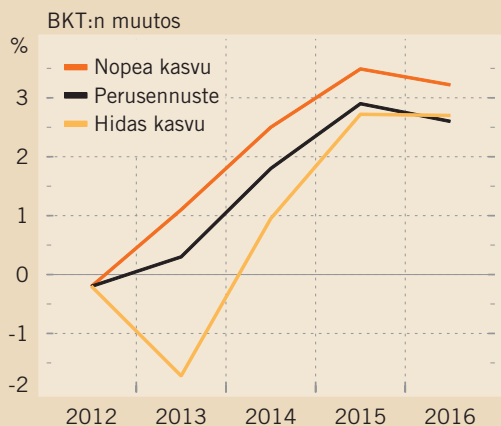
Maksimissaan yhden prosentin suuruinen valtiontalouden alijäämä hallituskaudella ei toteudu missään vaihtoehdossa. Perusvaihtoehdossa lisäsopeutustarve olisi 4 miljardia euroa. Nopean kasvun vaihtoehdossa se olisi 2.5 miljardia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 8 miljardia euroa.

Hallituksen tavoite valtionvelan BKT-suhteen alenemisesta hallituskaudella toteutuu ilman lisäsopeutusta vain nopean kasvun vaihtoehdossa. Perusvaihtoehdossa tarvittaisiin 1.8 miljardin euron

Maailman teollisuustuotanto Suomen vientiosuuksilla painotettuna, %-muutos

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nopea kasvu	4.4	0.2	0.5	3.3	3.5	3.1
Perusvaihtoehto	4.4	0.2	-0.4	2.3	2.7	2.3
Hidas kasvu	4.4	0.2	-3.1	0.8	2.2	2.4

Suomen taluskehityksen vaihtoehtoiset skenaariot

ETLA S13.1/b239

lisäsopeutus. Huonon kehityksen vaihtoehdossa tarve olisi runsaat 5 miljardia euroa.

Koko julkisen sektorin ns. EMU-rahoitusjäämän suhde BKT:hen on perusennusteessa -2.2 prosenttia vuonna 2013 ja -0.9 prosenttia vuonna 2016. Nopean kasvun vaihtoehdossa jäämä on -1.8 prosenttia vuonna 2013. Vuonna 2016 se saavuttaa puolen prosentin ylijäämän. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EMU-rahoitusjäämä on -3.4 prosenttia vuonna 2013 ja -2.7 prosenttia vuonna 2016. Ainakin tässä vaihtoehdossa euroalu-

eelle määritellyn korkeintaan 0.5 prosentin rakenteellisen alijäämän kriteeri tulisi rikotuksi. Suuren euroaluetta koskevan kriisin oloissa valtioiden välisen budjettisopimuksen (fiscal compact) poikkeussäännöksiä kuitenkin voitaneen soveltaa.

Alijäämät heijastuvat ajan myötä myös julkisen talouden ns. EMU-velkaan. Perusvaihtoehdossa velan BKT-suhde on 60.2 prosenttia vuonna 2016. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaava luku on 55.3 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 67.2 prosenttia.

Kansainvälinen suhdannekehitys

Maailman talouskasvu jäi viime vuonna alle kolmen prosentin. Kasvu tuli suurimmaksi osaksi kehittyvistä maista, joissa tuotanto lisääntyi edellisvuotista viiden prosentin vauhtia. Teollisuusmaiden kasvu hidastui hieman ja jäi vain prosenttiin. Yhdysvalloissa ja Japanissa tuotanto lisääntyi selvästi, mutta euroalueen tuotanto supistui. Teollisuusmaissa eurokriisi on keskeisin heikon tuloksen syy. Euroalue on ollut jo vuoden 2011 syksystä alkaen käytännöllisesti katsoen taantumassa, josta niin sanotut kriisimaat selittävät suuren osan. Euroopan keskuspankin syksyinen ilmoitus joukkovelkakirjojen tiukkoihin ehtoihin sidotusta osto-ohjelmasta rauhoitti eurospekulaatiot ja helpotti siten kriisimaiden tilannetta. Vuosi 2013 on edelleen heikon talouskasvun aikaa, mutta käänne parempaan tapahtuu vuoden aikana, jos eurokriisi pysyy hallinnassa. Yhdysvalloissa ja Euroopassa kasvua tukee rahapolitiikan epätavanomaisten keinojen käyttö, mutta finanssipolitiikka jarruttaa sitä. Kiinassa puolestaan finanssipolitiikan odotetaan tukevan kasvua, kun rahapolitiikassa ollaan varovaisia inflaatio-odotusten taltuttamiseksi.

Maailmantalous elpyi nopeasti historian pahimmasta, talven 2008–2009 taantumasta verraten nopeasti pääosin massiivisen, koordinoitun elvytyspolitiikan ansiosta. Elpyminen oli aluksi hyvin voimakasta alhaisen lähtötason takia, mutta on sen jälkeen tasaantunut selvästi taantumaa edeltänyttä velkavetoista kasvua hitaammaksi. Viime joulukuussa maailman teollisuustuotanto oli jo lähes 11 prosenttia taantumaa edeltänyttä huipputasoa korkeampi. Maailmantalouden painopiste on siirtynyt taantumän aikana ja sen jälkeen entistä selkeämmin Aasiaan, jossa teollisuustuotanto oli joulukuussa 2012 jo 1,5-kertainen taantumaa edeltäneeseen huipputasoon verrattuna. Kehittyneiden maiden tuotanto oli vielä noin 9 prosenttia vastaavaa tasoa pienempi. Teollisuustuotannon kasvu on ollut muissakin

kehittyvissä maissa selvästi kehittyneitä maita nopeampaa.

Aasian vahva kasvu on ollut Kiina-vetoista. Kiinan kasvu on hidastunut, mutta sen kokonaistuotanto oli viime vuoden lopulla lähes kahdeksan prosentin kasvuvauhdissa. Aasian ohella Latinalaisen Amerikan teollisuustuotannon kasvu on ollut vireää, joskin selvästi Aasiaa hitaampaa. Taantumassa kotimaisen kysynnän merkitys talouskasvulle on korostunut teollisuusmaiden markkinoiden hitaan toipumisen takia.

Teollisuusmaiden talouskehitys on ollut hyvin hidasta taantumän jälkeen. Niiden teollisuustuotanto oli joulukuussa 2012 vielä keskimäärin noin 9 prosenttia: Yhdysvaltojen 2, euroalueen 12.7 ja Japanin 18.6 prosenttia taantumaa edeltänyttä tasoa alempi. Kokonaistuotannolla mitattuna tilanne on suotuisampi. Yhdysvaltojen kokonaistuotannon kasvu on ollut selvästi muita keskeisiä teollisuusmaita nopeampaa. Japani ja euroalue ovat taantumassa.

Kiina pysyy maailmantalouden veturina myös ennustevuosina. Kiinan vienti- ja investointiveton kasvu kuitenkin väistämättä hidastuu, koska läntisten vientimarkkinoiden kysynnän kasvun odotetaan pysyvän laimeana. Kiinassa pyritäänkin vahvistamaan yksityisen kulutuksen merkitystä kotimaisessa kysynnässä. Tähän on hyvät edellytykset etenkin, kun palkkojen nousuvahti on kiihtynyt. Kiinan kotimaisen kysynnän kasvua tuetaan myös julkisen sektorin toimin. Tänä vuonna esimerkiksi minimipalkkoja on nostettu tuntuvasti. Nousu vaihtelee alueittain, mutta esimerkiksi Guangdongissa minimipalkkoja nostettiin vuoden alusta 19 prosenttia. Kulutus-kysynnän näkökulmasta keskeisten hintojen nousu pyritään pitämään hallinnassa ja reaali-palkat nousussa. Kiinan riippuvuus läntisten teollisuusmaiden kehityksestä pienenee. Palkkapaineet ohjaavat tuotantoa tuottavammaksi, mikä kiristää

kansainvälistä kilpailua. Kokonaistuotannon kasvu on kuitenkin selvästi hidastunut. Kiinan kokonaistuotannon odotetaan lisääntyvän lähivuosina 8–8.5 prosenttia vuodessa eli selvästi historiallista 10 prosentin keskikasvua hitaammin.

Japanin talous ajautui viime vuoden ensimmäisen neljänneksen vahvan, 1.5 prosentin (vuositasolle korotettuna 6.1 %) edellisestä neljänneksestä lasketun kasvun jälkeen taantumaan. Ensimmäisellä neljänneksellä kasvua tukivat edellisvuotisen maanjäristyksen ja tsunamin aiheuttamien vahinkojen korjaustoimet. Julkiset investoinnit lisääntyivät edellisestä neljänneksestä peräti 8.4 prosenttia ja ovat senkin jälkeen lisääntyneet nopeasti. Kolmen seuraavan neljänneksen aikana

talous taantui yhteensä 1.3 prosenttia. Tuotanto supistui vuodentakaiseen verrattuna 0.4 prosenttia. Toissavuotisten katastrofituhojen korjaustarve vähenee kuluvana vuonna, mutta talouden odotetaan kääntyvän vähitellen parempaan, mitä muun muassa OECD:n ennakoiva indikaattori viestittää. Kasvu jäänee tänä vuonna kuitenkin alle prosentin ja ensi vuonnakin vain prosenttiin.

Japanin talous kärsii edelleen vaikeasta deflaatiosta. Kuluttajahinnat olivat tammikuussa 0.3 prosenttia alemmat kuin vuotta aiemmin. Energian ja ruoan hintojen muutoksesta puhdistettuna ns. ydininflaatio oli -0.6 prosenttia. Keskuspankki pitää muiden keskeisten keskuspankkien tapaan ohjaukorkonsa nollassa tuntumassa pit-

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote						Kuluttajahinnat ²⁾							
	Paino ¹⁾						Keskimäärin		Keskimäärin					
	2007	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2013→17 ^E	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2013→17 ^E	
Maailma	100.0	3.3	2.9	2.8	3.5	3.5	3.4	..	..	..	..	..	..	
Pohjois-														
Amerikka	22.9	1.3	2.2	1.7	2.0	2.5	2.4	2.8	2.1	1.8	2.0	2.1	2.1	
Yhdysvallat	21.0	1.7	2.2	1.7	2.0	2.5	2.4	3.2	2.1	1.8	2.0	2.1	2.1	
EU27	22.4	1.5	-0.4	-0.2	1.0	1.5	1.3	3.1	2.6	1.9	1.8	2.1	2.1	
Euroalue	15.9	1.5	-0.5	-0.5	1.0	1.5	1.2	2.7	2.5	1.7	1.6	1.9	1.9	
Saksa	4.3	3.0	0.7	0.5	2.0	2.0	1.4	2.3	2.0	1.9	1.9	1.8	1.7	
Ranska	3.1	1.8	0.1	0.0	1.0	1.0	1.0	2.1	1.8	1.5	1.7	1.9	1.8	
Italia	2.7	0.6	-1.8	-1.3	0.5	1.5	0.8	2.8	2.7	2.0	1.8	2.1	2.4	
Suomi	0.3	2.8	-0.2	0.3	1.8	2.9	2.0	3.4	2.8	2.4	1.9	1.7	1.9	
Muut														
Iso-Britannia	3.3	1.2	-0.1	0.5	1.0	1.5	1.3	4.5	2.7	2.0	2.0	1.9	2.0	
Ruotsi	0.5	3.8	0.8	1.0	2.0	2.5	2.0	3.0	0.5	0.6	1.8	1.8	1.5	
Venäjä	3.2	4.3	3.4	3.5	3.5	3.5	3.7	8.4	7.5	7.5	7.0	6.0	6.2	
Aasia	30.3	5.2	4.9	4.9	5.5	5.5	5.2	4.2	3.3	3.0	3.4	3.3	3.3	
Japani	6.4	-0.7	1.9	0.7	1.0	1.0	1.2	-0.3	0.0	-0.1	1.3	1.3	0.9	
Kiina	11.0	9.3	7.8	8.0	8.5	8.5	8.4	5.4	3.0	3.0	3.5	3.5	3.5	
Intia	4.7	7.2	4.8	5.5	6.0	6.5	6.2	8.4	10.0	7.5	6.5	6.5	6.7	
NIE4³⁾	3.8	4.0	1.7	3.2	3.0	3.0	3.2	3.5	2.5	2.4	2.3	2.3	2.3	
Teoll.maat	56.4	1.4	1.2	1.0	1.5	2.0	1.9	2.5	1.9	1.6	1.8	1.9	1.9	

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

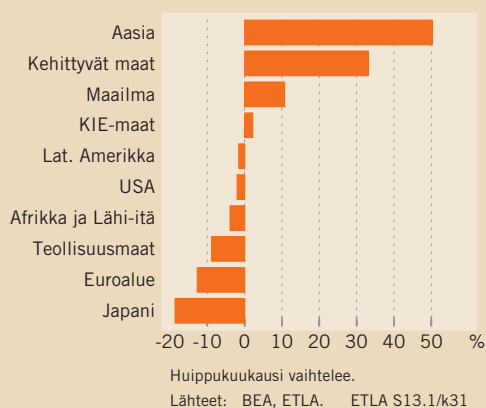
³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

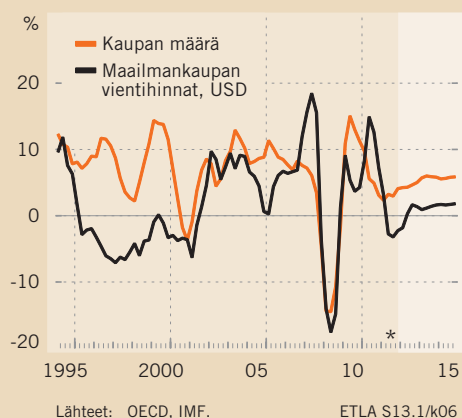
kään. Japanin keskuspankki nosti vuoden alussa inflaatiotavoitteensa yhdestä kahteen prosenttiin ja on ilmoittanut periaatteessa "rajattomasta" valtion joukkovelkakirjojen ostopista inflaation kiihdyttämiseksi ja talouskasvun käynnistämiseksi. Japanin jeni vahvistui viime vuonna syksyyn saakka spekulatiivisen kaupankäynnin kannattelemana,

mutta on sen jälkeen heikentynyt nopeasti keskuspankin voimakkaasti elvyttävän politiikan takia. Massiivinen, BKT:hen verrattuna 2.4-kertainen julkinen velka pyritään saamaan hallintaan. Hallitus on päättänyt muun muassa kaksinkertaistaa liikevaihtoveroprosentin 5:stä 10 prosenttiin vuonna 2015. Tavoitteena on puolittaa kor-

Teollisuustuotannon muutos talven 2008-2009 taantumaa edeltävästä huipusta joulukuuhun 2012

Maailmankauppa, %-muutos

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus						Kiinteät investoinnit					
	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2013→17 ^E	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2013→17 ^E
OECD	1.6	1.2	0.8	1.5	1.5	1.5	0.6	2.2	1.3	3.5	4.0	3.6
Yhdysvallat	2.6	1.9	1.5	2.0	2.0	1.9	3.7	6.7	4.0	5.0	6.5	5.6
EU27	0.1	-0.6	-0.5	1.0	1.5	1.2	1.4	-3.0	-1.4	2.0	3.0	2.4
EMU17	0.1	-1.2	-0.8	1.0	1.5	0.8	1.5	-4.1	-2.5	2.0	3.0	2.1
Saksa	1.7	0.6	1.0	1.0	1.0	1.1	6.2	-2.1	-1.0	3.0	2.0	1.9
Ranska	0.2	0.1	0.1	0.5	1.0	0.9	3.6	-0.1	-1.5	1.5	2.5	1.8
Italia	0.1	-4.2	-2.0	0.5	0.5	0.0	-1.6	-8.8	-3.5	2.0	2.5	2.4
Suomi	2.3	1.6	0.3	1.3	2.2	1.7	7.1	-2.9	-2.4	3.4	4.6	3.5
Muut												
Iso-Britannia	-1.0	1.0	1.2	1.0	2.0	1.8	-2.9	-0.1	2.0	4.0	4.0	3.7
Ruotsi	2.1	1.6	1.4	2.0	2.5	1.9	6.4	3.4	1.6	3.0	3.0	2.6
Japani	0.6	2.3	0.5	0.5	1.0	0.8	1.1	4.1	1.0	2.5	2.8	2.4

Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

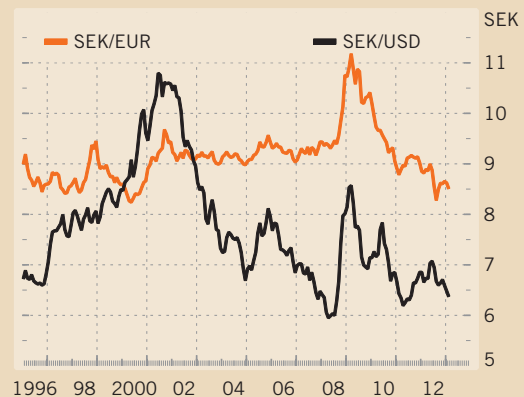
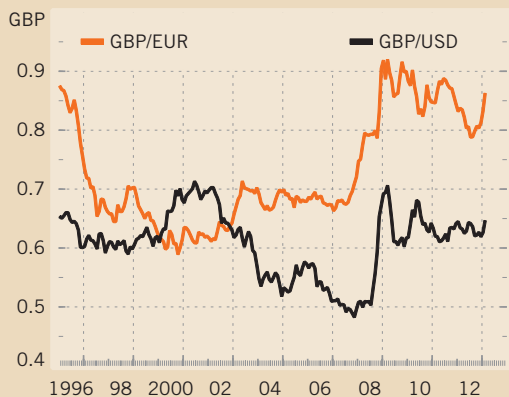
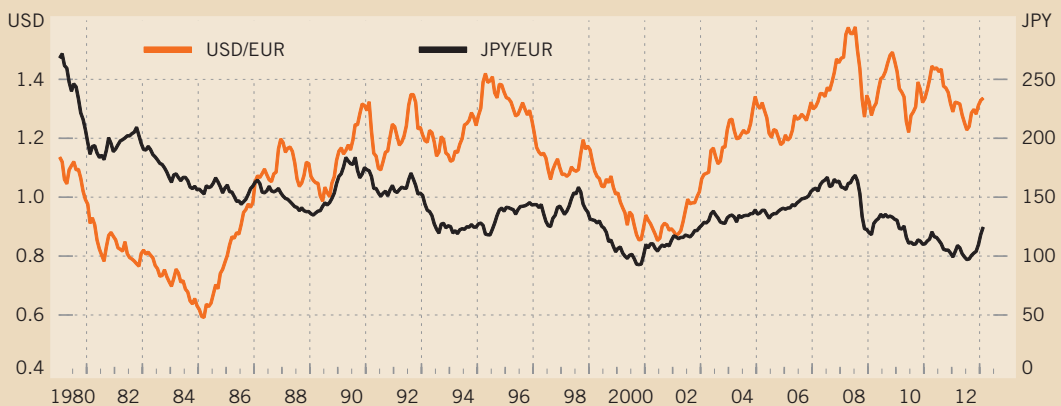
komenoista puhdistettu ns. primaarialijäämä 3.2 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä.

Muun Aasian talouskehitystä vaimentaa teollisuusmaiden kysynnän hidas kasvu. Taloudellinen toimeliaisuus kuitenkin vilkastuu Kiinan ja Intian vetämänä.

Yhdysvaltojen kokonaistuotanto on lisääntynyt paljon teollisuustuotantoa nopeammin suuren taantumien jälkeen ja se on jo ohittanut taantu-

maa edeltäneen huipun. Keskeisin Yhdysvaltojen talouskehitystä uhkaava riski on tuuliajolle joutunut finanssipolitiikka. Toistaiseksi sekä finanssi- että rahapolitiikka ovat olleet voimakkaasti kasvua tukevia. Tänä vuonna finanssipolitiikka kiristyy tuntuvasti. Rahapolitiikka jatkuu hyvin keveänä kasvun ja rahoitusmarkkinoiden tukemiseksi. Inflaatio ei ole tässä esteenä. Kuluttajahinnat olivat tammikuussa vain 1.6 prosenttia vuodentakaista korkeammat. Ydininflaatio oli 1.9 prosenttia. Keskuspankki on

Eräitä euron valuuttakursseja

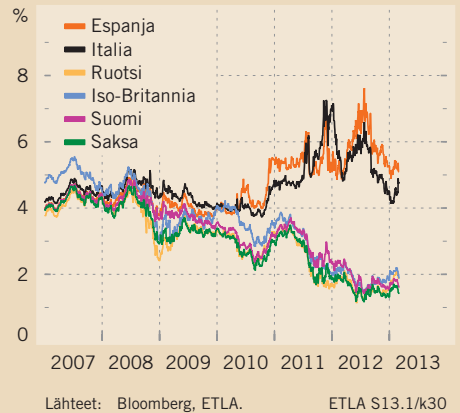
ilmoittanut pitävänsä ohjauskoron nollan tuntumassa niin kauan kuin työttömyysaste pysyy yli 6.5 prosentissa, odotettu inflaatio ei ylitä kahden prosentin tavoitetasoa enempää kuin 0.5 prosenttiyksikköä ja pitkän aikavälin inflaatio-odotukset pysyvät hallinnassa. Lisäksi Federal Reserve jatkaa kuukausittaista 40 miljardin dollarin asuntoluottopohjaisten joukkovelkakirjojen ja 45 miljardin dollarin valtion arvopapereiden osto-ohjelmiaan talouskasvun ja rahoitusmarkkinoiden tukemiseksi.

Yhdysvaltojen finanssipolitiikan oletetaan kiristävän tänä vuonna selvästi, vaikka mm. lakisääteisen menoleikkurin (ks. erityisteema seuraavalla sivulla) vaikutuksia pyritään epäilemättä pehmentämään. Tämä vaikeuttaa talouden meneillään olevaa normalisoitumista. Esimerkiksi viime vuosien vaikeuksien taustalla olevat asuntomarkkinat ovat vakautumassa ja hinnat ovat lopulta kääntyneet nousuun. Finanssipoliittinen kiistely on sikäli erityisen haitallista, että vaikka pakolliset leikkaukset pienentävät vajetta, ne eivät ratkaise pidemmän aikavälin velkaantumisongelmaa ja vaikeuttavat kestävään ratkaisuun pääsyä.

Yhdysvaltojen kokonaistuotannon kasvu pysähtyi viime vuoden viimeisellä neljänneksellä vuositasolle korotettuun 0.1 prosenttiin edellisen neljänneksen 3.1 prosentista. Heikko kehitys johtui pitkälti varastojen purkamisesta ja julkisten menojen supistumisesta. Varastojen purku leikkasi kasvuvauhtia peräti 1.6 ja julkisten menojen leikkaus 1.4 prosenttiyksikköä. Yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit lisääntyivät toisaalta myönteisesti. Yksityinen sektori kääntänee kasvun jälleen nopeammaksi. Tähän viittaavat niin OECD:n suhdannekehitystä ennakoiva indikaattori kuin Yhdysvaltojen ostopäällikkökysely. Talouskasvun odotetaan jäävän tänä vuonna 1.5–2 prosenttiin finanssipolitiikan kiristämisen takia. Ilman suunnittelematonta kiristystä kasvu olisi noin puoli prosenttiyksikköä korkeampi. Ensi vuonna kasvu yltää pariin prosenttiin, mikäli euroalueen kriisissä edistytään ja kotimainen finanssipolitiikka pysyy hallinnassa.

Euroalue on ollut käytännössä taantumassa jo vuoden 2011 syksystä alkaen. Edelliseen neljänneksen verrattu kasvu oli viimeksi positiivinen (0.1 prosenttia) vuoden 2011 kolmannella neljänneksellä. Tuotanto polki paikallaan viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, mutta muina neljänneksinä se on supistunut. Euroalueen ko-

10 vuoden valtionvelkakirjojen tuotto eräissä maissa

Euroalueen talouslukuja, %

	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^F	2015 ^F
Yksityinen kulutus	0.1	-1.2	-0.8	0.8	1.3
Julkinen kulutus	-0.1	-0.2	-0.5	0.5	1.0
Kiinteät bruttoinv.	1.5	-4.1	-2.5	1.9	3.0
Kotimainen kok.kys.	1.8	-1.1	-0.6	1.1	1.9
Vienti	6.3	2.8	2.5	3.0	4.3
Tuonti	4.2	-0.8	1.0	4.0	3.5
BKT	1.5	-0.5	-0.5	1.0	1.7
Teollisuustuotanto	3.5	-2.3	-1.3	1.2	1.5
Inflaatio, HICP	2.7	2.5	1.8	1.7	1.9
Työttömyysaste	10.2	11.4	12.2	12.3	11.8
Julk. sek. tasapaino, per BKT	-4.1	-3.5	-2.9	-2.9	-2.6
Julk. sek. velka, per BKT	88.1	93.1	95.1	95.5	96.6

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

Yhdysvalloissa otettiin maaliskuun alussa käyttöön laki ns. budjettileikkurista (the Sequester). Budjettileikkuri pohjautuu kesällä 2011 tehtyyn kompromissiin omituisessa kiistassa budjettikaton nostosta. Budjettileikkurin mukaan tehtävät leikkaukset kohdistuvat puoliksi päätösperäisiin puolustusmenoihin ja muihin menoihin. Leikkaukset olisivat 85 mrd. dollaria vuonna 2013 (mm. ajoitusten takia käytännössä 42 mrd. dollaria) jatkuen vuoteen 2021 asti, mikäli muusta ei pystytä sopimaan.

Leikkurista tehtiin pelote, jotta tuolloin muodostettu ns. ”superkomitea” pääsisi joulun mennessä yhteisymmärrykseen ennustetun budjettivajeen leikkaamisesta 1.2 triljoonalla dollarilla vuoteen 2021 mennessä. Ilman sopimusta leikkuri olisi astunut voimaan vuoden 2013 alusta. Samalla olisivat rauenneet tuntuvat verohelpotukset, jolloin budjetti kiristyisi kertarysäyksellä hyvin uhkaavalla tavalla (ns. fiscal cliff).

Vuoden vaihteessa ongelmaa työnnettiin eteenpäin. Verovaikutusta kevennettiin, leikkurin käyttöönottoa lykättiin maaliskuun alkuun ja uudesta budjettikatosta sopimista toukokuun alkuun.

Neuvotteluissa ei edistytty ja budjettileikkuri otettiin käyttöön maaliskuun alussa, mikä merkitsee tuntuvaa talouspolitiikan kiristämistä. Kongressin budjettiviraston tuoreen laskelman mukaan leik-

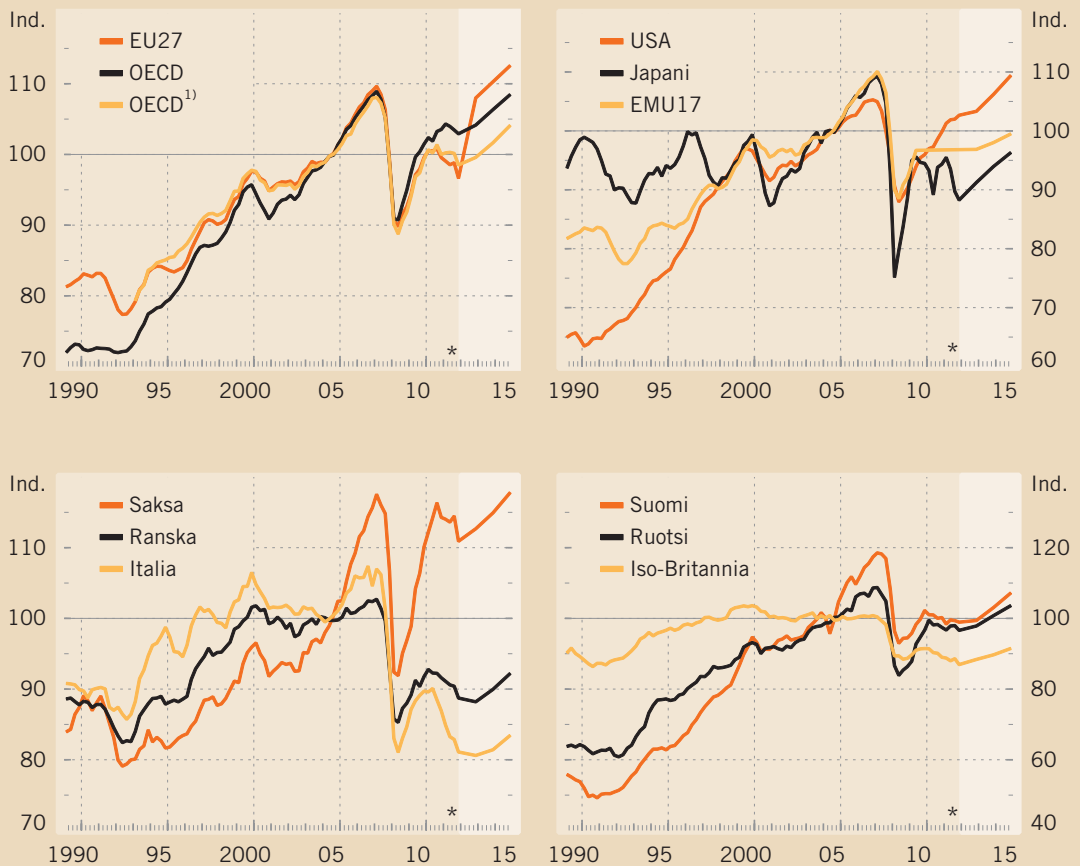
kaukset pienentävät kuluvan vuoden talouskasvua 0.5 prosenttiyksikköä 1.4 prosenttiin. Suurin vaikutus ajoittuu kuluvan vuoden toiselle ja kolmannelle neljännekselle. Leikkurin käyttö on hyvin poikkeuksellista ja johtuu Yhdysvaltojen presidenttivetöisen kaksipuoluejärjestelmän syvästä kriisistä. Demokraateilla on enemmistö senaatisa ja republikaaneilla edustajainhuoneessa, joten päätöksissä tarvittaisiin yhteistyötä. Republikaanisen puolueen näkemys talouspolitiikan hoidosta on perustavanlaatuisesti erilainen kuin presidentti Obaman ja demokraattisen puolueen. Republikaanit kieltäytyvät kategorisesti verojen nostosta osana (pitkällä tähtäyksellä) kestäättömän julkisen talouden velkaongelman ratkaisua. Demokraatit näkevät puolestaan verotuksen – erityisesti suurituloisten verotuksen – eräänä keskeisenä instrumenttina.

ETLAN ennusteessa on oletettu näkemyserojen olevan niin syviä, että puoluekiistojen ehkäisemä johdonmukaisen talouspolitiikan puute on ennusteen keskeinen riski. Toukokuussa väännettään kättä liittovaltion budjettikaton nostosta. Liittovaltion maksuvalmius on tuolloin koetuksella. Yhdysvaltojen julkisen sektorin rahoitus on pitkällä aikavälillä kestäättömällä pohjalla. Nyt kiistelty toimet eivät kongressin budjettiviraston laskelmien mukaan riittäisi ongelman korjaamiseen. Tarvittaisiin voimakkaampia toimia.

konaistuotanto jäi viime vuoden viimeisellä neljänneksellä kolme prosenttia talven 2008–2009 suurta taantumaa edeltänyttä huipputasoa alemmaksi. Teollisuustuotanto oli viime joulukuussa vastaavasti peräti 12,3 prosenttia pienempi. Heikon taluskehityksen keskeisin syy on euroalueen julkisen sektorin rahoituskriisi. Jäsenmaat ovat tässä suhteessa hyvin erilaisessa asemassa.

Kolmen jäsenmaan, Kreikan, Portugalin ja Irlannin julkisen sektorin rahoituksessa on jouduttu turvautumaan erityisiin rahoituspaketteihin¹ ja Kyproksen tukipaketista päätettäneen maaliskuussa. Euroopan keskuspankki on alentanut ohjaukorkonsa 0,75 prosenttiin ja tukenut markkinoiden toimintaa ns. epätavallisin keinoin sekä myöntänyt pankeille halpakorkoista lainaa yli

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2005 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S13.1/k01

¹ Ks. Euroframe winter report 2012/2013: Economic Assessment of the Euro Area.

1 000 miljardilla euroa ns. LTRO-operaatioissa. Espanjalle myönnettiin kesäkuussa luottoa enimmillään 100 miljardia euroa pankkien pääomittamiseen.

Kriisi kuitenkin syveni viime kesänä, jolloin alettiin spekuloida jo euroalueen hajoamisella, kun Italian ja Espanjan pitkät korot nousivat huoletuttavan korkeiksi.

Kriisiin saatiin viime syksynä kuitenkin aikalisä, kun Euroopan keskuspankki ilmoitti ”tekevänsä

mitä tahansa” estääkseen euroalueen hajoamisen. Konkreettinen askel oli ns. OMT-ohjelmasuunnitelman (Outright Monetary Transactions) julkistaminen syyskuussa. Ohjelman puitteissa keskuspankki voi ostaa rajoittamattomasti tietyn maan joukkovelkakirjoja jälkimarkkinoilta, jos maa sitoutuu Euroopan vakausrahaston ohjelmaan talouden tervehdyttämiseksi. Kriisimaiden korot alkoivat laskea jo OMT-ilmoituksen jälkeen, vaikka siitä ei oltu tehty vielä päätöstä. Tilannetta vakautti lisäksi suunnitelma euroalueen laajuisesta pankkivalvonnasta ja pankkien kriisin hallinnasta.

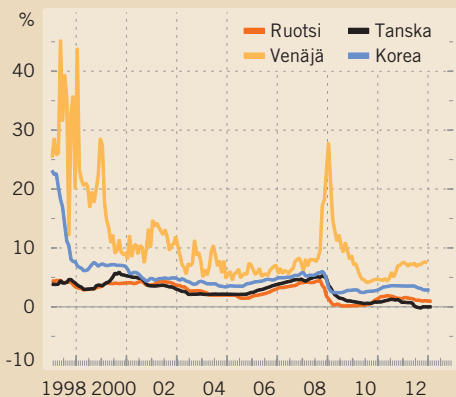
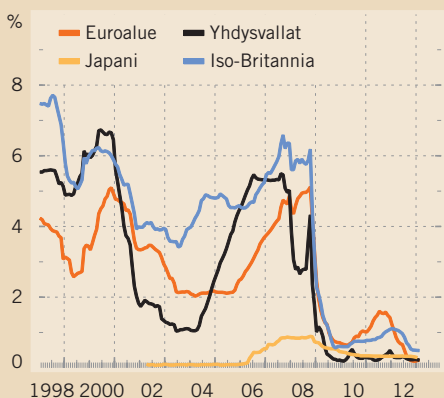
Kriisimaiden pitkät korot ovat olleet alkuvuonna viime kesän korkoihin verrattuna kohtuullisella tasolla. Tosin heikosta talouskehityksestä ja väistämättömistä säästöpäätöksistä kumpuavat poliittiset ongelmat kaikissa kriisimaissa ovat aiheuttaneet yleisesti suurta levottomuutta.

Italiassa vaikeus muodostaa toimintakykyistä hallitusta voi hankaloittaa sovitujen taloutta tervehdyttävien toimien läpivientä. Italian kriisiytyminen olisi tästä syystä poikkeuksellisen hankalaa. Apupakettien ehdollisuus voisi helposti jäädä kuolleeksi kirjaimeksi. Keskuspankki olisi hyvin hankalassa tilanteessa. Toisaalta pitäisi pystyä viime syksyn tapaan rauhoittamaan tilanne. Mutta miten ehkäistä moraalikato, jos Italiassa ei pystyttäisi täyttämään keskuspankin edellyttämiä Euroopan vakausrahaston ehtoja?

Euroalueen julkisen sektorin rahoituskriisi on sikäli omituinen, että koko euroalue ei ole poikkeuksellisen velkainen. Eivät edes kaikki kriisimaat. Keskuspankin lupaus OMT-operaatioista on tässä suhteessa paikannut – ainakin väliaikaisesti – erästä EMUn valuvikaa eli pitkien korkojen yli-reagointia. Jos tätä suvantovaihetta ei pystytä käyttämään kasvun vahvistamiseksi, kriisi kärjistyy uudelleen. Eurokriisi ei ole vielä ohi.

Euroalueen maiden talouskehitys on hyvin epätaisaista. Kreikan tilanne on pahin, maa on syvässä taantumassa. Tänä vuonna Kreikan kokonaistuotanto on liki neljänneksen pienempi kuin vuonna

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S13.1/k05

2007. Kaikkiaan 9 euroalueen taloutta on uusimpien tietojen mukaan taantumassa. Luultavasti maita on 10, kunhan saadaan viimeisen neljänneksen kokonaistuotantoarviot kaikista jäsenmaista. Seitsemän jäsenmaata ei ole virallisesti taantumassa, mutta niistä vain Virossa kokonaistuotanto nousi viime vuoden neljännellä neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Euroalueen talouskasvun odotetaan jäävän tänäkin vuonna negatiiviseksi, vaikka käänteeseen parempaan odotetaan tapahtuvan vuoden aikana. Tämä edellyttää kuitenkin eurokriisin pysymistä hallinnassa. Useat ennakoivat mittarit viittaavat kasvun taantumiseen, jopa hentoon elpymiseen ensi kesän tuntumassa. OECD arvioi euroalueen kasvun tasaantuvan, ja sen BKT:ta noin puolella vuodella ennakoiva mittari kääntyi marraskuussa parempaan. Euroframe-ryhmän BKT:n neljänneskasvua arvioiva kyselyaineistoon perustuva mittari viittaa myös kasvun tasaantumiseen. Euroalueen luottamusindeksi on vielä poikkeuksellisen matala, mutta se on noussut yhtäjaksoisesti viime marraskuusta lähtien.

Tänä vuonna euroalueen kireä finanssipolitiikka leikkaa Euroframe-ryhmän mallilaskelmien mukaan talouskasvusta 1.9 prosenttia ja ensi vuonna 0.8 prosenttia. Finanssipolitiikan vaikutus on poikkeuksellisen voimakas, koska sitä vahvistaa rahapolitiikan rajoitettu liikkumavara. Keskuspankin ohjauuskorko on nyt 0.75 prosenttia, joten sitä voitaisiin vielä laskea, etenkin kun inflaatio ja inflaatio-odotukset ovat hyvin hallinnassa. Energian ja ruoan hintavaikutuksista puhdistettu ydininflaatio oli helmikuussa vain 1.3 prosenttia. Muuttumatonta korkopolitiikkaa pyritään kompensoimaan epätavanomaisin keinoin, jotka ovat tukeneet rahoitusmarkkinoita, mutta eivät ole vielä pystyneet niitä tervehdyttämään.

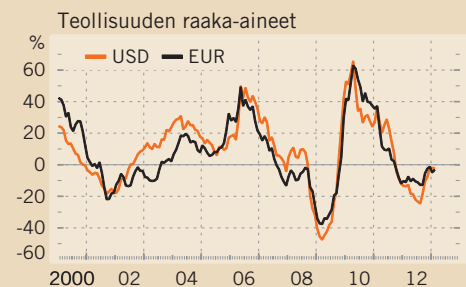
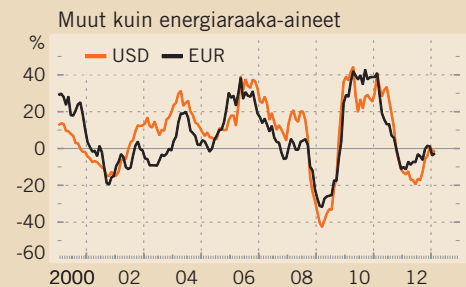
RAAKA-AINEIDEN INFLAATIOTA KIIHDYTTÄVÄ VAIKUTUS LAANTUU

Raaka-aineiden ja etenkin energian hintojen voimakkaat muutokset ovat lisänneet inflaation vaihtelua tuntuvasti. Raaka-aineiden inflaatiota kiihdyttävä vaikutus on kääntymässä tänä vuonna sitä hidastavaksi mm. maailmantalouden hidast-

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2010=100

12 kk:n muutokset

tuneen kysynnän kasvun takia. Raakaöljyn markkinatilanne on rauhoittunut, ja öljyvarastot ovat muun muassa Yhdysvaltojen uuden liuskeöljytuotannon takia korkealla tasolla. Energian hinnassa on vaihteeksi laskupaineita.

Raakaöljy on pysynyt sitkeästi kalliina muun muassa geopolittisten riskien kannattelemana, vaikka kysynnän kasvu on hidastunut niin kehittyvässä kuin kehittyneissäkin maissa. Luonnollisesti Iranin tilanne on keskeinen riski raakaöljyn hintakehitykselle, koska sen kärjistyminen aseelliseksi selkkaukseksi saattaisi supistaa alueelta saatavaa tarjontaa merkittävästi. Globaalin tarjonnan aluerakenne ja riskit ovat kuitenkin nopeasti muuttumassa.

Yhdysvaltojen öljyn ja kaasun tuontitarve pienee nopeasti. Viime vuonna Yhdysvaltojen raakaöljyn tuonti putosi 44.8 prosenttiin kulutuksesta vuonna 2005 vallinneesta 60.3 prosentin ennätystasosta. Yhdysvalloissa öljyliuskeesta saatava kaasu ja öljy ovat kansainvälisen energijärjestön IEA:n mukaan tekemässä Yhdysvalloista maailman suurimman öljyntuottajan viidessä vuodessa. Kaasun tuontiosuus oli viime vuonna noin 12.5 prosenttia. Amerikkalaisen (WTI) öljyn hinnan painuminen parikymmentä dollaria Brent-öljyn hinnan alapuolelle ja kaasun halpa hinta ovat osoitus energian tuotannon vahvasta kasvusta, vaikka hinnan alhaisuuteen vaikuttaa myös riittämätön logistiikka. Pullonkauloja ratkotaan uusia putkia rakentamalla ja vanhojen putkien syöttösuuntaa kääntämällä, jotta Yhdysvaltojen ja Kanadan sisämaassa lisääntyvä tarjonta saadaan käyttöön. Kaasun maailmanmarkkinat muuttuvat öljyn tapaan, mutta hitaammin. Nesteytetyn kaasun kansainvälinen meritse tehtävä kauppa on selvästi lisääntymässä. Suuret alueelliset hintaerot tukevat tätä kehitystä. Kaasun hinta on Euroopassa yli 3.5-kertainen amerikkalaiseen kaasuun verrattuna. Japanissa hinta on yli viisinkertainen.

Ennusteessa on oletettu, että raakaöljyn hinta asettuu tänä vuonna keskimäärin 110 dollariin tynnyriltä viimevuotisesta 111.5 dollarista. Ensi

vuonna tynnyrihinta laskee noin 105 dollariin. Hinta voi alentua nopeamminkin, jos maailmantalouden ja etenkin Kiinan kasvu ei vahvistu odotetusti.

Energian ohella ruoka on kiihdyttänyt inflaatiota viime aikoina mm. huonojen sääolosuhteiden takia. Hinnannousu on viime kuukausina taittunut. Normaalisadoilla nousupaineet pysyvät kurissa, mutta uudet kadot kääntäisivät hinnat nopeaan nousuun.

Teollisten raaka-aineiden hinnat ovat vaihdelleet melko voimakkaasti. Värimetallien dollarihinnat olivat viime helmikuussa 5.5 prosenttia matalammat kuin vuotta aiemmin. Nikkelin hinta laski 13 prosenttia. Rautamalmin hinta putosi viime syksynä voimakkaasti muuttaen osan tuotannosta kannattamattomaksi ja nousi viime talvena syksyn pohjalukemista Kiinan kysynnän vahvistumisen ansiosta. Pidemmällä aikavälillä rautamalmin tuotantoon ja logistiikkaan jo tehdyt investoinnit lisäävät tarjontaa tuntuvasti, mikä pitää malmin hinnan alhaisena

MAAILMANKAUPAN KASVU ON HIDASTA

Maailmankaupan määrän kasvu hidastui hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen mukaan viime vuonna 2.2 prosenttiin edellisvuoden 5.8 ja vuoden 2010 15.1 prosentista. Vuoden 2010 poikkeuksellisen nopea kasvu selittyy talven 2008–2009 taantumien aiheuttamalla alhaisella vertailupohjalla. Maailmankaupan kasvu on kuitenkin hidasta ja myötäilee maailman tuotannon kasvua. Teollisuusmaissa kauppa polki paikallaan, mutta viireämmässä Aasiassa se lisääntyi viime vuonna noin neljä prosenttia. Joulukuussa maailmankauppa oli vuodentakaista pari prosenttia suurempi.

Kuluvana vuonna maailmankaupan kasvu jää pariin prosenttiin heikon talouskehityksen ja erityisesti kasvua vahvana ylläpitäneen Kiinan kasvun hidastumisen takia. Maailmankaupan dollaripohjaisena tilastoituihin hintoihin vaikuttavat valuuttakurssimuutokset. Mikäli valuuttakurssit pysyisivät vakaana, maailmankaupan keskihinta nousisi noin 1.5 prosenttia.

Maailmankaupan määrän kasvu kiihtyy ennusteen mukaan 5.5 prosenttiin vuosina 2014–2015. Vahvistuva maailmantalous alkaa tukea maailmankaupan hintoja ensi vuonna. Hinnat nousevat kuitenkin selvemmin vasta seuraavina vuosina.

Kansainväliset Suidanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suidanteet -raportti esittää Suidannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimmän suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaista kehitystä.

Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa suomenkielisenä pdf-versiona. Lisäksi raportista on saatavana verkkoversio. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa ja ennustetaulukot neljä kertaa vuodessa. Nettisivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikalvoja ja suhdannekehityksen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisa joukko muita hyödyllisiä www-sivujen osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suidanne-julkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suidanteet kestotilauksena 100 euroa (pdf) ja verkkoversio 300 euroa vuonna 2013.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh> ja <http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD TRADE AND WORLD COMMODITY PRICES 2010–2012

-katsaus sisältää arvion sekä maailmankaupan että raaka-ainehintojen näkymistä parin seuraavan vuoden aikana. Raaka-aineosiossa esitetään arviot mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien markkinoista ja hintojen kehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Trade and World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja loka-marraskuussa. Katsaus laaditaan Euroopan suhdanneinstituutien liiton AIECE:n maailmankauppa- ja raaka-aineiden hinnat -työryhmässä, jossa ETLA on jäsenenä.

Kestotilauksena 160 euroa.

Kulutus- ja kannattavuusraportit (s. 19) ja Suidanne-näkymät-raportti (s. 16).

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Rahaliittoon liittyvä maa menettää kykynsä vaikuttaa valuuttansa ulkoiseen arvoon. Tämä tekee maan alttiiksi spekulatiolle, jos herää epäilyjä maan julkisen sektorin maksukyvyistä¹. Euroopan talous- ja rahaliiton (EMU) tapauksessa päätös pitää pankkivalvonta ja pankkien tervehdyttäminen kansallisessa päätösvallassa osoittautuikin ylimääräiseksi organisatoriseksi heikkoudeksi, joka lisäsi spekulatiion voimaa. Spekulatio voi nostaa julkisen sektorin joukkolainojen tuottoasteita, ja ilman keskuspankin tai muiden jäsenmaiden antamaa tukea rahoitusmarkkinat voivat pakottaa maan velkasaneeraukseen. Näin olisi todennäköisesti tapahtunut Kreikalle, Irlannille ja Portugalille, jos maita ei olisi pelastettu (bail out).

SUURIA MAITA KOSKEVA SPEKULAATIO LISÄSI PELKOJA EURON HAJOAMISESTA

Rahoitusmarkkinat eivät välittäneet julkisen velan kestävydestä euroalueella ennen kesää 2007, jolloin ensimmäiset markkinaturbulenssin oireet ilmenivät. Kreikan pelastamisen jälkeen sijoittajat kuitenkin odottivat lisää ongelmia myös muissa maissa. Tartunta levisi Irlantiin ja Portugaliin, ja lopulta nämäkin maat pelastettiin. Kriisimaiden joukkolainojen korkeat tuottoasteet vahingoittivat pankkien taseita myös muissa maissa, erityisesti Ranskassa ja Saksassa. Monimutkainen ja kielteinen silmukka pankkien ja valtiontalouksien kriisin välillä tuli osaksi euroalueen kriisiä.

Yksi kriisin tekijöitä oli pitkään jatkunut alhaisten korkojen kausi, mikä johti kilpailukyvyyn huomattavaan heikkenemiseen. Euron uskottavuusongelmat nousivat esille, kun Espanjan ja Italian maksukyvyllä alettiin spekuloida. Tämä nousi huippuunsa kesällä 2012, koska talouskasvu oli hidasta ja epätasapainot kasvussa. Nämä maat, erityisesti Italia, ovat liian suuria pelastettaviksi. Lisäksi ulkoisvaikutukset muihin jäsenmaihiin ja niiden pankkisektoreihin loisivat tilanteen, jossa euroalue todennäköisesti hajoaisi.

* Hieman muutettu kirjoitus raportissa AIECE General Report, 15–16 November 2012. Brussels.

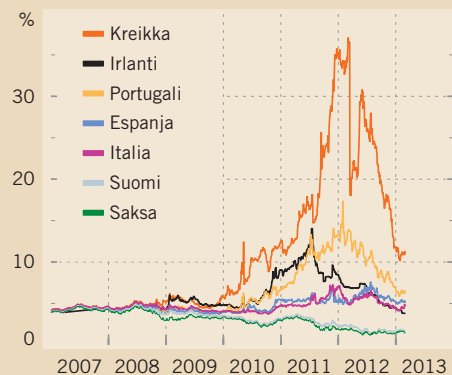
¹ De Grauwe, Paul (2011). Governance of a Fragile Eurozone. CEPS Working Documents No. 346, May 2011

OMT ON EKP:N ”ISO SINKO” MARKKINOIDEN RAUHOITAMISEKSI – YKSI PÄÄTYÖKALUISTA KRIISIN RATKAISEMISESSA

Pitkän yrittämisen jälkeen käännepointe on ehkä nyt saavutettavissa. Euroalueen hallinta on asteittain vahvistunut, mikä saattaa helpottaa pitkän aikavälin odotusten kiinnittämisessä. Lisäksi kriisi- ja muiden maiden hallitukset ovat tehneet päätöksiä, jotka tasapainottavat julkista taloutta ja siten parantavat uskottavuutta. Kesäkuussa 2012 tehdyn poliittisen päätöksen mukaan Euroopan vakausmekanismilla (EVM) on mahdollisuus rahoittaa euroalueen pankkeja suoraan, kun yhteinen pankkivalvontavirasto perustetaan vuonna 2013. Tämän pitäisi auttaa murtamaan kytkös pankkien ja julkistalouksien välillä, koska tätä rahoitusapua ei lasketa osaksi julkista velkaa.

Vastauksena vaikeaan tilanteeseen EKP on luvanut alkaa ostaa ongelmamaiden tuotoiltaan korkeita joukkolainoja, kuitenkin sillä ehdolla, että ko. jäsenmaat hakevat rahoitusapua EVM:ltä. Nämä suorat kaupat (Outright Monetary Transactions, OMT) tarkoittavat periaatteessa rajatonta joukkolainojen ostoa. Siten niillä on mahdollisuus rauhoittaa markkinat ja alentaa ongelmamaiden korkotasoa huomattavasti, kuten voidaan nähdä oheisesta taulukosta.

10 vuoden valtionvelkakirjojen tuotto eräissä maissa

Lähteet: Bloomberg, ETLA.

ETLA S13.1/b224

OMT yhdessä vahvistetun hallintotavan ja rahoitusmahdollisuuksien (ERVV/EVM) kanssa voi periaatteessa riittää kääntämään kehityksen. Markkinareaktiot OMT:hen ovatkin olleet hyvin suosiollisia ja viittaavat siihen, että strategia toimii, vaikka yhtään hakemusta ei ole jätetty eikä yhtään ostoa tehty.

VAIKEA TIE ON EDESSÄ

Kysymys siitä, riittääkö pitkien korkojen lasku kriisimaiden elpymiseen, on kuitenkin edelleen olemassa. Jotta se tapahtuisi, maiden olisi käytettävä hankittu aika tehokkaasti julkisten alijäämien pienentämiseen ja kilpailukykyä parantavien toimenpiteiden voimaansaattamiseen. Nämä uudistukset ovat poliittisesti vaikeita ja niiden lyhyen aikavälin kasvuvaiikutukset epävarmoja. Ei voida sulkea pois mahdollisuutta negatiivisesta kierteestä, jossa tehdään budjettileikkauksia, BKT alenee ja velan BKT-suhde joko jämääntä korkealle tasolle tai jopa nousee.

Saadaksemme paremman käsityksen mahdollisesta kehityksestä euroalueella olemme simuloineet NiGEM-mallilla kriisimaiden kehityskulkua. Oletamme, että euroa suojelevat toimenpiteet, ml. OMT, alentaisivat julkisen sektorin joukkolainojen tuottoasteen noin 5 prosenttiin kriisimaissa (Italia, Irlanti, Espanja, Kreikka ja Portugali) sekä yrityslainojen ja valtioiden joukkolainojen tuottoasteiden välisen eron noin puoleen. Kriisimaissa

ei oleteta tapahtuvan mitään ylimääräisiä talouksien vakauttamistoimenpiteitä. Oletamme sen sijaan, että ”pohjoiset maat” (Saksa, Alankomaat, Itävalta ja Suomi) lisäävät julkista kulutustaan 1 prosentin BKT:sta kolmeksi vuodeksi, jotta euroalueen julkistalouksien kiristämisen vaikutukset helpottavat. Oletamme toimijoilla olevan taaksepäin katsovat odotukset. Jos olisimme käyttäneet rationaalisia odotuksia, tulokset olisivat olleet voimakkaampia, koska pitkät korot olisivat laskeneet enemmän.

Tulosten mukaan tällainen politiikkayhdistelmä vahvistaisi kasvua erityisesti eteläisissä jäsenmaissa. Ulkoinen tasapaino näissä kansantalouksissa heikkenisi hieman ja julkisen talouden tasapaino paranisi. Velkataso pysyisi epämukavan korkeana vielä pitkään. Vaikutukset voisivat kuitenkin olla oheisten kuvioiden näyttämiä tuloksia suurempia, sillä yhtä tärkeää väylää eli kotitalouksien vähenevää luottosäännöstelyä ei otettu huomioon.

Historia näyttää, kuinka heikkoja voivat olla jopa vahvat sitoumukset euroalueen vakauteen. Joukkolainamarkkinoiden kuria ylläpitävää vaikutusta ei siksi pitäisi jättää huomioimatta tulevaisuudessa sitten, kun kriisi on ohi; niiden pitäisi sen sijaan antaa toimia kurinpittoa harjoittavana indikaattorina julkisille epätasapainoille. Tämä sallisi korkeintaan vain rajallisen roolin eurobondeille yksittäisten jäsenvaltioiden riskien jakamisessa.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

TAVARAVIENTI KASVAA TÄNÄ VUONNA HYVIN HITAASTI

ETLA alentaa kuluvan vuoden tavaraviennin kasvunustettaan. Syyskuussa arvioimme vielä, että tavaraviennin määrä kasvaa tänä vuonna noin 2 prosenttia. Viime kuukausina vientimaidemme talousnäkömät ovat kuitenkin selvästi heikentyneet. Varsinkin EU-maiden ja euroalueen kasvunusteita on korjattu huonompaan suuntaan. Uusimpien kansainvälisten ennusteiden mukaan euroalueen BKT supistuu vielä tänä vuonna. Nyt näyttää siltä, että Suomen vienti el-

pyy vasta kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Kiinan ja Venäjän kasvunäkymät ovat vielä hyvät, mutta näiden maiden kasvava kysyntä ei kuitenkaan pysty korvaamaan menetettyä kysyntää euroalueella.

Arvioimme, että Suomen tavaravienti kasvaa tänä vuonna vain 0.3 prosenttia viimevuotisesta. Muista toimialoista poiketen kulkuneuvoteollisuuden viennin kasvu on erittäin vahvaa. Telakkateollisuus toimittaa useita erikoisaluksia, jotka on tilat-

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Määrä ²⁾						
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %					Keskimäärin	
	2012*	2012*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
Maa- ja metsätalous									
sekä kaivannaistoiminta	1.2	2.1	2.6	1.2	5	7	7	3.6	7
Puutavateollisuus	2.1	3.8	1.6	0.6	1	3	6	-6.4	3
Paperiteollisuus	8.8	15.4	-2.5	-0.2	2	4	2	-3.4	2
Metallien jalostus	7.0	12.3	7.3	-4.4	2	3	4	-0.5	3
Metallituotteet	1.4	2.4	18.2	-5.0	2	2	2	-0.7	2
Koneet ja laitteet	7.9	13.8	8.9	-2.6	3	3	7	-3.8	5
Kulkuneuvot	2.2	3.9	-31.6	11.5	24	18	13	-17.3	15
Elektroniikka- ja sähköteoll.	7.3	12.9	-4.0	-3.1	-17	3	3	-9.3	-1
Elintarviketeollisuus	1.4	2.5	5.7	-0.5	2	2	2	-0.6	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus									
0.7	1.3	6.6	0.5	2	2	3	-1.8	2	
Kemianteollisuus									
13.3	23.4	8.6	1.0	3	2	3	1.7	3	
Muu teollisuus									
3.5	6.2	..	..	..	..	..	..	..	
Tavaravienti yhteensä³⁾	56.8	100.0	3.1	-1.2	0.3	3.5	4.2	-3.3	3.1
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	49.5	87.1	..	..	..	..	..	-4.9	4
Tavara- ja palveluvienti³⁾	77.3	..	2.8	-1.4	0.5	3.5	4.4	-3.0	3.3

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

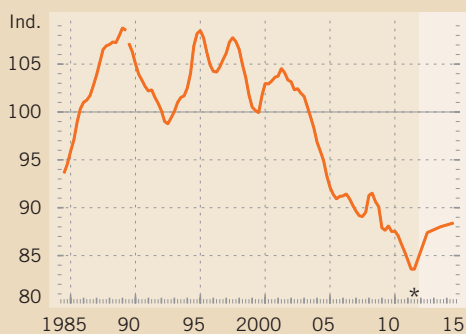
³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

tu jo kauan aikaa sitten. Heikon vientikysynnän lisäksi viennin kasvua jarruttaa matkapuhelimiin tuotannon alasajo.

Ensi vuonna länsimaiden vientikysyntä kääntyy selvään kasvuun. Suomen tavaraviennin kehitystä varjostavat kuitenkin jatkossa telakkateollisuuden ongelmat sekä yleisesti ottaen teollisuuden kustannuskilpailukyky. Tavaravientimme kasvu-

Vaihtosuhte (2000=100)

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

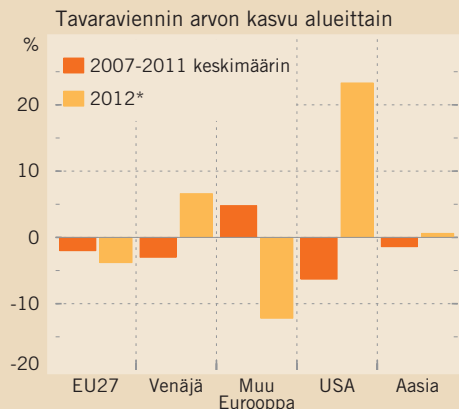
2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

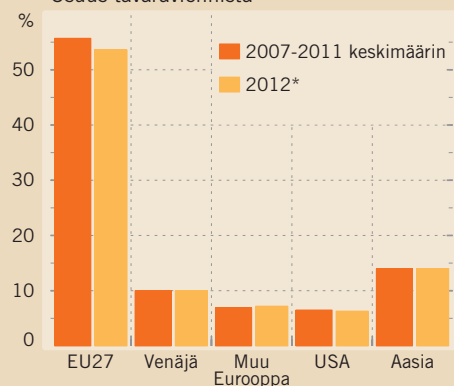
Lähteet: Tullihallitus, OECD.

ETLA S13.1/x01

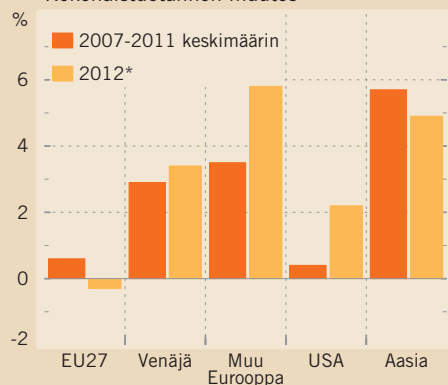
Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tullihallitus, IMF.

ETLA S13.1/x08

EU-maiden osuus Suomen tavaraviennistä laski selvästi viime vuonna

Suomen koko tavaraviennin arvo jäi vuonna 2012 edellisvuoden lukemiin. Vienti EU27-alueelle väheni viime vuonna arvoltaan 4 prosenttia ja vienti euroalueelle 3 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi 4 prosenttia.

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta vuonna 2012 oli 53.6 prosenttia ja EU15-maiden osuus 44.7 prosenttia. Edellisvuoteen verrattuna EU27-maiden osuus väheni 2 prosenttiyksikköä ja EU15-maiden 2.3 prosenttiyksikköä. Ruotsi pysyi edelleen Suomen tärkeimpänä vientimaana. Sen osuus oli 11.1 prosenttia. Saksa putosi Suomen kolmanneksi merkittävimäksi vientimaaksi 9.2 prosentin osuudellaan. Alankomaiden osuus oli 6.3 ja Ison-Britannian 5.1 prosenttia.

Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) oli toiseksi tärkein vientialue 12.4 prosentin osuudella, kun Venäjä nousi Suomen toiseksi suurimmaksi vientimaaksi 10 prosentin osuudella. Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä) oli kolmanneksi merkittävin vientialue, ja sen osuus oli 12.1 prosenttia. Kiinan osuus koko tavaraviennistä oli 4.6 prosenttia ja Japanin 1.9 prosenttia. Pohjois-Amerikan vientiosuus oli 7.4 prosenttia ja EFTA-maiden 4.8 prosenttia. Etelä-Amerikan osuus oli 2.8 prosenttia ja Lähi- ja Keski-idän 1.9 prosenttia.

Vientimme Venäjälle lisääntyi viime vuonna arvoltaan 7 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) kasvoi 2 prosenttia vuodentakaisesta, vaikka vienti Kiinaan supistui arvoltaan 2 prosenttia. Toimitukset Japaniin nousivat sen sijaan arvoltaan 9 prosenttia ja Etelä-Koreaan 22 prosenttia. Tavaravienti Intiaan väheni arvoltaan 23 prosenttia. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan kohosivat 9 prosenttia. Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo nousi peräti 37 prosenttia vuodentakaisesta. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo sen sijaan supistui 9 prosenttia, kun vienti Arabiemiirikuntiin väheni 36 prosenttia.

Tavaraviennin määrä supistui viime vuonna runsaan prosentin

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä supistui viime vuonna 1.2 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä supistui 0.9 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä vientimäärä väheni 0.3 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 1.7 prosenttia. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä supistui 2 prosenttia vuodentakaisesta.

Kausitasoitettuna tavaraviennin määrä kuitenkin kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 8.6 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisella neljänneksellä se laski 2.9 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä tavaraviennin määrä lisääntyi 3 prosenttia edellisestä neljänneksestä, mutta supistui viimeisellä neljänneksellä 9.7 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Kulkuneuvojen vientimäärä kohosi viime vuonna vajaat 12 prosenttia edellisvuodesta alustoimitusten ansiosta. Koxin ja öljytuotteiden vienti pysyi edelleen vahvana ja lisääntyi laskelmiemme mukaan noin 7 prosenttia. Kaivannaistojen vientimäärä kohosi 6 prosenttia. Vaatteiden vienti oli niinkään 6 prosentin kasvussa. Sähkölaitteiden vienti lisääntyi vajaat 3 prosenttia ja puutavarateollisuuden vajaat 3 prosentin. Paperiteollisuuden vientimäärä jäi edellisvuoden lukemiin. Kaikkien muiden toimialojen vienti jäi vuodentakaista pienemmäksi.

Pienistä toimialoista nahka- ja kenkäteollisuuden vienti väheni viime vuonna 10 prosenttia ja metallituotteiden 5 prosenttia. Metallien jalostuksen ja moottoriajoneuvojen vienti supistui runsaat 4 prosenttia vuodentakaisesta. Kumi- ja muovituotteiden vienti oli 3.5 prosentin laskussa. Koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientimäärä väheni 3 prosenttia vuodentakaisesta. Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden viennin määrä supistui 8 prosenttia, kun viestintälaitteiden vienti jäi 24 prosenttia edellisvuodesta pienemmäksi. Koneiden ja laitteiden sekä rakennusaineteollisuuden vientimäärä jäi vajaat 3 prosenttia vuodentakaista pienemmäksi. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkkeet) sekä tekstiilien vienti supistui runsaan prosentin. Elintarvikkeiden vienti laski puolisen prosenttia vuodentakaisesta.

Tavaroiden vientihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 1.2 prosenttia vuodentakaisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi 0.4 prosenttia edellisvuodesta.

vauhti nousee ensi vuonna noin 3.5 prosenttiin. Palvelut mukaanlukien viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan puolisen prosenttia. Palveluiden vientiä on kuitenkin hyvin hankalaa ennustaa, koska suurin erä on kansainvälisten konsernien sisäistä liike-elämän palvelujen kauppaa. Ensi vuonna koko tavara- ja palveluvienti kasvaa noin 3.5 prosenttia.

TAVARAVIENNIN KASVUA JARRUTTAÄ TÄNÄ VUONNA TUNTUVASTI MATKAPUHELIMIEN TUOTANNON ALASAJÖ

Viestintälaitteiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta on viime vuosina pienentynyt merkittävästi. Vielä vuonna 2008 niiden osuus oli 57 prosenttia, mutta viime vuonna se oli enää 21 prosenttia. Nokian päätös lopettaa matkapuhelimien tuotanto Salon tehtaalla tarkoittaa sitä, että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti supistuu tänä vuonna merkittävästi. Vuonna 2000 viestintälaitteiden viennin osuus koko tavaravientimme arvosta oli runsaat 22 prosenttia ja vuonna 2008 runsaat 13 prosenttia, mutta viime vuonna enää vajaat 3 prosenttia. Täna vuonna sen osuus laskee prosenttiin.

Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna 38 prosenttia ja niiden viennin arvo nousi 5 prosenttia vuodentakaisesta. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli 11 prosenttia ja sähköjohtojen ja kytkentälaitteiden runsaat 6 prosenttia. Säteilylaitteiden sekä sähkölääkintä- ja sähköterapialaitteiden osuus oli 6 prosenttia. Niiden vienti lisääntyi arvoltaan 31 prosenttia. Tietokoneiden ja niiden oheislaitteiden osuus oli vajaat 5 prosenttia. Elektronisten komponenttien ja piirilevyjen osuus oli runsaat 3 prosenttia ja niiden vienti nousi arvoltaan 8 prosenttia edellisvuodesta. Sähkölamppujen ja -valaisimien osuus oli vajaat 3 prosenttia.

Teknolögiateollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uuden vientitilausten arvo jäi loka-joulukuussa 6 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi. Kertyneen tilauskannan arvo oli 4 prosenttia edellisvuotista pienempi. Viimeisellä neljänneksellä uusien tilau-

usten arvo kasvoi 10 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Laskelmiemme mukaan viestintälaitteiden vientimäärä (toimiala C263) supistuu tänä vuonna noin 60 prosenttia ja ensi vuonna se jäänee kuluvan vuoden lukemiin. Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden vienti (toimiala C26) vähenee siten tänä vuonna vajaat 35 prosenttia. Sähkölaitteiden vienti (toimiala C27) kasvaneen noin prosentin.

Viime vuonna toimialan C27 viennin arvo oli ensimmäistä kertaa suurempi kuin toimialan C26 viennin arvo. Sähkölaitteiden osuus koko tavaraviennin arvosta oli 6.8 prosenttia ja tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden osuus 6.2 prosenttia. Sähkölaitteiden viennin kasvumarkkinoita olivat viime vuonna Saksa, Ruotsi, Viro, Etelä-Korea, Norja ja Iso-Britannia.

Arvioimme, että koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin määrä supistuu tänä vuonna 17 prosenttia ja kääntyy ensi vuonna 3 prosentin kasvuun.

Kemianteollisuus on nykyisin viennin arvo-osuuksilla mitattuna suurin toimiala. Öljytuotteiden osuus koko tavaravientimme arvosta oli viime vuonna vajaat 11 prosenttia. Arvioimme, että öljytuotteiden viennin määrä kasvaa tänä vuonna noin 2 prosenttia ja ensi vuonna vajaat 3 prosenttia. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkeaineet) osuus koko viennin arvosta oli viime vuonna runsaat 10 prosenttia. Niiden vienti lisääntyy tänä vuonna noin 3 prosenttia ja ensi vuonna noin 2 prosenttia. Kumi- ja muovituotteiden vienti kasvaa noin 2 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Paperiteollisuus on arvo-osuuksilla mitattuna toiseksi suurin toimiala. Sen kymmenen tärkeimmän vientimaan osuus koko toimialan viennistä oli viime vuonna 67 prosenttia. Saksa oli suurin vientimaa 18 prosentin osuudella, mutta sinne vietyjen paperiteollisuustuotteiden viennin arvo jäi 10 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi.

Toiseksi merkittävin maa oli Iso-Britannia 10 prosentin osuudella. Vienti sinne supistui arvoltaan 7 prosenttia. Vienti Yhdysvaltoihin lisääntyi 10 prosenttia, Venäjälle 7 prosenttia ja Kiinan 13 prosenttia. Kaikkien kolmen maan osuus paperiteollisuuden viennistä oli noin 6 prosenttia. Toimialan vienti Belgiaan kasvoi 5 prosenttia, mutta toimitukset Espanjaan vähenivät 7 prosenttia ja Ruotsiin 13 prosenttia.

Paperiteollisuus sai joulukuussa uusia tilauksia arvoltaan 2 prosenttia vähemmän kuin viime vuonna. Tammi-joulukuussa tilausten arvo jäi edellisvuoden lukemiin. Vientimaiden paperin kysyntä vaikuttaa tietysti ensisijaisesti tilauskannan kehitykseen. Suomalaiset paperin valmistajat ovat kuitenkin suuria kansainvälisiä konserneja, joten ne voivat myös itse päättää, minkä maan tehtaassa tilattuja eriä valmistavat. Paperiteollisuuden viennin arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna noin 2 prosenttia. Suhdanteiden parantuessa toimialan viennin kasvuvauhti nousee ensi vuonna noin 4 prosenttiin.

Koneiden ja laitteiden kymmenen tärkeimmän vientimaan osuus koko toimialan viennistä oli viime vuonna 59 prosenttia. Merkittävin vientimaa oli Venäjä, jonka osuus oli 13 prosenttia. Viennin määrä itäiseen naapurimaahamme nousi arvoltaan 9 prosenttia. Kiina pysyi toiseksi tärkeimpänä vientimaana 8 prosentin osuudella, vaikka toimitukset vähenivätkin arvoltaan 26 prosenttia. Yhdysvaltojen osuus oli runsaat 7 prosenttia ja vienti sinne lisääntyi 27 prosenttia. Ruotsin ja Saksan osuudet olivat vajaat 7 ja vajaat 6 prosenttia. Vienti molempiin maihin supistui noin 10 prosenttia. Vienti Ranskaan väheni 14 prosenttia. Koneiden ja laitteiden vienti Brasiliaan ja Etelä-Koreaan kohosi vajaat 30 prosenttia ja vienti Norjaan lisääntyi 5 prosenttia. Koneiden ja laitteiden vienti jäi viime vuoden jälkipuoliskolla heikoksi, mutta alan vientinäkömät ovat hieman parantuneet. Kone- ja metallituoteollisuuden uusien vientitilauksien arvo kasvoi loka-joulukuussa 4 prosenttia vuodentakaisesta ja 27 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vientitilauuskanta oli joulukuun lopulla 6 prosenttia edellisvuotis-

ta pienempi. Koneiden ja laitteiden vientimäärän arvioidaan kasvavan 3 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Metallien jalostuksen viennin määrä väheni viime vuonna runsaat 4 prosenttia edellisvuodesta, kun suuret kaasuputkitoimitukset Suomesta päättyivät. Toimialan kymmenen tärkeimmän vientimaan osuus alan viennistä oli viime vuonna 75 prosenttia. Alankomaiden osuus oli 22 prosenttia ja Saksan ja Ruotsin 12 prosenttia. Toimitukset Alankomaihin supistuivat arvoltaan 10 prosenttia ja Ruotsiin 26 prosenttia. Vienti Italiaan kohosi peräti 50 prosenttia ja Sveitsiin 71 prosenttia. Toimialan tuotteita vietiin Venäjälle, Isoon-Britanniaan ja Norjaan runsaat 10 prosenttia edellisvuodesta enemmän.

Koko maailman teräksen tuotanto lisääntyi kuluvan vuoden tammikuussa 0.8 prosenttia viimevuotisesta kansainvälisen teräsjärjestön (World Steel Association) tilastojen mukaan. Kiinan tuotanto kasvoi vajaat 5 ja koko Aasian 4 prosenttia. EU27-maiden tuotanto supistui 5 prosenttia ja muun Euroopan vajaat 10 prosenttia. Pohjois-Amerikan tuotanto väheni 3 prosenttia. Suomen teräksen tuotanto väheni tammikuussa vajaat 12 prosenttia, mikä oli enemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Metallien jalostuksen viennin määrän odotetaan kääntyvän tänä vuonna noin 2 prosentin kasvuun. Ensi vuonna toimialan vienti kasvaa noin 3 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen osuus kulkuneuvoteollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna 58 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen osuus 42 prosenttia.

Kulkuneuvojen vienti kasvaa tänä vuonna noin 24 prosenttia. Moottoriajoneuvojen vientimäärän odotetaan kasvavan noin 12 prosenttia ja laivateollisuuden runsaat 40 prosenttia viimevuotisesta.

Telakkateollisuuden vientitilauuskanta on edelleen heikonpuoleinen. Tänä vuonna valmistuu vientiin viisi erikoisalusta. Vuonna 2014 toimitetaan ris-teilyalus ja sisaralus vuonna 2015.

Laivateollisuuden vienti kasvaa ensi vuonna noin 15 prosenttia ja moottoriajoneuvojen noin 20 prosenttia tämänvuotisesta. Koko kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa noin 18 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen viennistä 19 prosenttia oli viime vuonna henkilöautojen vientiä. Venäjän vuonna 2009 asettamat autojen tuontitullit, taloustaantuma sekä lisääntynyt autojen tuotanto Venäjällä ovat vähentäneet autojen vientimääriä Suomesta Venäjälle merkittävästi. Tuontitullien tarkoituksena on nostaa kotimaan tuotantoa, ja niiden seurauksena autojen tuonti Venäjälle romahti. Autojen vienti Suomen kautta Venäjälle pysyy myös lähivuosina melko vähäisenä. Autojen tuonti suoraan Venäjälle on lisääntynyt, kun uusi Laukaansuun suursatama (Ust-Lugan satarma) Pietarin lähistöllä on otettu käyttöön.

Garia Golf -sähköautojen sarjatuotanto aloitettiin Uudessakaupungissa joulukuussa 2009. Valmistusmäärät ovat kuitenkin pienet. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto alkoi maaliskuussa 2011. Sen tuotanto kuitenkin keskeytettiin väliaikaisesti syksyllä 2012 heikon myynnin ja akkutoimittajan yrityssaneerauksesta johtuvan tuotantoleikkauksen takia.

Valmet Automotive ja venäläinen Marussia Motors allekirjoittivat viime vuoden maaliskuussa sopimuksen B2-urheiluauton valmistuksesta. Tuotanto Uudessakaupungissa käynnistyy tänä vuonna.

Uudenkaupungin autotehdas ja Daimler AG sopivat viime vuoden heinäkuussa Mercedes-Benz A-sarjan valmistamisesta. Sarjatuotanto alkaa tämän vuoden aikana. Vuodesta 2013 vuoteen 2016 autoja aiotaan valmistaa yli 100 000 kappaletta.

Elintarviketeollisuuden vienti kääntyy tänä vuonna noin 2 prosentin kasvuun. Myös ensi vuonna toimialan vienti kasvaa noin 2 prosentin tahtia. Noin kolmannes toimialan viennistä suuntautuu Venäjälle ja noin viidennes Ruotsiin. Elintarvikkeiden vienti Venäjälle lisääntyi viime vuonna arvoltaan 6 prosenttia, mutta juomien vienti väheni arvoltaan 2 prosenttia.

Arviot toimialojen viennin kehityksestä vuosina 2013–2015 esitetään taulukossa sivulla 36.

Investoinnit

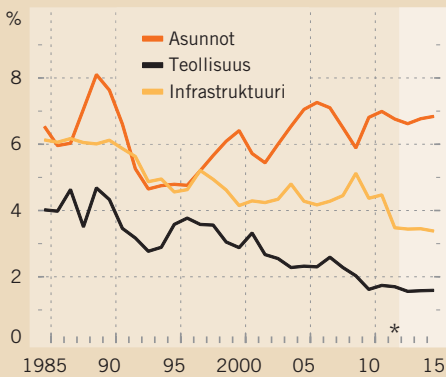
INVESTOINNIT ALAMÄESSÄ

Tilinpidon ennakkotietojen mukaan kiinteiden investointien määrä supistui viime vuonna 3 prosenttia. Yritysten investoinnit vähenivät 3.5 prosenttia ja julkisella sektorilla ne pysyivät en-

nallaan. Kotitalouksien asuntohankkeet supistui-
vat 4 prosenttia.

Investointinäkymät kuluvalle vuodelle ovat varsin heikot. Heikentyneen kysynnän ja kohonneiden

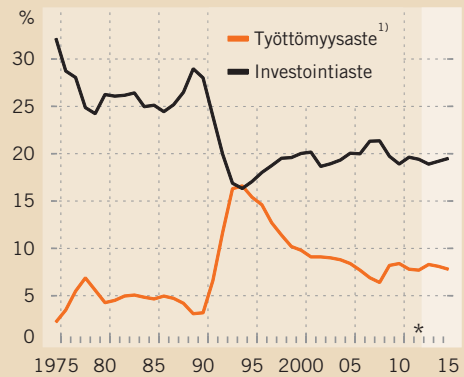
Investoinnit suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/01

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

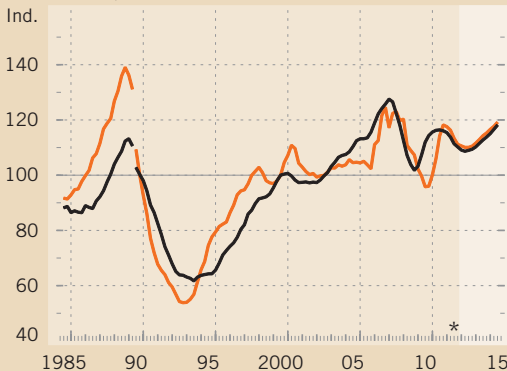
1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoitu.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/e06

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Määrä, 2000 = 100

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Neljän neljänneksen liukuva summa.

Lähde: Tilastokeskus.

— Kone- ja laiteinvestoinnit

— Rakennusinvestoinnit

%-muutos

ETLA S13.1/02

kustannusten takia yrityksiä vaivaavat kannattavuusongelmat, joiden korjaamiseksi investointihankkeita joudutaan karsimaan. EK:n investointitiedustelun mukaan tehdasteollisuuden investoinnit supistuvat tänä vuonna noin 10 prosentilla. Myös palvelualoilla investointien laskun odotetaan jatkuvan tänä vuonna.

ASUNTOINVESTOINTIEN LASKU JATKUU TÄNÄ VUONNA

Kotimaisen kysynnän puute ja talonrakennusten aloitustiedot viittaavat siihen, että rakentaminen supistuu toistamiseen tänä vuonna. Asuinrakennusten aloitukset supistuivat viime vuoden jälkipuoliskolla noin 10 prosenttia. Lisäksi asuntoluottojen kasvu on viime aikoina rauhoittunut

ja kotitalouksien rahoitusaseman kireys jarruttaa tänäkin vuonna uusien asuntohankkeiden käynnistymistä.

Asuntojen uudisrakennushankkeet supistuvat tänä vuonna 5 prosenttia. Asuntojen korjausinvestoinnit jatkavat parin prosentin kasvussa. Kaiken kaikkiaan asuntoinvestointien odotetaan supistuvan tänä vuonna vajaat 2 prosenttia.

MYÖS TUOTANNOLLISET INVESTOINNIT SUPISTUVAT

Yritysten ja yhteisöjen talonrakennusten aloitukset olivat viime vuoden jälkipuoliskolla noin 10 prosentin laskussa. Vuoden viimeisellä neljänneksellä lupahakemukset kääntyivät hienoiseen

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2012*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
Rakennukset	24.8	65.8	4.3	-4.4	-2.4	3.5	4.7	-2.1	3.0
Talonrakennukset	21.3	56.5	6.3	-5.0	-2.8	3.4	4.7	-1.8	2.8
- asuinrakennukset	13.1	34.7	5.0	-4.0	-1.7	3.3	3.0	-0.3	2.1
- muut talonrakennukset	8.2	21.8	8.5	-6.6	-4.5	3.7	7.6	-4.1	4.0
Maa- ja vesirakennukset	3.5	9.3	-9.2	0.0	0.5	2.0	4.8	-3.7	4.2
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	9.6	25.5	19.2	-0.8	-3.0	3.0	4.2	-1.4	2.8
Muut kiinteät investoinnit	3.3	8.8	-0.8	1.6	-0.5	4.0	5.0	-0.4	3.7
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	37.7	100.0	7.1	-2.9	-2.4	3.4	4.6	-1.8	3.0

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2011*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
Maa- ja metsätalous	1.5	4.6	4.6	-1.0	-2.0	2.0	2.0	-2.8	0.6
Teollisuus	3.7	11.4	12.6	-4.0	-6.5	3.5	4.5	-7.7	1.6
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.5	4.6	3.7	-5.0	6.0	4.0	15.5	4.1	17.0
Rakentaminen	0.8	2.5	25.7	-5.0	-7.0	4.0	6.5	-0.1	2.8
Asuntojen omistus	12.7	39.1	5.2	-4.0	-1.7	3.3	3.0	-0.4	2.1
Yksityiset palvelut	12.3	37.8	8.4	-2.5	-3.3	3.7	5.0	-2.4	2.6
Yksityiset investoinnit	32.5	100.0	7.6	-3.4	-2.7	3.5	4.8	-2.1	3.2
Julkiset investoinnit	4.7	12.6	2.9	0.5	0.0	2.6	2.6	0.3	2.0
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	37.2	100.0	7.1	-2.9	-2.4	3.4	4.6	-1.8	3.0

kasvuun. Tänä vuonna yrityssektorin rakennushankkeet supistuvat tuntuvimmin teollisuuden toimialoilla. Palveluyrityksissä supistuminen jää huomattavasti pienemmäksi.

Kone- ja laiteinvestoinnit supistuivat viime vuonna vajaalla 1 prosentilla. Teollisuusyrityksissä tuotantokapasiteettia on verraten paljon käyttämättä eikä uuden rakentamiseen ole tänä vuonna tarvetta. Kone- ja laiteinvestointien arvioidaan supistuvan tänä vuonna 3 prosenttia. Muut talonrakentamisen investoinnit supistuvat tänä vuonna vajaat 5 prosenttia.

Heikko kysyntä ja yritysten kannattavuuden vaikuttamistoimet jarruttavat jonkin verran myös muuta investointitoimintaa.

Maa- ja vesirakentamisen investoinnit ovat jo neljän vuoden ajan pysyneet matalalla tasolla. Kehityssuunnan odotetaan jatkuvan tänä vuonna, kun yritykset ja julkisyhteisöt säästöyistä pidättäytyvät uusista infrahankkeista.

INVESTOINNIT KASVUUN ENSI VUONNA

Vientikysynnän vahvistumisen ja matalien korkojen ansiosta yritysten investointiaktiiviteetti elpyy ensi vuonna. Tehdasteollisuudessa investointien

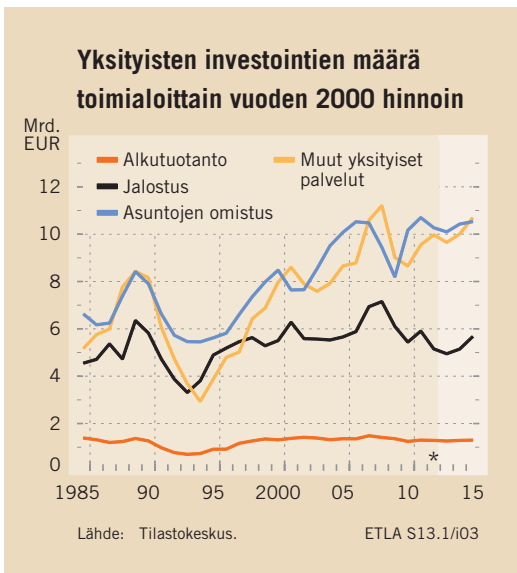
odotetaan laajenevan viennin kasvua hitaammin. Palvelualoilla investointien odotetaan nousevan kokonaistuotannon kasvua enemmän.

Kaikilla päätoimialoilla investointien odotetaan lisääntyvän ensi vuonna 3–4 prosenttia. Tehdasteollisuuden investoinnit kohoavat tavanomaista suhdannenousua hitaammin, keskimäärin 3 prosenttia. Palvelualoilla ja rakentamisessa päästään hieman parempaan, keskimäärin 4 prosentin kasvuun.

Vuonna 2015, jolloin kahden uuden ydinvoimalan rakennustyöt käynnistyvät, investointiaktiiviteetin ennustetaan vauhdittuvan lähes 5 prosenttiin. Energiateollisuuden käynnistämien suurhankkeiden takia koko teollisuuden investointien arvioidaan kohoavan 6–7 prosenttia. Tehdasteollisuudessa investointien kasvu jää 3 prosentin tuntumaan.

TEOLLISUUDEN INVESTOINTIASTE PYSYY MATALANA

Kansantalouden investointiaste aleni viime vuonna 19.4 prosenttiin. Tänä vuonna investointien osuus kokonaistuotannosta alenee 18.9 prosenttiin. Investointitoiminnan elpyminen ensi vuodesta lukien nostaa investointiasteen 19.5 prosenttiin vuonna 2015. Teollisuuden investointien arvo suhteessa liikevaihtoon pysyy ennallaan 3.5 prosentissa koko ennustejakson.

Yksityinen kulutus

OSTOVOIMAN KEHITYS JÄÄ VAIMEAKSI

Kotitalouksien palkkasumman kasvun jää enustejaksolla vaimeaksi. Heikentyneen kustannuskilpailukyvyn myötä palkkaratkaisujen odotetaan jäävän aiempaa maltillisemmiksi. Työpanoksen kysynnän kasvu voimistuu vasta ennustejakson jälkipuoliskolla talouden elpymisen myötä. Välillinen verotus kiristyy.

PALKKASUMMAN KASVU VAIMENEE

Kotitaloussektorin tulokehitystä hallitsee lähivuosina vaimea palkkasumman kasvu. Palkkaratkaisut ovat aiempaa maltillisemmat yritysten heikon kannattavuuden vuoksi, ja työpanoksen kasvu jää vähäiseksi.

Yrittäjätulojen arvioidaan kasvavan vain vähän heikon suhdannetilanteen vuoksi. Omaisuustulojen kasvua kaventaa yritysten heikko kannattavuus ja matala korkotaso. Metsätalousyrittäjien tulot kasvavat hitaasti metsäteollisuuden vaimoiden suhdannenäkymien vuoksi.

Myös maatalousyrittäjien tulojen kasvu hidastuu. Maatalouden tuottajahintojen nousu taittui viime vuonna edellisen vuoden 14.3 prosentista keskimäärin 5.8 prosenttiin. Vaikka tuottajahinnat olivat vahvassa nousussa loppuvuonna, elintarvikkeiden maailmanmarkkinoiden kääntyminen

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan talouden palkkasumma kohosi viime vuonna vain 3.2 prosenttia, eli selvästi odotettua vähemmän. Vuoden lopulla palkkasumma kääntyi jopa selvään laskuun. Palkkasummaindikaattorin mukaan palkkasumma kasvoi keskimäärin lähes yhtä paljon sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työpanos pysyi viime vuonna edellisen vuoden tasolla.

Kotitalouksien ostovoimakehitystä kavensivat välillisen verotuksen kiristyminen, palkkasumman vaimea kasvu, hintojen 2.8 prosentin nousu sekä yrittäjä- ja omaisuustulojen supistuminen.

Kotitalouksien reaalin ostovoima pysyi lähes edellisen vuoden tasolla. Yksityisten kulutusmenojen määrä kasvoi 1.6 prosenttia, joten sääätämistä aleni tuntuvasti.

Erityisesti kestokulutushyödykkeiden, kuten autojen, hankinnat kääntyivät vahvaan laskuun verotuksen kiristymisen vuoksi. Puolikestävien tavaroiden sekä palveluiden kysyntä kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Sen sijaan lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu jäi vain yhteen prosenttiin.

Kotitalouksien luottojen kysyntä kasvoi vajaat 10 prosenttia ja luottokantojen kasvu jatkui 5 prosentin tuntumassa. Kotitaloussektorin säästämistä aleni edellisvuoden 1.2 prosentista -0.2 prosenttiin.

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2012*	2013*	2014 ^E	2015 ^E	2012*	2013*	2014 ^E	2015 ^E
Palkat	81.1	83.4	85.9	89.4	3.2	2.9	2.9	4.1
Työnantajan sos. kulut	18.6	19.1	19.8	20.6	2.6	2.8	3.5	4.2
Omaisuustulot	9.4	9.1	10.0	10.5	-4.2	-2.5	9.4	4.4
Yrittäjätulot	12.4	12.6	13.1	13.8	-2.0	1.5	4.1	5.8
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-12.8	-12.8	-13.5	-14.8	3.5	0.4	5.7	9.3
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	109.3	112.0	115.8	120.2	2.8	2.5	3.4	3.8

Lähde: Tilastokeskus.

tuntuvaan laskuun viime vuoden jälkipuoliskolla heijastuu viipeellä myös kotimaisiin tuottajain-toihin.

LASKENNALLISET ASUNTOTULOT KÄÄNTYVÄT NOUSUUN

Laskennalliset asuntotulot kääntyivät viime vuonna nousuun muun muassa korkotason selvän alenemisen vuoksi. Ennustejaksolla laskennallisten asuntotulojen nousun arvioidaan jatkuvan vuokratulojen tasaisen nousun vuoksi. Muiden rittäjätulojen kasvun odotetaan jatkuvan vaimea-

na talouden hitaan elpymisen myötä. Myös kotitalouksien omaisuustulojen odotetaan kasvavan hitaasti.

RAAMIRATKAISU LISÄÄ KUSTANNUSPAINAITA

Vuoden 2011 syksyllä tehdyn ns. raamiratkaisun perusteella kuluvan vuoden sopimuspalkkojen nousun arvioidaan asettuvan vajaaseen 2 prosenttiin. Liukumat ja rakennemuutos mukaan lukien ansiotasoindeksi kohoaa tänä vuonna vajaat 3 prosenttia. Viime vuosina liukumien ja raken-

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalin ostovoima ja säästämisaste

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2011*	Määrän muutos				Keskimäärin, %	
		Edellisestä vuodesta, %				2008→12	2013→17 ^E
Kestokulutustavarat	9.2	-0.6	-5.0	4.5	6.0	2.0	3.0
Puolikestävät tavarat	9.4	4.2	0.0	0.0	3.5	2.5	2.0
Lyhytikäiset tavarat	28.9	1.0	1.0	1.0	1.0	0.7	1.5
Palvelut	53.4	2.4	0.5	1.0	1.5	1.2	1.5
Muut ¹⁾	4.4	-2.5	-0.5	-1.0	2.0	1.0	1.0
Yksityiset kulutusmenot	105.3	1.6	0.3	1.3	2.2	1.2	1.5
Kotitalouksien reaalin ostovoima²⁾		0.1	0.1	1.6	2.1	1.4	1.5
Säästämisaste, %		-0.2	-0.3	0.0	0.0	1.6	0.0

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

nemuutoksen vaikutus on ollut vajaan prosenttiyksikön tuntumassa.

Kuluvana vuonna kokonaistuotannon kasvun arvioidaan jäävän 0.3 prosenttiin, jolloin työpanoksen kysyntä hieman supistuu. Palkkasumman kasvu vaimenee vajaan 3 prosenttiin. Työn tuottavuuden arvioidaan kohoavan tänä vuonna vain vähän, jolloin raamisopimuksessa tehdyt palkkaratkaisut voimistavat edelleen yksikkötyökustannusten nousua, luovat hintapaineita ja samalla heikentävät osaltaan kustannuskilpailukykyä. Keskimäärin kotitalouksien reaalityulojen arvioidaan jäävän tänä vuonna viime vuoden tasolle. Reaalityulojen kehitystä kaventaa myös arvonlisäverotuksen kiristyminen, veroa nostettiin 23 prosentista 24 prosenttiin vuoden alusta lähtien.

KULUTUSKYSYNNÄN KASVU PYSYY VAIMEANA TÄNÄ JA ENSI VUONNA

Viime vuonna kestokulutushyödykkeiden kysyntä supistui ennakkotietojen mukaan 0.6 prosent-

tia. Uusien autojen rekisteröinnit supistuivat 11.9 prosenttia autoveron noston ja kotitalouksien vaimean tulokehityksen vuoksi. Vähittäiskaupan myyntitilastojen perusteella tietoliikennelaitteiden ja tietokoneiden kysyntä lisääntyi edelleen voimakkaasti. Myös kodinkoneiden ja huonekalujen myynti kasvoi edellisestä vuodesta.

Kuluvana vuonna kestokulutushyödykkeiden kysynnän arvioidaan vaimenevan tuntuvasti heikon reaalisen ostovoiman vuoksi. Puolikestävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kysynnän odotetaan kasvavan yhden prosentin tuntumassa. Myös palvelujen ja lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu jatkuu hieman aiempaa vaimeampana.

Vähittäiskaupan myynnin kasvun odotetaan hidastuvan edelleen viime vuoden 0.7 prosentista. Päivittäistavarakaupan myynnin määrän odotetaan jäävän lähes viime vuoden tasolle. Yhteensä yksityisten kulutusmenojen määrän arvioidaan kasvavan tänä vuonna vain 0.3 prosenttia.

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2012*	2012*	2013*	2014 ^E	2015 ^E	2012*	2013*	2014 ^E	2015 ^E
Työtulot	99.6	3.1	2.9	3.0	4.1	61.2	61.0	60.2	59.7
- palkat	81.1	3.2	2.9	2.9	4.1	49.8	49.7	48.9	48.6
- työnantajan sos.vak.maksut	18.6	2.6	2.8	3.5	4.2	11.4	11.4	11.3	11.2
Kotitalouksien yrittäjätulot	12.4	-2.0	1.5	4.1	5.8	7.6	7.5	7.5	7.5
- yrittäjätulo maatal.	0.6	3.0	3.0	0.0	-1.0	0.4	0.4	0.3	0.3
- yrittäjätulo metsätal.	1.5	-5.0	-1.0	2.0	5.0	0.9	0.9	0.9	0.9
- laskennallinen asuntotulo	4.7	-6.0	-1.0	3.0	4.0	2.9	2.8	2.7	2.7
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	5.6	2.0	4.0	6.0	8.0	3.4	3.5	3.5	3.6
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	25.6	-4.9	3.1	11.7	8.7	15.7	15.7	16.8	17.4
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	25.2	4.2	5.5	3.0	3.5	15.5	15.8	15.6	15.4
Kansantulo	162.8	1.5	3.2	4.5	4.9	100	100	100	100
Poistot	31.6	5.0	2.5	4.0	5.5				
Ensitulo ulkomailta	0.1								
Bruttokansantuote markkinahintaan	194.5	2.6	3.3	4.0	5.0				

Lähde: Tilastokeskus.

**REAALISEN OSTOVOIMAN KASVU VAHVISTUU
VUONNA 2014**

Vuonna 2014 kotitalouksien reaalisen ostovoiman arvioidaan kohoavan 1.6 prosenttia inflaation hidastumisen ja aiempaa suotuisamman työllisyystilanteen sekä omaisuus- ja yrittäjätulojen kasvun vuoksi. Vaikka palkkaratkaisun odotetaan jäävän aiempaa maltillisemmaksi, työpanoksen lievän nousun myötä palkkasumman kasvun arvioidaan jatkuvan 3 prosentin tuntumassa. Kulutusmenojen määrän kasvun arvioidaan jatkuvan runsaan prosentin vauhdilla, ja säästämisasteen odotetaan pysyvän edelleen hyvin matalalla tasolla. Kysynnän muutoksen arvioidaan jakaantuvan melko tasaisesti eri kulutusryhmiin.

Vuonna 2012 työtulojen osuus kansantulosta hieman kasvoi. Tämä viittaa siihen, että yritysten kannattavuus hieman heikkeni edellisestä vuodesta. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulosta arvioidaan hieman elenevän, mikäli tulevat palkkaratkaisut jäävät oletuksen mukaisesti aiempaa maltillisemmiksi.

KULUTTAJIEN OPTIMISMI HIEMAN ELPYY

Kuluvan vuoden tammikuussa kotitalouksien arviot taloustilanteesta olivat viime vuoden loppua optimistisempia. Odotukset Suomen tulevas- ta talouskehityksestä olivat selvästi kohentuneet. Oman taloudellisen tilanteensa kuluttajat arvioivat pysyneen lähes ennallaan. Työllisyystilanteen kuluttajat arvioivat edelleen heikoksi, mutta arviot ovat muuttuneet alkuvuonna hieman parempaan suuntaan. Sen sijaan ajankohtaa pidetään lainanoton kannalta vähemmän edullisena kuin viime vuonna keskimäärin. Myös kiinnostus suurempiin hankintoihin oli hieman alempi kuin viime vuonna keskimäärin.

**MATALA KORKOTASO JA OPTIMISMIN VAHVISTUMINEN
PIRISTÄVÄT LUOTTOJEN KYSYNTÄÄ**

EKP alensi ohjaukorkoa viime vuoden heinäkuussa 0.75 prosenttiin aiemmasta 1.00 prosentista. ETLAn ennusteessa ohjaukorkon seuraava nosto ajoittuisi aikaisintaan kuluvan vuoden lopulle.

Luottojen kysynnän kasvu vaimeni selvästi viime vuonna. Suomen Pankin tilastojen mukaan uuden asuntoluottojen nostot kääntyivät loppuvuonna keskimäärin 5 prosentin laskuun, kun kulutusluottojen kysyntä pysytteli vielä 5 prosentin nousussa.

Velkaantumisaste, eli luottokannan suhde käytettävissä oleviin vuosituloihin, kohosi viime vuonna 118.6 prosenttiin. Veloista merkittävä osuus oli asuntoluottoja. Kotitalouksien asuntoluottojen kuoletukset olivat viime vuonna noin 15 mrd. euroa. Tämä oli vajaat 14 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Kuluvan vuoden tammikuussa uusien asuntolainojen korko oli 1.9 prosenttia, mikä oli 0.5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten. Melko matalan korkotason myötä kotitalouksien luotonottohalukkuuden arvioidaan kääntyvän kuluvan vuoden aikana vähitellen nousuun talouden lievän elpymisen ja lisääntyvän optimismin myötä. Ennustejaksolla kotitalouksien säästämisasteen arvioidaan pysyvän matalana.

Julkinen talous

JULKINEN VELKAANTUNEISUUS SUOMENKIN ONGELMA

Läntisten teollisuusmaiden talouskehitys on ollut poikkeuksellisen heikkoa jo neljän vuoden ajan. Raha- ja finanssipolitiikan vakautustoimista huolimatta talouskasvu on pysynyt aneemisena. Valtioiden alijäämät ovat muodostuneet tavoitteita suuremmiksi ja velkaantuneisuus on huolestuttavasti lisääntynyt.

Pitkittynyt suhdannetaantuma ja julkisen talouden velkaongelmat vaivaavat erityisesti EU-alueen kansantalouksia. EU:n komission uusimman talousennusteen mukaan euroalueen tuotanto supistuu toistamiseen tänä vuonna. Useissa jäsenmaissa julkisen sektorin alijäämät kääntyvät tänä vuonna uudelleen kasvuun kärjistäen niiden ylivelkaantumisongelmia.

Toistaiseksi Suomen julkinen talous on selvinnyt euroalueen talusmyllerryksessä muita jäsenmaita pienemmin vaurioin. Hitaan kasvun ja julkisen ylivelkaantumisen ongelmat vaivaavat myös meitä. Viime vuonna julkisen sektorin alijäämä ja velkataakka kasvoivat tehtyjä arvioita huomattavasti enemmän.

VAKAUTUSTALKOOT EDESSÄ

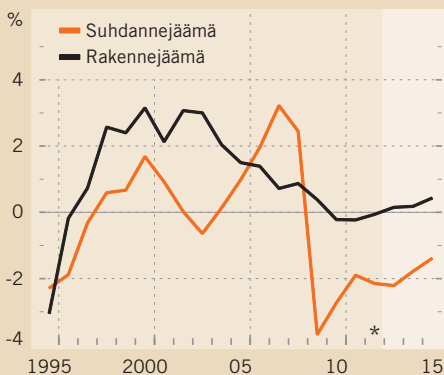
Ennustejaksolla Suomen kokonaistuotannon kasvu jää tavanomaista hitaammaksi. Hallituksen päättämät valtiontalouden vakauttamiseksi tarkoitetut veronkorotukset ja menosäästöt vuosille 2013–2015 eivät riitä taittamaan valtion velkaantumista laskuun.

Valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä lisääntyy ennustejaksolla noin 9 mrd. euron vuosivauhtia. Myös sosiaaliturvarahastojen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon supistuu lähivuosina.

Hitaan kasvun oloissa valtion ja kuntien vajaiden jyrkästä supistamisesta veronkorotuksiin tulisi pidättäytyä. Myös mahdollisia elvytystoimia tulisi tarkoin harkita ja ohjata ne yksityistä investointitoimintaa ja yritysten työpaikkoja lisäävällä tavalla.

Talouden tuotantomahdollisuuksia lisäävillä toimilla on sosiaalinen tilaus. Hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyöllä voidaan yritysten kilpailukykyä kohentaa ja lisätä työn tuottavuutta

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän¹⁾ hajotelma, %-yksikköä BKT:sta

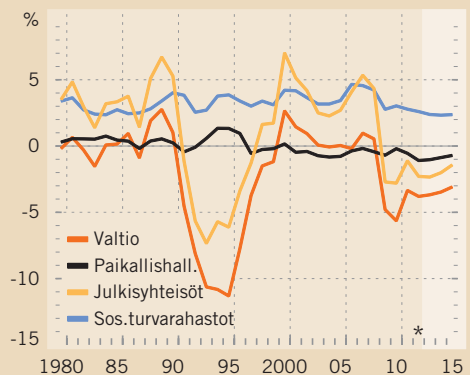

1) Pt. nettokorkomenot.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/g56

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/g43

uudistamalla samalla kertaa sosiaaliturvaa, työmarkkinoiden toimintaa sekä verotusta.

Monivuotisella tulo- ja finanssipolitiikan yhdistelmäratkaisulla taloutemme kasvumahdollisuudet paranevat ja samalla kansalaisten luottamus tulevaan lisääntyy.

JULKISEN VELAN KORKOMENOT YLI 10 PROSENTIN KASVUUN

Tänä ja ensi vuonna julkiset menot kohoavat hieman kansantuotetta nopeammin. Meno-osuus kohoaa 0.3 prosenttiyksiköllä 55.6 prosenttiin, kun työttömyyden hoitomenot kasvavat ja yleinen kustannustason nousu kiihdyttää lähes kaikkien sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvua.

Julkisten kulutusmenojen kasvun odotetaan hidastuvan viime vuoden 4.5 prosentista vajaan

3.5 prosenttiin. Kulutusmenojen kasvua hidastavat ansiotason vaimeampi nousu ja mm. kuntien omaehtoiset säästötoimet.

Valtion ja kuntien lainanoton voimakas lisääntyminen kiihdyttää julkisten menojen kasvua. Tänä ja ensi vuonna niiden maksamat korkomenot kohoavat velkakannan kasvun verran eli runsaan 10 prosentin vuosivauhtia.

Vuonna 2015 julkisten menojen kansantuoteosuus alenee hieman. Sen sijaan sosiaalimenojen kasvu vaimenee, kun työttömyysmenot vähenevät ja sosiaalietuuksiin tehdään tätä ja ensi vuotta matalammat inflaatiotarkistukset. Julkiset kulutusmenot kohoavat nimellisesti runsaat 3 prosenttia. Julkisen velan korkomenojen kansantuotetta ripeämpi kasvu jatkuu.

Julkisyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

	Mrd. e					Muutos, %			
	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	7.7	7.3	7.5	8.0	8.5	-5.2	2.6	6.7	5.8
Välittömät verot	30.9	30.9	32.5	34.3	36.2	-0.2	5.4	5.5	5.5
- josta yhteisövero	5.8	4.9	5.0	5.6	6.1	-15.6	2.0	12.0	9.0
Välilliset verot	26.9	27.9	29.3	30.1	31.1	3.9	5.1	2.7	3.2
Sosiaalivakuutusmaksut	24.0	25.4	26.1	27.3	28.4	5.8	2.8	4.4	4.1
Tulot yhteensä	89.5	91.5	95.5	99.7	104.1	2.2	4.4	4.5	4.4
Kulutusmenot	46.1	48.2	49.8	51.5	53.1	4.5	3.2	3.5	3.2
Tukipalkkiot	2.7	2.8	2.8	2.8	2.8	1.1	0.6	0.6	0.6
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	38.9	40.8	43.1	44.7	46.1	4.9	5.5	3.8	3.0
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	37.0	38.8	40.7	42.3	43.7	4.9	4.7	4.0	3.3
Korkomenot	2.8	3.1	3.5	3.9	4.2	9.8	13.2	11.2	7.8
Menot yhteensä	90.6	94.9	99.1	102.9	106.2	4.7	4.5	3.8	3.2
Säästö	-1.1	-3.5	-3.7	-3.2	-2.1				
Poistot ja pääoman siirrot, netto	4.0	4.1	4.2	4.3	4.5	2.9	3.3	3.4	4.6
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	4.8	5.0	5.2	5.4	5.6	4.8	3.2	3.2	4.1
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	-2.0	-4.4	-4.7	-4.2	-3.2				
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	-1.1	-2.3	-2.3	-2.0	-1.4				
- valtio	-3.3	-3.8	-3.7	-3.5	-3.1				
- paikallishallinto	-0.6	-1.1	-1.0	-0.9	-0.7				
- sosiaaliturvarahastot	2.8	2.6	2.4	2.3	2.4				
BKT:n arvo	189.5	194.5	200.9	208.9	219.4	2.6	3.3	4.0	5.0

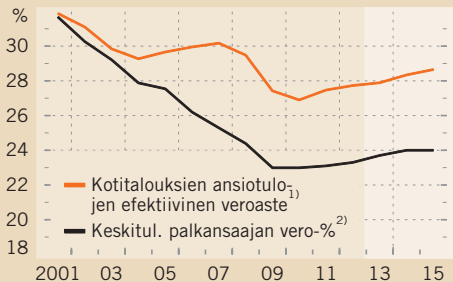
¹⁾ Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

KOTITALOUKSIEN VEROTUS KIRISTYY

Julkisyhteisöjen tulojen osuus kansantuotteesta kipuaa tänä ja ensi vuonna yhteensä 0.4 prosenttiyksiköllä 54.5 prosenttiin. Tulo-osuutta kohoottaa kiristytävä verotus. Veroaste nousee viime vuoden 43.6 prosentista 44 prosenttiin (pl. yleisradiovero).

Kotitalouksien veroasteita

1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksetut välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.
 2) Budjettiesityksen yhteydessä ilmoitettu palkansaajan keskmäär. vero-%, kun tulotaso pysyy ennallaan. ETLAn ennuste vuodesta 2012 alkaen.

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S13.1/g53 hallituksen budjettiesitykset.

Julkisyhteisöjen omaisuustulot kohoavat kuta-kuinkin kokonaistuotannon tahdissa. Omaisuustuloja lisää mm. työeläkelaitosten sijoitusten kasvu. Julkisyhteisöjen osinko- ja korkotuottojen arvioidaan pysyvän tänä vuonna ennallaan, mutta ensi vuonna ne kohoavat vajaat 10 prosenttia.

Hyödykeverojen tuotto kasvaa tänä vuonna selvästi yksityisiä kulutusmenoja enemmän. Väliillisiä veroja arvioidaan kertyvän lisää tänä vuonna 5 prosenttia, kun mm. arvonlisäveroprosentteja korotettiin 1 prosenttiyksiköllä. Ensi vuonna kulutusverojen tuottoa nostaa hallituksen päätös korottaa polttoaineverotusta.

Ansiotuloverotus kiristyy tänä vuonna noin 0.4 prosenttiyksiköllä ja ansiotulojen efektiivinen veroaste kohoaa vajaaseen 29 prosenttiin (pl. yleisradiovero). Ansiotulojen verorasitusta lisäävät mm. tuloverotuksen inflaatiotarkistuksista luopuminen ja kuntien tuloveroprosenttien nousu. Kotitalouksien maksamien tuloverojen tuoton arvioidaan kohoavan tänä ja ensi vuonna vajaat 4.5 prosenttia.

Kotitalouksien kulutusmahdollisuuksia jarruttavat tänä vuonna uudet solidaarisuusverot sekä useiden verovähennysten supistuminen. Vakuutetun

Veroaste, % BKT:sta

	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E
Välittömät verot	16.3	15.9	16.2	16.4	16.5
- kotitaloudet	13.3	13.4	13.7	13.8	13.7
- yhteisöt	3.1	2.5	2.5	2.7	2.8
Väliilliset verot	14.2	14.3	14.6	14.4	14.2
Sosiaalivakuutusmaksut	13.0	13.3	13.3	13.3	13.2
- kotitaloudet	3.4	3.7	3.7	3.8	3.7
- yhteisöt	9.5	9.7	9.6	9.6	9.5
Muut verot¹⁾	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
Veroaste	43.5	43.6	44.1	44.2	44.0
Nettoveroaste					
Ansiotulojen veroaste²⁾	28.3	28.6	29.1	29.2	29.5

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat kaikki välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulo=palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat). Ml. Yleisradiovero v. 2013 lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

sosiaalivakuutusmaksut kohoavat ensi vuodesta lukien aiemmin sovitun ohjelman mukaisesti arviolta 0.3 prosenttiyksiköllä vuosittain.

YRITYSVEROTUS LIKIMAIN ENNALLAAN

Tänä vuonna yritysten ja yhteisöjen tuloveron tuoton arvioidaan pysyvän viime vuoden 5 mrd. euron tasolla. Ensi vuonna viennin elpyminen parantaa yritysten tuloskehitystä ja veron tuotto kohoaa 12 prosenttia. Yritysten verotettavat tulokset pysyvät kuitenkin heikkoina, sillä verokertymä jää 20 prosenttia vuoden 2007 tuottoa pienemmäksi.

Vakuutettujen tavoin työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kohoavat ensi vuonna. Työntajamaksut nousevat arviolta 0.2 prosenttiyksiköllä ja jatkoa seuraa vuonna 2015.

Yritysten verotus on kiristymässä muiltakin osin. Tänä vuonna otettiin käyttöön pankkivero ja ensi vuodelle kaavaillaan windfall-veroa voimayhtiöille. Nämä yritystoiminnalle säilytetyt veronkorotukset tulevat lopulta kotitalouksien maksettaviksi.

SUURET VAJEET LISÄÄVÄT VELKATAAKKAA

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen rahoitusvaje suhteessa ko-

konaistuotantoon kohosi viime vuonna 1.2 prosenttiyksiköllä 2.3 prosenttiin.

Julkisen sektorin EMU-määräinen vaje oli 0.3 prosenttiyksikköä nettoluotonottoa pienempi, kun valtio velkojen uudelleen velkajärjestelyllään säästää velanhoitomeneihin. Valtion nettoluotonotto suhteessa kokonaistuotantoon nousi peräti 0.5 prosenttiyksikköä 3.8 prosenttiin. Myös paikallishallinnon alijäämä nousi ennätukseen 1.1 prosenttiin. Valtio ja paikallishallinto tekivät viime vuonna alijäämää yhteensä 9.5 mrd. euroa.

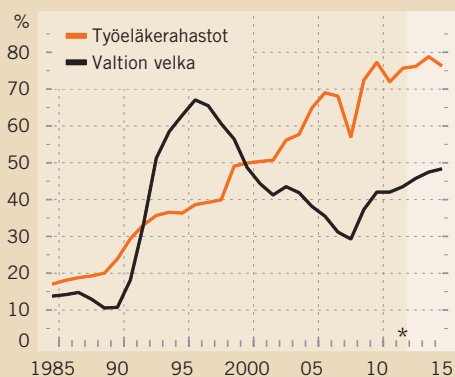
Ennustejaksolla valtion ja kuntien rahoitusaliäämien odotetaan hitaasti supistuvan. Myös sosiaaliturvarahastojen rahoitus tilanne hieman heikenee. Työeläkelaitosten rahoituslijäämän kasvua hillitsevät lisääntyvät sosiaalimenot sekä työeläkerahastojen tuottojen vaikea kehitys.

Julkisyhteisöjen perusjäämä (nettoluotonanto pl. nettokorkomenot) pysyy alijäämäisenä koko ennustejakson. Suhteessa kokonaistuotantoon sen alijäämä pienenee vuoteen 2015 mennessä 1.2 prosenttiyksiköllä 1 prosenttiin. Suhdanneiden paraneminen kohentaa perusjäämää 0.8 prosenttiyksiköllä. Muut tekijät kuten verotuksen kiristyminen ja menosäästöt pienentävät perusaliäämää 0.4 prosenttiyksikön verran.

Julkisyhteisöjen nettoluotonotto suhteessa kokonaistuotantoon supistuu perusjäämää vähemmän, koska julkisen velan korkomenojen osuus kokonaistuotannosta nousee.

Valtion ja kuntien lainaottotarve muodostuu aiemmin ennustamaamme suuremmaksi. Julkisen bruttovelan arvioidaan lisääntyvän ennustejaksolla keskimäärin 9 mrd. euron vuosivauhtia. Julkisen EMU-velan suhde kokonaistuotantoon kohoaa viimevuotisesta 53 prosentista 59.3 prosenttiin vuonna 2015.

Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

Lähteet: TELA, Valtiokonttori.

ETLA S13.1/g25

Tuotanto ja työllisyys

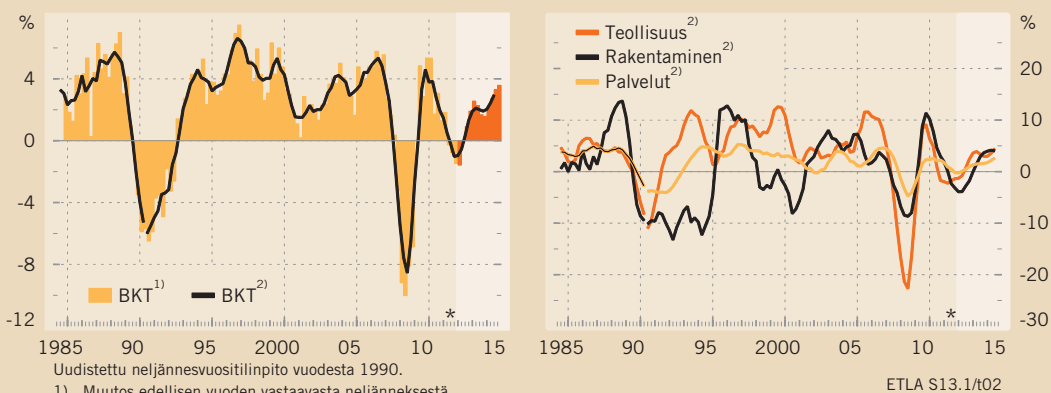
KOKONAISTUOTANTO KÄÄNTYY TÄNÄ VUONNA HIENOISEEN KASVUUN, MUTTA VASTA ENSI VUONNA KASVU PÄÄSEE KUNNOLLA VAUHTIIN

Euroalueen tuotannon kasvunäkymät heikentyivät selvästi jo viime vuoden lopulla ja nyt odotetaan yleisesti, että euromaiden BKT keskimäärin supistuu hieman tänä vuonna. Noin kolmasosa viennistämme suuntautuu euroalueelle, joten Suomen vientikysyntä jää sekä tänä että ensi vuonna aiemmin arvioitua vaimeammaksi. Kotimainen kulutus kysyntä kehittyi tänä vuonna odotettua heikommin ja investointikysyntä jää

molempina ennustevuosina syksyllä arvioitua pienemmäksi. ETLA on siksi korjannut sekä kulluvan että ensi vuoden BKT:n kasvuennusteensa alaspäin. Uusi arviomme on, että Suomen BKT kasvaa tänä vuonna vain 0.3 prosenttia ja ensi vuonna 1.8 prosenttia. Syyskuussa ennustimme tälle vuodelle prosentin ja ensi vuodelle 2.2 prosentin kasvua.

Teollisuuden ja alkutuotannon arvonlisäys jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin. Rakentamisen arvonlisäys supistuu 3 prosenttia, mutta palvelujen arvonlisäys nousee prosentin.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

Bruttokansantuote toimialoittain

	Mrd. e		Osuus, %	Määrän muutos, %					
	2012*	2012*		Edellisestä vuodesta			Keskimäärin		
				2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12
Alkutuotanto	4.8	2.9	6.7	-1.1	0	3	3	0.9	2
Teollisuus	34.1	20.4	1.0	-1.8	0	4	4	-3.5	3
Rakentaminen	11.4	6.8	4.6	-2.3	-3	3	4	-0.2	3
Palvelut	117.1	69.9	2.1	0.5	1	1	3	0.4	3
BKT perushintaan	167.4	100	2.1	-0.2	0.1	1.8	2.7	-0.8	1.9

Lähde: Tilastokeskus.

Teollisuuden arvonlisäys kääntyy ensi vuonna 4 prosentin kasvuun, kun vientikysyntä elpyy. Rakentamisen ja alkutuotannon arvonlisäyksen odotetaan kasvavan 3 prosenttia. Palveluiden arvonlisäys kasvaa myös ensi vuonna prosentin tahtia.

TEOLLISUUSTUOTANTO SUPISTUU HIEMAN VIELÄ TÄNÄ VUONNA

Tuotoksella mitattuna teollisuustuotanto supistuu tänä vuonna puolisen prosenttia. Suurin osa toimialoista kuitenkin kasvattaa tuotantoaan viimevuotisesta, mutta sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto supistuu 10 prosenttia Nokian Salon tehtaan alasajon takia, mikä vetää koko teollisuustuotannon laskuun. Teollisuuden tuotos

kääntyy ensi vuonna runsaan 3 prosentin kasvuun, kun kaikkien toimialojen tuotanto lisääntyy.

Teknologioteollisuuden tuotannon arvioidaan supistuvan noin 3 prosenttia tänä vuonna.

Nokia ilmoitti viime vuoden kesäkuussa, että matkapuhelimien koko tuotanto lopetetaan Salon tehtaalla syksyllä. Päätöksellä on merkittävä vaikutus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden ja koko teknologioteollisuuden tuotantolukuihin. ETLA arvioi, että koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotos supistuu tänä vuonna 10 prosenttia matkapuhelimien tuotannon lopettamisen seurauksena, mutta kasvaa ensi vuonna 4 prosenttia kun muiden tuotantoryhmien kysyntä piristyy.

Teollisuustoimialojen tuotos

	Mrd. e		Osuus, %		Määrän muutos, %					
	2011*	2011*	2011*	Edellisestä vuodesta			Keskimäärin			
	2011*	2011*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E	
Teknologioteollisuus	56.5	43.4	4.3	-4.0	-3	5	5	-4.2	3	
- metallien jalostus	10.4	8.0	2.4	-2.7	2	5	5	-2.5	4	
- metallituotteet	7.4	5.7	10.0	0.7	2	4	5	-2.8	4	
- koneet ja laitteet	17.7	13.6	18.5	-1.0	2	4	6	-1.5	5	
- kulkuneuvot	2.8	2.2	-1.0	3.6	1	12	9	-9.9	7	
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	18.2	13.9	-5.7	-9.1	-10	4	4	-6.1	1	
Metsäteollisuus	19.4	14.9	-0.9	-2.3	2	4	5	-4.5	3	
- puutavateollisuus	5.7	4.4	1.4	-4.9	1	3	6	-5.8	3	
- paperiteollisuus	13.7	10.5	-1.9	-1.2	2	4	4	-3.9	3	
Graafinen teollisuus	1.5	1.2	2.4	-0.9	0	2	2	-4.3	2	
Kemianteollisuus	22.3	17.1	9.9	1.9	1	2	2	1.1	2	
Elintarviketeollisuus	11.3	8.7	3.9	1.0	2	2	3	0.9	2	
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.0	0.8	-0.1	-0.6	2	2	3	-6.0	2	
Muu tehdasteollisuus	5.0	3.7	8.7	-0.8	3	3	4	-3.7	3	
Tehdasteollisuus yhteensä	117.0	89.8	4.4	-1.8	-0.6	3.4	3.9	-2.6	2.7	
Mineraalien kaivu	2.2	1.7	11.3	-6.0	2	5	7	5.6	5	
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	11.1	8.5	-5.5	-4.6	1	3	4	-0.2	3	
Koko teollisuus	130.3	100	3.5	-2.1	-0.4	3.4	4.0	-2.4	2.8	
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	112.1	86.1	7.1	0.3	3	3	4	-1.1	3	

Vielä vuonna 2007 sähkö- ja elektroniikkateollisuuden osuus teollisuuden jalostusarvosta oli 23 prosenttia. Vuonna 2011 se oli enää 11 prosenttia ja sen osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli vain runsaat 2 prosenttia. Toimialan osuus tuotoksesta pysyi vajaassa 5 prosentissa. Viime vuoden osalta toimialatietoja ei vielä ole saatavilla.

Kulkuneuvoteollisuuden tuotanto kasvaa tänä vuonna prosentin, mutta kääntyy ensi vuonna 12 prosentin kasvuun. Telakoilta toimitetaan tänä vuonna erikoisaluksia ja ensi vuonna risteilyalus. Uudenkaupungin autotehtaalla hybridisähköautojen tuotanto on kangerrellut. Tuotantoon on kuitenkin tulossa myös urheiluauto ja Mercedes-Benz A-sarjan autoja.

Metallien jalostuksen tuotanto kasvaa tänä vuonna 2 prosentin tahtia. Ensi vuonna kasvuvauhti nousee 5 prosenttiin. Koneiden ja laitteiden uudet tilaukset ovat hieman lisääntyneet ja tuotan-

BKT supistui viime vuonna hieman

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan bruttokansantuote supistui viime vuonna 0.2 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 1.8 prosenttia vuodentakaisesta, mutta supistui toisella neljänneksellä 0.3 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 0.8 prosenttia edellisvuodesta. Vuoden viimeisellä neljänneksellä BKT väheni 1.5 prosenttia vuodentakaisesta. Kausitasoitettuna kokonaistuotanto lisääntyi ensimmäisellä neljänneksellä 0.4 prosenttia, mutta supistui toisella 1.3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä BKT kasvoi 0.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Viimeisellä neljänneksellä kokonaistuotanto supistui 0.5 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Teollisuuden arvonlisäys supistui viime vuonna 1.8 ja rakentamisen 2.3 prosenttia edellisvuodesta. Palvelualojen arvonlisäys kasvoi 0.5 prosenttia.

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2011*	2011*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
Kauppa	32.0	15.6	2.5	0	1	2	4	-0.9	2.5
- moottoriajoneuv. kauppa	5.3	2.6	8.8	-7	-1	2	4	-0.7	2.5
- tukkukauppa	14.7	7.2	0.7	0	1	2	4	-2.6	3.0
- vähittäiskauppa	11.9	5.8	2.2	2	1	1	3	1.4	2.5
Majoitus- ja ravitsemistoim.	6.8	3.3	3.3	0	1	1	3	0.8	2.0
Liikenne	22.7	11.1	4.9	1	1	2	4	-0.7	3.0
- kuljetus	21.2	10.3	4.9	1	1	2	4	-0.6	3.0
- postiliikenne	1.6	0.8	5.4	1	1	3	3	-1.2	2.5
Rahoitus- ja vak.toiminta	8.8	4.3	-4.9	1	0	2	5	0.1	3.0
Asuntojen omistus	23.2	11.3	1.5	2	2	1	1	1.9	1.5
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta	46.3	22.6	-3.3	3	5	3	1	1.8	3.0
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut	65.7	32.0	1.2	0	0	0	1	1.0	0.5
Yksityiset palvelut	153.5	74.7	3.2	1	1	2	4	0.7	2.5
Julkiset palvelut	51.9	25.3	0.5	0	0	0	1	0.8	0.5
Yhteensä	205.4	100	2.5	1	1	1	3	0.7	2.0

Lähde: Tilastokeskus.

ELEKTRONIikkATEOLLISUUDEN VAIKEUDET HIDASTAVAT TUOTANNON JA TUOTTAVUUDEN KASVUA

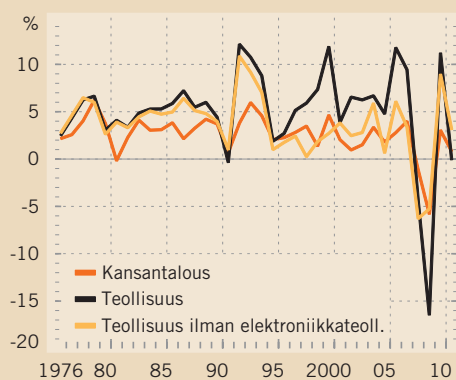
Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden (toimialat 26 ja 27¹) kontribuutio Suomen kokonaistuotannon (BKT) kasvuun oli korkeimmillaan vuonna 2000 yli kaksi prosenttiyksikköä. Ns. ICT-kuplan puhkeamiseen liittyneiden vientivaikkeuksien myötä kontribuutio aleni vuonna 2001 nollaan, mutta se alkoi pian kasvaa uudestaan Nokian menestyksen myötä. Vuodesta 2008 Nokialla alkoi kuitenkin alamäki, joka pahimmillaan alensi BKT:n kasvua kahdella prosenttiyksiköllä vuonna 2009.

Nyt Nokian osuus kokonaistuotannosta on jo niin alhainen, että sen vaikutus kokonaistuotannon muutokseen on pieni – niin nousuissa kuin laskuissakin. Nokia ei Salon tehtaan sulkemisen jälkeen enää tuota Suomessa matkapuhelimia. Viestintälaitteiden tuotannosta Suomessa vastaa

suurelta osin Nokia-Siemens Networks. Nokian tuotanto koostuu liike-elämän palveluista, joita myydään Nokia-konsernin sisällä.

¹ Toimialaluokituksen mukaan: 26=tietokoneiden, elektronisten ja optisten laitteiden valmistus, 27=sähkölaitteiden valmistus. Toimialalla 26 toimii Nokian ohella mm. Nokia-Siemens Networks. Toimialalla 27 merkittävä tuottaja on ABB.

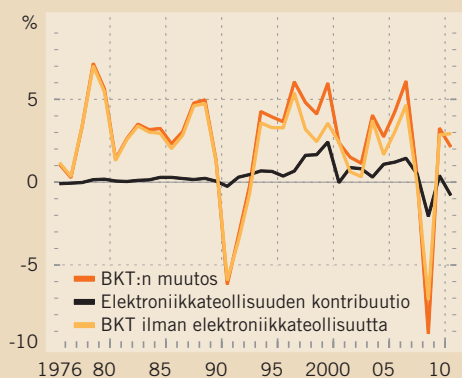
Työn tuottavuus, %-muutos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/b241

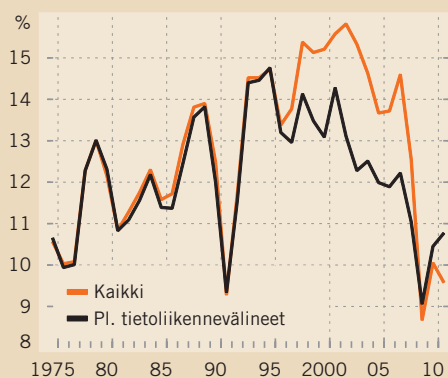
Bruttokansantuotteen muutos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/b240

Tehdasteollisuuden bruttotoimintaylijäämä/tuotos

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/b242

Sähkö- ja elektroniikkateollisuus on ollut nopean tuottavuuden kasvun toimiala. Se, ja erityisesti Nokia, on nostanut myös koko teollisuuden ja samalla kansantalouden tuottavuuden kasvua. Työn tuottavuuden kasvu on hidastunut koko kansantaloudessa. Elektroniikkateollisuuden tuotanto-osuuden pieneneminen vaikuttaa omalta osaltaan tähän trendiin.

Elektroniikkateollisuudella (Nokialla) on ollut merkittävä vaikutus myös koko teollisuuden kannattavuuslukuihin. 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvulla elektroniikkateollisuuden (toimialan 26) kannattavuus oli merkittävästi tehdasteollisuuden keskimääräistä kannattavuutta parempi. Nokian laitevalmistuksen loppuminen Salossa vaikuttaa koko tehdasteollisuuden keskimääräistä kannattavuutta heikentävästi.

non odotetaan kasvavan 2 prosenttia tänä vuonna. Arvioimme, että alan tuotannon kasvuvauhti kiihtyy ensi vuonna 4 prosenttiin.

Metsäteollisuuden tuotanto kasvaa tänä vuonna 2 prosenttia viimevuotisesta, kun paperiteollisuuden kysyntä elpyy. Vientinäkömät paranevat ensi vuonna, ja tuotanto kasvaa noin 4 prosenttia.

Kemianteollisuus kuuluu niihin harvoihin toimialoihin, joiden tuotanto ei vähentynyt viime vuonna. Kuluvana vuonna alan tuotanto kasvaa prosentin ja ensi vuonna 2 prosenttia.

Elintarvikkeiden tuotannon arvioidaan lisääntyvän 2 prosentin tahtia sekä tänä että ensi vuonna. Elintarvikkeet ovat välttämättömyshyödykkeitä, joten niiden kysyntä ei ole niin suhdanneherkkä kuin useiden muiden toimialojen.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan palvelujen volyymi kasvoi viime vuonna 0.5 prosenttia arvonlisäyksen käsitteellä mitattuna. Yksityisellä sektorilla tuotanto lisääntyi 0.8 prosenttia. Erittäin liike-elämää palvelevilla toimialoilla tuotannon kasvu jatkui, sen sijaan muun muassa kaupan toimialoilla ja liikennepalveluissa tuotanto supistui. Julkisen sektorin palveluiden määrä supistui 0.4 prosenttia.

Tänä vuonna yksityisten palvelutoimialojen tuotoksen määrän arvioidaan kasvavan vain vähän viime vuodesta heikon suhdannetilanteen vuoksi.

Julkisten palvelujen kysynnän arvioidaan jäävän viime vuoden tasolle. Tuotannon kasvu vauhdittuu uudestaan vuoden 2014 aikana.

RAKENNUSALAN VAIKEUDET JATKUVAT TÄMÄN VUODEN

Talojen uudistuotannon määrä supistui viime vuonna 9 prosenttia. Korjausrakentamisen sekä maa- ja vesirakentamisen kasvun ansiosta koko rakentaminen väheni 2.5 prosenttia.

Talonrakentamisen lupien perusteella yritysten ja yhteisöjen uudisrakentaminen supistuu vuoden alkupuoliskolla 10 prosenttia. Asuntojen uudistuotannon putoamistahti vaimenee 5 prosenttiin. Maa- ja vesirakentamisen tuotannon odotetaan jäävän viime vuoden tasolle. Tänä vuonna rakennustuotanto supistuu vajaat 3 prosenttia.

Ensi vuonna suhdannetilanteen paranemisen myötä talonrakentamisen investoinnit elpyvät, ja talonrakentamisen tuotannon odotetaan kohoavan 3 prosenttia. Asuntorakentamisen uudistuotanto lisääntyy vajaat 4 prosenttia, ja muu talonrakentaminen laajenee noin 5 prosenttia. Maa- ja vesirakentaminen elpyy hieman talonrakentamista hitaammin. Vuonna 2014 rakennustuotanto ennustetaan 3 prosentin vuosikasvu.

Vuonna 2015 talonrakennusten rakennustuotannon kasvu vauhdittuu 4 prosenttiin. Maa- ja vesirakentamisessa kasvunäkymät ovat parhaimmat, kun kahden ydinvoimalan rakennustyöt käynnistyvät.

Rakentamisen tuotos

	Määrän muutos, %									
	Mrd. e	Osuus, %			Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2011*	2011*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
Rakentaminen	30.8	100.0	4.8	-2.4	-2.8	3.0	4.0	-0.6	2.6	
- talonrakentaminen	23.2	75.3	4.9	-4.1	-3.9	3.2	3.5	-0.7	2.2	
- maa- ja vesirak.	7.6	24.7	4.7	3.0	1.0	2.0	6.0	0.1	3.9	

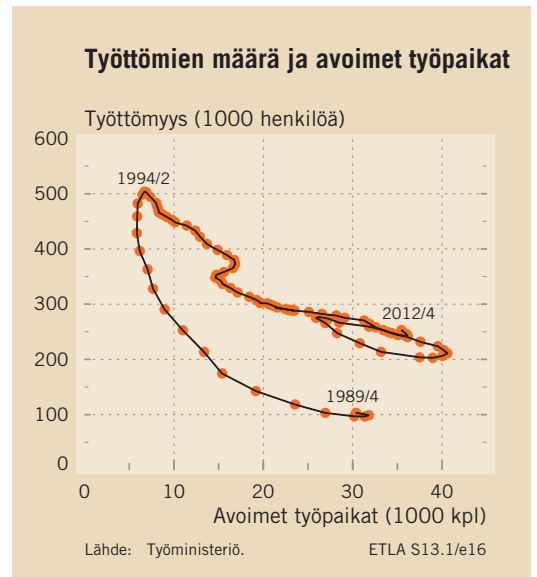
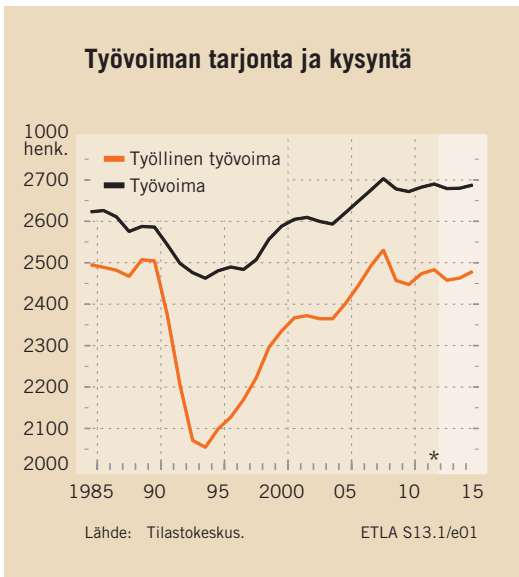
TYÖLLISYYS SUPISTUU TÄNÄ VUONNA

Työllisyys lisääntyi viime vuonna 0.4 prosentilla ja tehtyjen työtuntien määrä väheni hieman. Työpaikkojen määrä kasvoi yksityisillä palvelualoilla 2 prosentilla, mutta väheni jalostuselinkeinoissa 0.6 prosenttia.

Kausitasoitettuna työllisten määrä ja työvoiman tarjonta kääntyivät laskuun viime vuoden syksyllä. Heikentynyt vientikysyntä ja kotitalouksien os-

tovoiman vaatimaton kasvu pitävät työllisyyden laskusuunnassa jatkossakin.

Työllisyyden lyhyen aikavälin indikaattorit kuten lisääntyneet YT- neuvottelut ja lomautusten lisääntyminen viittaavat siihen, että kuluvan vuoden alkupuoliskolla työllisyys supistuu varsin voimakkaasti. Vuoden jälkipuoliskolla työllisyyden laskun odotetaan hidastuvan mm. korkeiden vertailutasojen takia.

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2009	2010	2011	2012	2013 ^E	2014 ^F	2015 ^E
Väestö	5 339	5 363	5 389	5 415	5 442	5 468	5 494
Työikäinen väestö ¹⁾	4 059	4 075	4 059	4 075	4 084	4 092	4 102
Työvoima	2 678	2 672	2 683	2 690	2 679	2 680	2 688
Työlliset	2 457	2 447	2 474	2 483	2 458	2 463	2 479
Työttömät	221	224	209	207	221	217	209
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 154	4 163	4 216	4 208	4 186	4 203	4 237
Työvoimaosuus, %	66.0	65.6	66.1	66.0	65.6	65.5	65.5
Työllisyysaste ²⁾ , %	68.3	67.8	68.6	69.0	68.6	69.1	69.9
Työttömyysaste, %	8.2	8.4	7.8	7.7	8.3	8.1	7.8

¹⁾ 15–74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15–64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

JALOSTUSELINKEINOT VÄHENTÄVÄT ENITEN

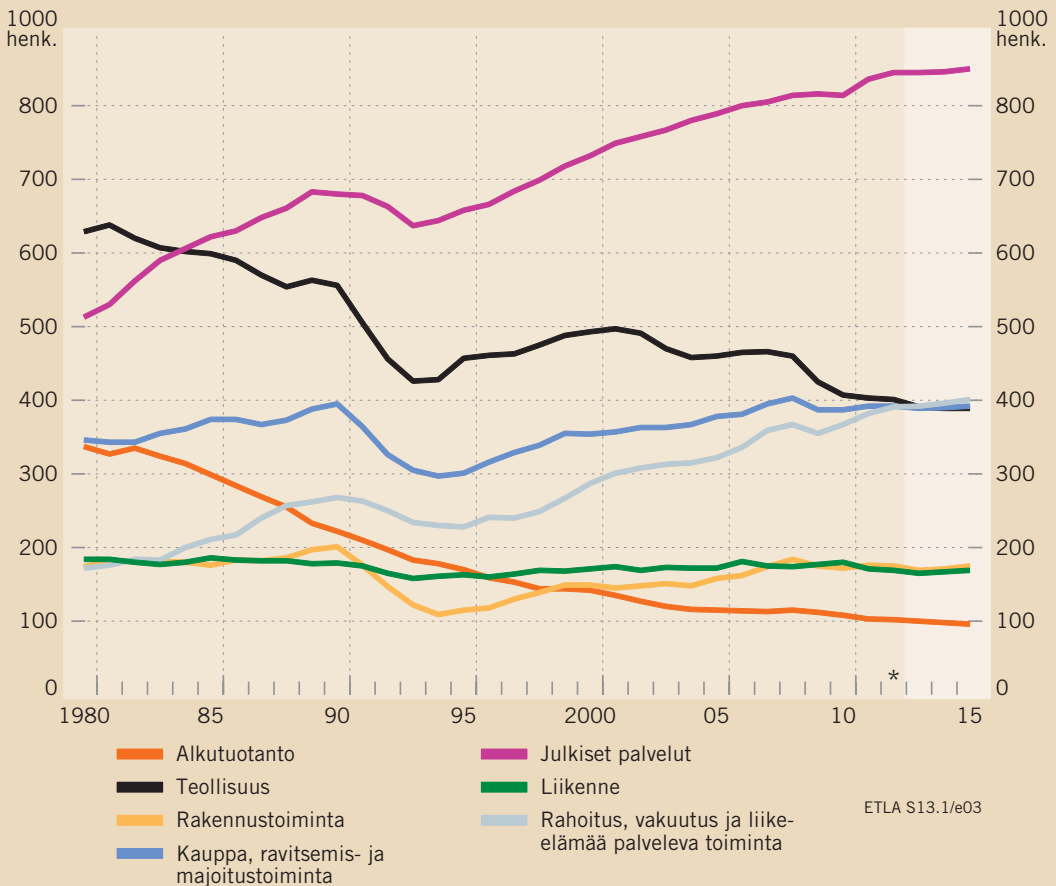
Tänä vuonna suurimmat työpaikkamenetykset osuvat teollisuuteen ja rakennusosalalle, joista poistuu yhteensä 15 000 työpaikkaa. Heikko vientimene-
nystyys ja kotimaisen kysynnän vaimea kasvu su-
pistavat tuntuvasti myös kuljetusalan työllisyyttä.

Yksityisillä palvelualoilla työpaikkojen määrän arvioidaan pysyvän ennallaan. Kaupan alalla työllisyys vähenee, mutta mm. liike-elämän pal-
veluissa ja yksityisessä terveydenhuollossa työ-
paikkojen määrä hieman lisääntyy. Julkisyhteisö-
jen heikentynyt rahoitusasema jarruttaa uusien
työtilaisuuksien tarjontaa hyvinvointipalveluissa.

Tänä vuonna työllisten määrä vähenee 1 prosen-
tilla, mikä vastaa 25 000 työpaikan menetystä.
Myös työllistymisen todennäköisyys heikkenee,
mikä supistaa työmarkkinoille tulijoiden määrää
noin 10 000 henkilöä. Työttömyysaste kohoaa
tänä vuonna 0.6 prosenttiyksiköllä 8.3 prosen-
tiin.

**TEOLLISUUSTYÖN KYSYNTÄ VÄHENEÄ MYÖS
ENSI VUONNA**

Kuluvan vuoden jälkipuoliskolla työllisyyden las-
kuvauhti hidastuu ja kokonaistuotannon kasvun
elpyminen kääntää työllisyyden hitaaseen kas-
vuun vuoden 2014 alkupuoliskolla. Ensi vuon-

Työlliset toimialoittain

Lähde: Tilastokeskus.

na työpaikkojen määrän arvioidaan lisääntyvän noin 5 000 kappaleella. Vuonna 2015 kokonais-tuotannon kasvun ennustetaan kiihtyvän vajaan 3 prosenttiin, mikä mahdollistaa runsaan 0.5 prosentin työllisyyden kasvun.

Vuosina 2014–2015 työn kysyntä kasvaa keskimääräistä ripeämmin yksityisillä palvelualoilla. Myös liikennesektori sekä rakennustoiminta tarjoavat keskimääräistä enemmän uusia työpaikkoja.

Liike-elämää palvelevilla toimialoilla ja liikenteessä työllisyys paranee runsaan 1 prosentin vuosivauhtia. Myös kaupan alan palvelutuotanto kipu-aa loivalle kasvu-uralle, ja työpaikkojen odotetaan siellä lisääntyvän ensi vuodesta lukien keskimäärin 0.5 prosenttia vuodessa.

Rakennustuotannon kasvu vauhdittuu ensi vuonna ja alan työllisyys paranee. Työllisyyden odotetaan paranevan todenteolla vasta vuonna 2015. Silloin päästään yli 2 prosentin työllisyyden lisäykseen, kun rakennustuotantoa vauhdittaa mm. kahden uuden ydinvoimalan rakennustöiden käynnistyminen.

Teollisuudessa työpaikat supistuvat ensi vuonna 0.5 prosenttia ja laskun odotetaan jatkuvan koko ennustejakson. Teollisuustuotannon määrän odotetaan kohoavan ensi vuodesta lukien keskimäärin 4 prosentin vuosivauhtia, mikä alan korkea työn tuottavuus huomioiden ei riitä kasvattamaan työn kysyntää.

Suhdannetilanteen hidas paraneminen ja investointien elpyminen ensi vuodesta lukien kääntävät työttömyyden laskuun. Työttömyysasteen ennustetaan alenevan ensi vuonna 8.1 prosenttiin ja vuonna 2015 se laskee 7.8 prosenttiin.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2009	2010	2011	2012*	2013 [€]	2014 [€]	2015 [€]
Alkutuotanto	A,B	112	108	103	102	100	98	96
Koko teollisuus	C,D,E	425	407	403	401	391	389	389
Rakentaminen	F	175	172	176	175	170	172	176
Kauppa- ja majoitustoiminta	G,H	387	387	392	392	389	390	392
Liikenne	I	177	180	171	169	165	167	169
Rahoitus- ja liike-elämää palveleva toiminta	J,K	355	367	382	391	392	396	401
Julkiset ja muut yht. palv.	L-0	816	814	836	845	845	846	850
Julkinen sektori		657	664	667	666	665	664	666
Palvelut yhteensä		1734	1747	1780	1797	1791	1799	1811
Toimiala tuntematon	X	10	12	11	7	4	5	6
Koko kansantalous		2457	2447	2474	2483	2458	2463	2479

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONTI JÄÄ TÄNÄ VUONNA EDELLISVUODEN LUKEMIIN

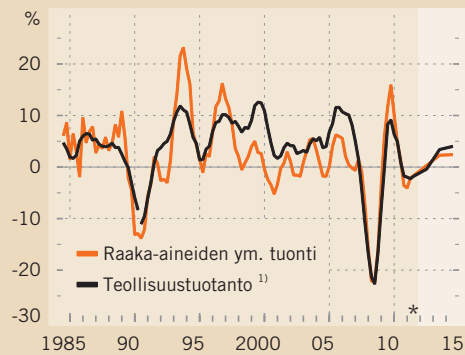
ETLA arvioi, että kaikkien hyödykeryhmien tuonti jää tänä vuonna syksyllä ennustettua pienemmäksi. Tavaraviennin kasvu jää hyvin vaimeaksi, joten viennissä panoksena käytettävien tuontitavaroiden tarve ei kasva. Kotimaisen kysynnän kasvu on myös hidastunut tuntuvasti. Uudessa ennusteessamme arvioimme, että tavaroita tuodaan tänä vuonna ulkomailta saman verran kuin viime vuonna. Palvelut mukaan lukien tuonti supistuu tänä vuonna puolisen prosenttia. Ensi vuonna sekä tavara- että palvelutuonti kasvaa vajaa 3 prosenttia.

INVESTOINTITAVAROIDEN TUONTI SUPISTUU TUNTUVASTI TÄNÄ VUONNA MATKAPUHELINTUOTANNON ALASAJON SEURAUKSENA

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kääntyi viime vuoden alussa selvään laskuun. Hyödykeryhmän tuonnin odotetaan tänä vuonna jäävän edellisvuoden lukemiin, koska teollisuustuotanto ei kasva. Ensi vuonna raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa runsaat 2 prosenttia, kun teollisuustuotanto elpyy.

Investointitavaroiden tuonti supistui tuntuvasti viime vuoden jälkipuoliskolla. Vallitsevassa heikossa suhdannetilanteessa kotimainen teollisuus lykkää uusien koneiden ja laitteiden hankintaa. Tuonnin vähenemiseen vaikutti myös matkapuhelintuotannon alasajo, koska puhelinlaitteiden osat kuuluvat investointitavaroihin. Tämän hyödy-

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

1) Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista. Vuoteen 1998 asti raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus. ETLA S13.1/m01

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾						
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %					Keskimäärin	
	2012*	2012*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarv.	20.0	33.8	5.7	-4.8	0	2	2	-3.0	3
Energiatuotteet	13.0	22.0	8.8	-7.8	3	1	2	-0.6	2
Investointitavarat	12.0	20.3	13.5	-2.5	-6	4	6	-2.9	4
Kulutustavarat	14.1	23.9	6.3	-5.2	-1	4	6	-1.1	5
- kestokulutustavarat	3.8	6.4	8.8	-13.3	-2	6	11	-7.8	6
- muut kulustavarat	10.3	17.4	5.2	-1.7	0	3	4	2.5	4
Koko tavaratuonti ²⁾	56.6	100	8.3	-6.6	0.1	2.8	4.1	-2.5	3.6
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	78.4	...	6.0	-3.7	-0.5	2.7	3.6	-2.0	3.2

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

keryhmän tuonnin arvioidaan supistuvan runsaat 6 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuonna investointitavaroiden tuonti kääntyy 4 prosentin kasvuun, kun teollisuustuotanto piristyy. Seuraavan ydinvoimalan rakentaminen alkaa näillä näkymin vuonna 2014, mutta uusien voimaloiden vaikutus investointitavaroiden tuontiin näkyy selvästi vasta vuodesta 2015 eteenpäin.

Kestokulutustavaroiden tuonti on ollut heikkoa viime vuoden huhtikuusta lähtien, jolloin henkilö-

autojen tuonti romahti kiristyneen autoverotuksen seurauksena. Kestokulutustavaroiden tuonnin arvioidaan supistuvan tänä vuonna vielä 2 prosenttia. Ensi vuonna niitä tuodaan arviolta runsaat 6 prosenttia tämänvuotista enemmän. Myös lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti heikkeni hieman viime vuoden lopulla ja tänä vuonna niiden tuonti jää edellisvuoden lukemiin. Ensi vuonna hyödykeryhmän tuonnin arvioidaan kääntyvän noin 3 prosentin kasvuun, kun suhdanteet paranevat.

Tavaratuonnin määrä supistui viime vuonna vajaat 7 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä supistui viime vuonna 6.6 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä väheni 3.3 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä tavaratuonti jäi 7.2 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 8.8 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä supistui 7.3 prosenttia edellisvuodesta.

Kausitasoitettuna tavaratuonnin määrä väheni ensimmäisellä neljänneksellä 2.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisella neljänneksellä tuonti supistui 3.5 ja kolmannella neljänneksellä 2.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä lisäantyi 0.3 prosenttia kolmannesta neljänneksestä.

Kestokulutustavaroiden tuonti supistui viime vuonna peräti 13 prosenttia edellisvuodesta vähentyneen henkilöautojen tuonnin takia. Energiatuotteiden tuontimäärä oli vajaat 8 prosenttia edellisvuotista pienempi. Raaka-ainneiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti väheni vajaat 5 prosenttia. Investointitavaroiden tuonti oli vajaan 3 prosentin laskussa. Tähän hyödykeryhmään kuuluvat myös puhelinlaitteiden osat. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti jäi vajaat 2 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi.

Tavaroiden tuontihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 4.4 prosenttia edellisvuotisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi 2.8 prosenttia.

TUONTIHINNAT ALENEVAT SEKÄ TÄNÄ ETTÄ ENSI VUONNA

Tavaroiden tuontihintojen arvioidaan tänä vuonna putoavan keskimäärin 3 prosenttia. Ensi vuonna tuontihinnat alenevat vajaan prosentin. Energiatuotteiden tuontihinnat alenevat kuluvana vuonna keskimäärin 4 prosenttia vuodentakaisesta, seuraten öljyn maailmanmarkkinahintojen kehitystä. Ensi vuonna energiatuotteiden tuontihinnat alenevat vielä vajaat 3 prosenttia. Raaka-ainneiden ja tuotantotarvikkeiden tuontihinnat laskevat tänä vuonna vajaan prosentin.

Investointitavaroiden tuontihinnat kääntyivät viime vuoden jälkipuoliskolla selvään laskuun ja tänä vuonna niiden odotetaan laskevan edelleen hieman. Kestokulutustavaroiden noin kymmenen vuotta kestänyt tuontihintojen trendinomainen lasku kääntyi vuoden 2011 puolivälissä nousuun. Tänä vuonna hinnat jäänevät keskimäärin edellisvuoden tasolle. Muiden kulutustavaroiden tuontihintojen nousu jatkuu tänä vuonna noin 2 prosentin ja ensi vuonna prosentin tahtia. Tähän ryhmään kuuluvat muun muassa elintarvikkeet.

VAIHTOTASEEN ALIJÄÄMÄ PIENENEÄ VAIMEAN TUONNIN VUOKSI JO TÄNÄ VUONNA JA ENSI VUONNA SE SUPISTUU TUNTUVASTI.

Kauppataseen ylijäämän arvioidaan kohoavan tänä vuonna 1.5 miljardiin euroon. Vuonna 2014 ylijäämä suurenee 2.4 miljardiin euroon.

Tavaratuonnin arvo supistuu tänä vuonna tavariennin arvoa enemmän. Ensi vuonna viennin arvo kasvaa selvästi enemmän kuin tuonnin arvo.

Palveluiden ulkomaankaupan ennustaminen on varsinkin viime vuosina osoittautunut hyvin vaikeaksi. Suurin erä sekä palveluviennissä että -tuonnissa muodostuu suurien kansainvälisten konsernien sisäisistä siirroista, mitkä ovat hankalia ennustaa. Varsinkin Nokian Salon tehtaan matkapuhelintuotannon loppumisen vaikutukset palvelujen vientiin ja -tuontiin ovat vaikeasti arvioitavissa. Lisäksi vuosittaiset korjaukset kansantalouden tilinpidossa ovat usein suuret. Arvioimme, että palvelutase on tänä vuonna 0.9 miljardia euroa alijäämäinen ja että alijäämä supistuu ensi vuonna 0.6 miljardiin euroon.

Palveluiden ulkomaankaupan seuranta ja tulkintaa hankaloittaa se, että Tilastokeskus julkaisee erillisen palvelujen ulkomaankaupan tilaston, mihin eivät sisälly vaihtotaseen palveluerät liikenne, matkustus, vakuutus- ja rahoituspalvelut sekä julkishallinnon palvelut. Tilastokeskuksen mukaan palvelujen ulkomaankauppa oli 3.9 miljardia ylijäämäinen vuonna 2011. Niinikään Tilastokeskuksen julkaiseman kansantalouden tilinpidon mukaan palvelutase oli 0.2 miljardia alijäämäinen samana vuonna. Ennustemme perustuu kansantalouden tilinpidon tilastosarjoihin.

Tavaroiden ja palveluiden tase kääntyy viime vuoden 1.2 miljardin euron alijäämästä tänä vuonna 0.6 miljardin euron ylijäämään. Ensi vuonna ylijäämä nousee 1.7 miljardiin euroon.

Vaihtotaseen alijäämä syveni viime vuonna

Vuoden 2011 vaihtotaseen alijäämää on kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen tietojen mukaan korjattu hieman alaspäin 2.2 miljardista eurosta 2.4 miljardiin euroon. Korjauksiin vaikuttaa eniten aiemmin ilmoitettua heikompi palvelutase.

Ennakkotietojen mukaan vaihtotaseen alijäämä syveni 3 miljardiin euroon vuonna 2012. Vaihtotase supistui siten 0.6 miljardia euroa edellisvuodesta. Kauppatase tosin kääntyi 1.2 miljardin euron alijäämästä 0.3 miljardin euron ylijäämään, mutta palvelutaseen alijäämä syveni 1.2 miljardia euroa ja tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase heikkeni 0.8 miljardia euroa.

Sekä tavaroiden vienti että tavaroiden tuonti vähenivät viime vuonna. Tuonti supistui vieniä enemmän, jolloin kauppatase kääntyi ylijäämäiseksi. Palveluviennin arvo nousi viime vuonna vain 0.3 prosenttia, mutta palvelutuonnin arvo kasvoi peräti 6.4 prosenttia vuodentakaisesta, mikä johti palvelutaseen 1.4 miljardin euron alijäämään. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase oli 1.8 miljardia euroa alijäämäinen.

Vaihtotase, mrd. euroa

	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2015 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	56.9	56.8	56.4	58.3	61.2
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	58.1	56.6	54.9	55.9	58.2
Kauppataseen ylijäämä	-1.2	0.3	1.5	2.4	3.0
Palveluvienti	20.4	20.4	20.8	21.9	23.3
Palvelutuonti	20.5	21.8	21.7	22.5	23.5
Palvelutaseen ylijäämä	-0.2	-1.4	-0.9	-0.6	-0.2
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	-1.0	-1.8	-2.9	-2.3	-2.2
Vaihtotaseen ylijäämä	-2.4	-3.0	-2.3	-0.6	0.5
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	-1.3	-1.6	-1.1	-0.3	0.2
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	-3.1	-3.9	-3.0	-0.7	0.6

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

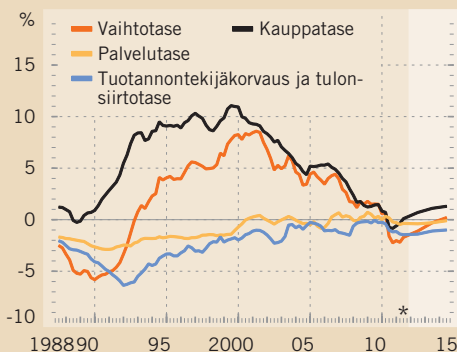
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen ta-
setta heiluttelevat erityisen voimakkaasti omai-
suustulot ja -menot, eli nettomääräiset rajan yli
kulkevat osingot, korot ja kotiutetut voitot, jois-
ta varsinkin osinkojen ja voittojen suunnat voi-
vat vaihtua äkillisesti vuodesta toiseen. Niiden
muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi vaihto-
taseeseen. Odotamme, että tuotannontekijäkor-
vausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä syvenee
tänä vuonna 2.9 miljardiin euroon. Ensi vuonna
alijäämän odotetaan pienenevän 2.3 miljardiin
euroon.

Vaihtotaseen alijäämän odotetaan pienenevän
hieman tänä vuonna 2.3 miljardiin euroon vii-
me vuoden 3 miljardista eurosta. Suomen Pan-
kin julkaiseman maksutasetilaston mukainen
vaihtotase osoitti viime vuonna 3.3 miljardin
euron alijäämää, mikä on hieman suurempi
luku kuin kansantalouden tilinpidossa. Vuonna
2014 alijäämän odotetaan supistuvan 0.6 mil-
jardiin euroon.

**KOTITALOUDET VELKAANTUVAT VIELÄ TÄNÄ VUONNA,
MUTTA SÄÄSTÄVÄT HIEMAN ENSI VUONNA**

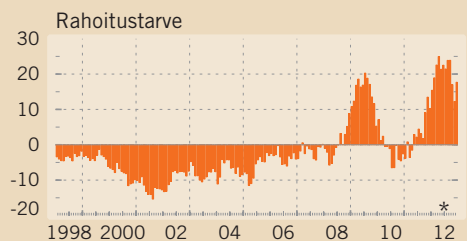
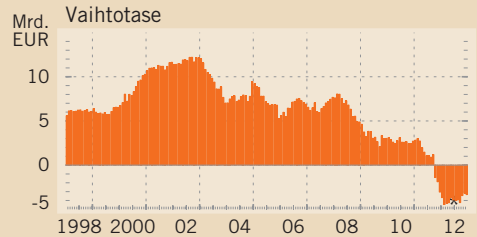
Kotitaloudet velkaantuivat viime vuonna 0.4 mil-
jardia euroa. Kansantalouden tilinpidon säästä-
miskäsite ei kuitenkaan ota huomioon kaikkia

**Vaihtotaseen ylijäämä kompen-
teittain suhteessa BKT:hen**

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.
Laskettu neljän neljänneksen
liukuvista summista, keskitetty. ETLA S13.1/u02
Lähteet: Suomen Pankki, Tilastokeskus.

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

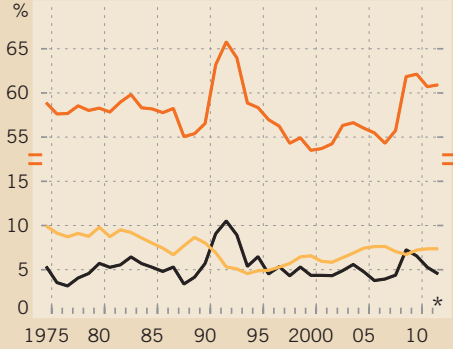
12 kuukauden ei-keskitetty liukuva summa.

Lähde: Suomen Pankki.

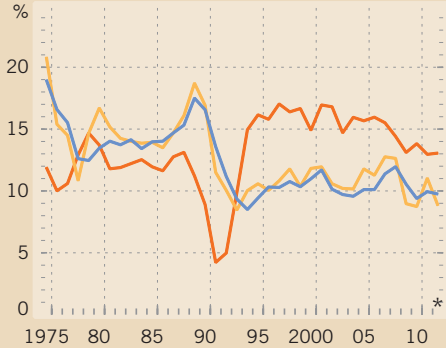
ETLA S13.1/u03

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

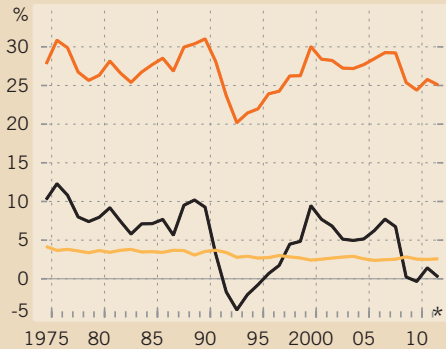
Kotitaloussektori

Yritykset, rahoitus- ja vakuutustoiminta

Julkinen sektori

- Tulot
- Säästäminen
- Pääomanmuodostus
- Kiinteät investoinnit

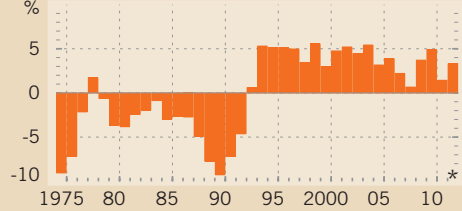
Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

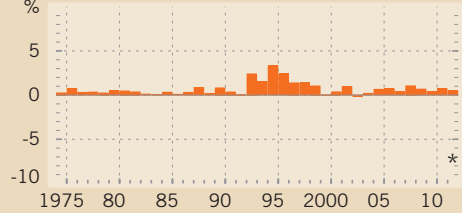
ETLA S13.1/08

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa BKT:hen

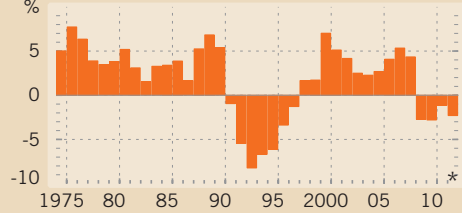
Yritykset

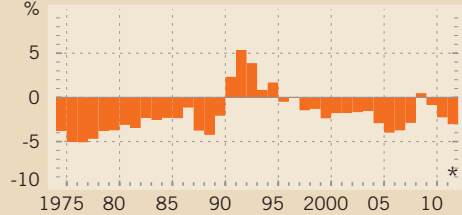
Rahoituslaitokset

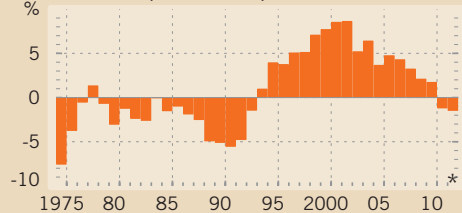
Julkinen sektori

Kotitaloussektori

Yhteensä (=vaihtotase)

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S13.1/09

kotitalouksien rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttökohteita. Säästäminen kansantalouden tilinpidossa ei siten kuvaa kotitalouksien todellista säästämistä kovin tarkasti. Myös tänä vuonna kotitaloudet velkaantuvat noin 0.4 miljardia euroa. Vuonna 2014 kotitaloussektori säästää 0.1 miljardia euroa.

Yrityssektorin säästäminen pysyi viime vuonna 7.4 miljardissa eurossa. Tänä vuonna yritysten säästäminen laskee hieman 6.9 miljardiin euroon, mutta kasvaa taas ensi vuonna 8.2 miljardiin euroon.

Julkisen sektorin rahoitusaliijäämä nousi viime vuonna 4.4 miljardiin euroon. Tänä vuonna se kohoaa 4.7 miljardiin euroon, mutta kutistuu ensi vuonna hieman 4.2 miljardiin euroon. Suhteutettuna kokonaistuotantoon arvioimme, että julkisyhteisöjen alijäämä pysyy tänä vuonna 2.3 prosentissa ja laskee 2 prosenttiin vuonna 2014. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 49–52.

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO HIDASTUU

Vuonna 2012 euromaiden kuluttajahintojen nousu oli keskimäärin 2.5 prosenttia. Kustannuskehitystä jarrutti muun muassa raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen vaikea kehitys. Suomessa yhdenmukaistettu inflaatio oli hieman muita euromaita nopeampi, 3.2 prosenttia. Erityisesti välillisen verotuksen kiristyminen ja elintarvikkeiden kallistuminen vauhdittivat Suomen inflaatiota. Ennustejaksolla kustannuskehityksen arvioidaan hidastuvan.

TUONTIHINTOJEN NOUSU VAIMENI

Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin mukaan tuontihinnat kohosivat viime vuonna keskimäärin 2.8 prosenttia. Hintojen nousu hidastui vuoden loppua kohden maailmanmarkkinahintojen vaikean kehityksen ja euron vahvistumisen vuoksi. Joulukuussa muutos vuoden yli oli vain 0.7 prosenttia.

Kuluvan vuoden alussa energian ja muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat alenivat vuodentakaisesta. Sen sijaan investointi- ja kulu-

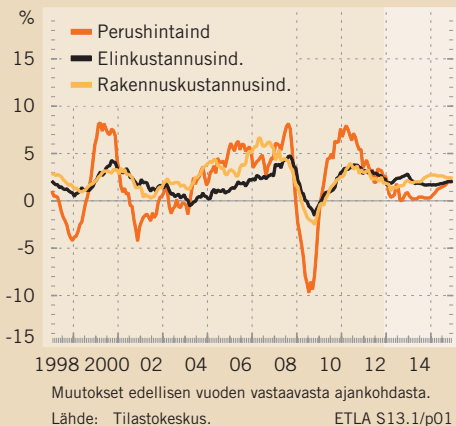
tustavaroiden hintojen nousu jatkui parin prosentin vauhdilla.

HYÖDYKEVEROJEN KOROTUKSET VAUHDITTIVAT KOTIMAISTA KUSTANNUSKEHITYSTÄ

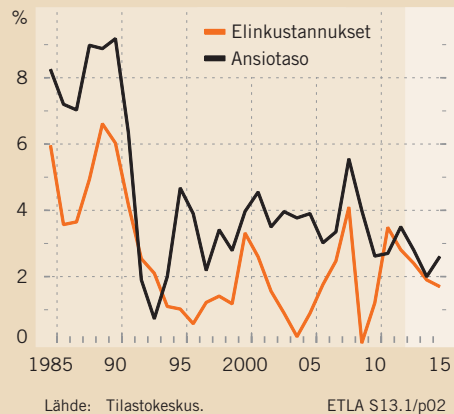
Viime vuonna kotimaisia kustannuspaineita voimistivat muun muassa alkoholijuomien ja liikenteen polttoaineiden hyödykeverojen korotukset vuoden 2012 alusta. Myös vuoden 2011 syksyllä solmitun raamisopimuksen sopimuskorotukset olivat hieman edellistä vuotta suuremmat ja lisäsivät kustannuspaineita. Vuonna 2012 sopimuskorotukset olivat runsaat 2 prosenttia. Lisäksi palkansaajille maksettiin alkuvuonna kertaluonteiset korvaukset. Kun mukaan otetaan liukumät ja rakennemuutos, säännöllisen työajan ansiotasoindeksi kohosi 3.3 prosenttia edellisestä vuodesta. Yleistä ansioiden kehitystä kuvaava indeksi kohosi 3.5 prosenttia.

Viime vuonna työn tuottavuus pysyi lähes edellisen vuoden tasolla, siten ansioiden nousu oli selvästi työn tuottavuutta suurempi. Koko talouden yksikkötyökustannukset kohosivat 3.3 prosenttia

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

työn tuottavuuden vaimean kehityksen vuoksi. Kansallisella käsitteellä mitattua inflaatiota jarrutti tehokkaasti korkotason aleneminen. Viime vuoden alun runsaan 3 prosentin inflaatio vaimeini vuoden lopulla jo 2.4 prosenttiin korkotason alenemisen vuoksi. Keskimäärin kuluttajahinnat kohosivat 2.8 prosenttia edellisestä vuodesta ja harmonisoitu inflaatio oli 3.2 prosenttia.

KOROT PYSYVÄT MATALINA

Euroopan keskuspankki laski ohjauskoron viime vuoden heinäkuussa 0.75 prosenttiin aiemmasta yhdestä prosentista. Ennusteperiodilla Euroopan keskuspankin odotetaan korottavan ohjauskorkoa aikaisintaan kuluvan vuoden loppupuolella. Kuluvan vuoden tammi-helmikuussa 3 kuukauden markkinakorko oli 0.2 prosentin tuntumassa. Markkinakorkojen laskun myötä myös asuntolaina- ja kulutusluottokannan keskikorot ovat alentuneet huolimatta korkomarginaalien kasvusta.

ENERGIAN HINNAN ODOTETAAN PYSYVÄN LÄHES ENNALLAAN

Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta oli viime vuonna keskimäärin 112 dollaria tynnyriltä. Hinta pysytteli melko tasaisena koko vuoden. Kuluvana vuonna öljyn hinnan odotetaan pysyttelevän 110–115 dollarissa tynnyriltä ja euron kurssin asettuvan 1.35 dollarin tuntumaan sekä tänä että ensi vuonna. Euron lievä vahvistuminen vauhdittaa tuontihintojen alamäkeä, mutta samalla heikentää vientiteollisuuden kustannuskilpailukykyä.

Talouden taantumun myötä muiden kuin energiaräaka-aineiden tuontihintojen arvioidaan alenevan tänä vuonna. Kulutus- ja investointitavaroitten tuontihintojen odotetaan pysyttelevän lähes viime vuoden tasolla. Yhteensä tuontihintojen odotetaan alenevan runsaat 3 prosenttia.

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustason vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2012*	2013*	2014 ^E	2015 ^E	2008→12	2013→17 ^E
1. Ansiotaso	3.3	2.8	2.0	2.6	3.6	2.7
2. Työpanos ¹⁾	-0.1	-0.5	0.4	0.8	-0.1	0.4
- ansiotyöpanos	-0.1	-0.5	0.4	0.8	-0.2	
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	-0.1	-0.5	0.4	0.8	0.0	
3. Työvoimakustannukset	3.1	2.9	3.0	4.1	3.1	3.7
- palkkasumma	3.2	2.9	2.9	4.1	3.4	3.7
- muut työtulot	2.6	2.8	3.5	4.2	2.0	3.8
4. Tuotanto	-0.2	0.3	1.8	2.9	-0.5	2.0
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	3.3	2.9	1.2	1.2	3.7	1.7
6. Tuontihinnat	3.6	-1.8	-0.2	0.5	2.1	0.1
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokonaistarjonnasta	2.3	3.9	-0.5	-1.1	2.2	-0.1
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	3.3	2.1	0.7	0.8	3.2	1.2
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	-0.4	1.2	1.4	1.1	-1.0	1.1
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	2.8	3.3	2.2	2.0	2.2	2.4
11. Kulutuksen hinta	2.7	2.4	1.7	1.6	2.5	1.8
12. Reaaliansiotaso	0.6	0.4	0.3	1.0	1.0	0.8
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	-0.1	0.5	1.4	2.1	-0.4	1.5

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

TYÖN TUOTTAVUUDEN HEIKKO KASVU VAUHDITTAA YKSIKÖTYÖKUSTANNUSTEN NOUSUA

Vuoden 2011 syksyllä solmitun ns. kaksivuotisen raamisopimuksen mukaan sopimuspalkat nousivat kuluvaan vuoden aikana vajaat 2 prosenttia. Liikumät ja rakennemuutos mukaan lukien ansiotasoindeksin arvioidaan kohoavan tänä vuonna keskimäärin 2.8 prosenttia.

Ensi vuoden palkkaratkaisun odotetaan jäävän varsin maltilliseksi vientiteollisuuden heikon kustannuskilpailukyvyyn vuoksi.

Ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus pysyi viime vuonna edellisen vuoden tasolla, kun se edellisvuonna kohosi 1.5 prosenttia. Vuonna 2013 työn tuottavuuden arvioidaan kohoavan 0.5 prosenttia, mikä on edelleen selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa matalampi.

ASUMISEN JA ELINTARVIKKEIDEN HINTOJEN NOUSU VAIMENEE

Kansallisella mittarilla mitattu inflaatio oli kuluvan vuoden tammikuussa 1.6 prosenttia. Vaikka joulukuuhun verrattuna inflaatiota voimisti arvonlisäveron korotus 23 prosentista 24 prosenttiin, hinnat hieman alenivat. Vaimea inflaatio johtui laskentamenetelmän uudistuksesta, jossa alennusmyynnit vaimentavat kausiluoteisesti inflaatiota. Viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna voimakkaimmin hinnat nousivat elintarvikkeissa sekä liikennemennoissa.

Kuluvan vuoden aikana asumisen kustannusten nousu pysyttelee heikkona matalana pysyttelevän korkotason ja asuntojen hintojen vaimean kehityksen vuoksi. Myös energiakustannusten nousu jatkuu aiempaa hitaampana. Vuokrien nousu jatkuu edelleen 2–3 prosentissa. Yhteensä asumismenojen kontribuution inflaatioon arvioidaan olevan tänä vuonna puolen prosenttiyksikön luokkaa.

Elintarvikkeiden hinnat olivat vuoden alussa vielä runsaat 6 prosenttia korkeammat kuin vuosi sitten. Elintarvikkeiden raaka-aineiden maailman-

markkinahinnat kääntyivät viime vuoden jälkipuoliskolla selvään laskuun, ja ruuan hinnan nousun oletetaan hidastuvan kuluvaan vuoden aikana.

Liikenteen kustannusten nousu jatkuu muun muassa arvonlisäveron korotuksen vuoksi. Sen sijaan raaka-öljyn maailmanmarkkinahintojen odotetaan pysyttelevän lähes viime vuoden tasolla, mikä vaimentaa energian hinnan nousua.

Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 2.4 prosenttia vuonna 2013. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen nousu asettunee runsaan 2.5 prosentin tuntumaan. Vuonna 2014 ulkoinen kustannuspaine pysyy edelleen vaimeana, ja ilman hyödykeverojen korotuksia inflaatio asettunee vajaaseen 2 prosenttiin. Tuontihintojen arvioidaan alenevan sekä tänä että ensi vuonna.

TUKKUHINTOJEN NOUSU VAIMENEE

Tukkuhintojen nousun odotetaan taituvan tänä vuonna yhden prosentin tuntumaan tuontihintojen alenemisen myötä. Ensi vuonna tukkuhintojen arvioidaan pysyttelevän lähes kuluvan vuoden tasolla. Myös kotimaisten kustannusten nousun arvioidaan pysyvän vähäisenä.

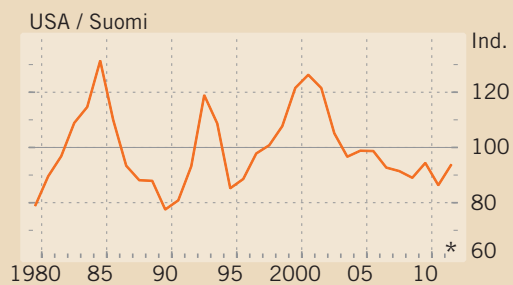
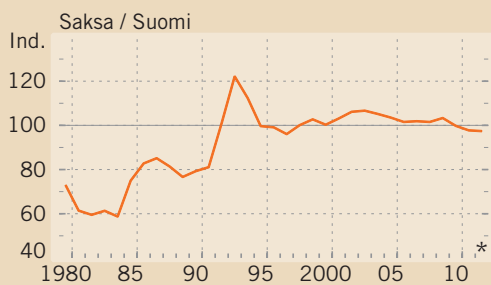
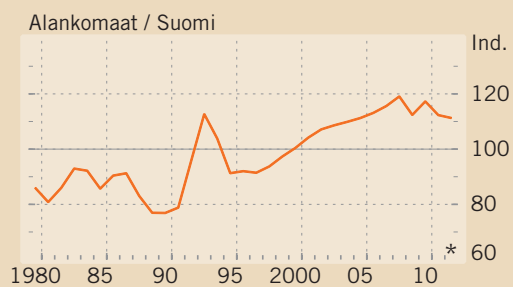
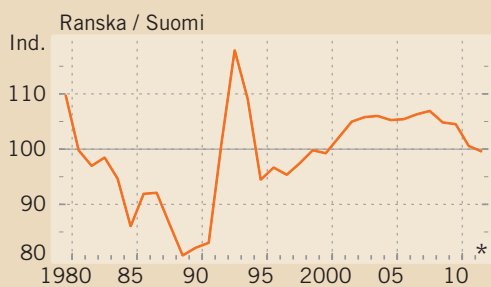
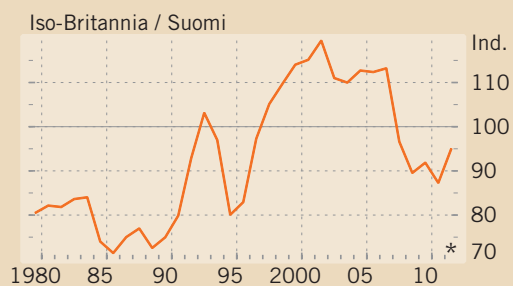
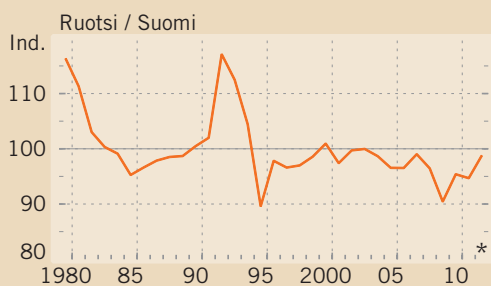
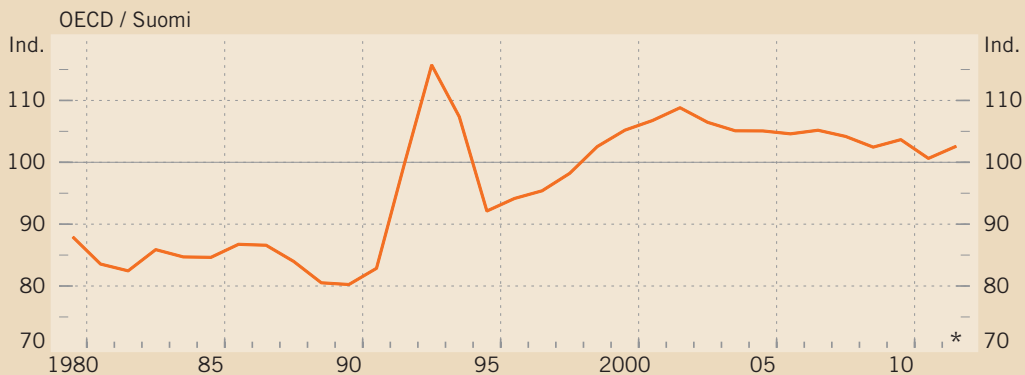
Rakennuskustannusten nousu vaimeni viime vuonna 2.4 prosenttiin rakentamisen aktiviteetin hiipumisen myötä. Tänä vuonna kustannuskehityksen arvioidaan jatkuvan 2 prosentin tuntumassa. Vaikka korkotaso on poikkeuksellisen matala, asuntojen hintojen nousu pysähtyi viime vuoden jälkipuoliskolla. Epävarmuus suhdannetilanteesta heijastuu erityisesti tänä vuonna rakennustoiminnan vaimenemisena.

KYSYNNÄN LAANTUMINEN KAVENTAA KANNATTAVUUTTA

Vuonna 2012 teollisuusyritysten kannattavuuden arvioidaan hieman heikentyneen taloustilanteen synkistymisen myötä. Teollisuuden tuottajahinnat nousivat 1.6 prosenttia, ja tuotantokustannusten kallistuminen kavensi yritysten kannattavuutta. Työvoimakustannusten osuus kansantulosta kääntyi lievään nousuun.

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky¹⁾

1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1989-2008 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

Kuluvana vuonna teollisuuden tuottajahintojen arvioidaan hieman alenevan vientihintojen 0.6 prosentin supistumisen myötä. Vaimea hintakehitys johtuu heikosta suhdannetilanteesta. Raamiratkaisun mukaisten palkankorotusten myötä yksikkötyökustannusten nousu voimistuu, mikä kaventanee osaltaan yritysten kannattavuutta.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY PYSYÄ LÄHES ENNALLAAN

Teollisuuden kustannuskilpailukyky suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvien laskelmien mukaan on jonkin verran pitkän aikavälin keskiarvoa heikompi. Viime vuonna tuottavuuden heikon kehityksen ja sovittujen palkkaratkaisujen myötä yksikkökustannusten arvioidaan nousseen hieman nopeammin kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Sen sijaan euron lievä heikentyminen vahvisti kustannuskilpailukykyä.

Ennusteessa oletetaan seuraavien palkkaratkaisujen jäävän hyvin maltillisiksi. Seuraavien viiden

vuoden aikana sopimuspalkkojen nousun odotetaan jäävän vuosittain keskimäärin prosenttiyksikön alemmaksi kuin edellisten viiden vuoden aikana. Tämän arvioidaan kohentavan kustannuskilpailukykyä ennustejakson loppua kohden.

Euron arvon odotetaan pysyvän lähes ennallaan viime vuoteen verrattuna, jolloin suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvan mittarin mukaan kustannuskilpailukykyyn kohentaminen on pitkälti maltillisten palkkaratkaisujen varassa.

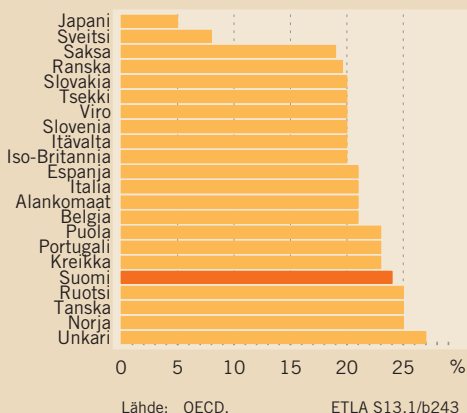
Ennusteperiodilla vienti kääntyy vähitellen nousuun kansainvälisen talouden asteittaisen elpymisen myötä. Erityisesti meille tärkeiden vientimaiden talouskasvun arvioidaan voimistuvan. Kuluvana vuonna teollisuustuotannon odotetaan vielä pysyvän lähes viime vuoden tasolla, mutta kääntyvän vähitellen nousuun kansainvälisen talouden piristymisen myötä. Talouden aktiviteetin kasvun myötä teollisuuden nykyinen melko heikko kannattavuus kohenee.

EUROOPAN UNIONIN HINTAKEHITYS

Vuoden 1999 jälkeen yhdenmukaistettu inflaatio on kohonnut Suomessa lähes samaa vauhtia muiden euromaiden kanssa ja selvästi hitaammin kuin EU-27-maissa keskimäärin. Tosin muuttaman viime vuoden aikana vuotuinen inflaatio on ollut meillä hivenen nopeampi kuin muissa euromaissa, mutta vastaavasti 2000-luvun puolivälissä Suomen inflaatio oli puolestaan muita euromaita hitaampi.

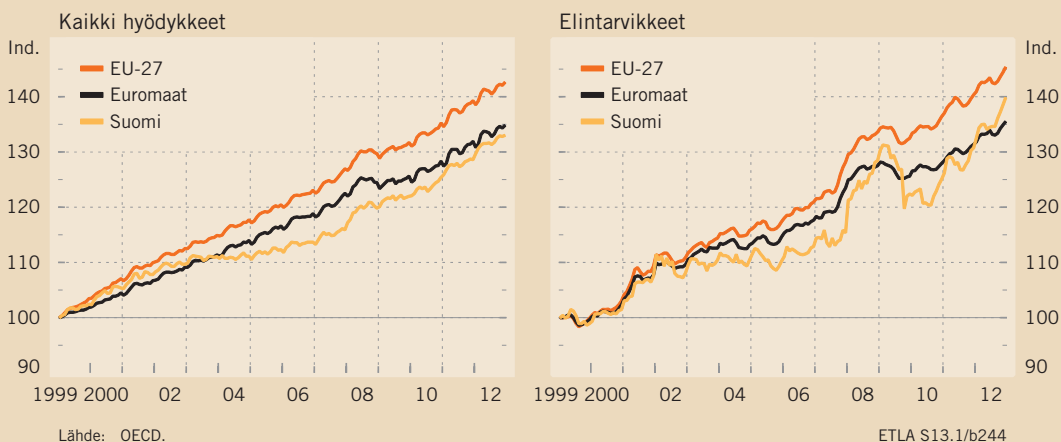
Viime vuosina erityisesti elintarvikkeiden hinnat ovat kohonneet meillä muita vertailumaita nopeammin. Kuviosta 2 voidaan kuitenkin todeta, että vuodesta 1999 lähtien elintarvikkeet ovat nousseet meillä kumulatiivisesti noin 4 prosenttia enemmän kuin muissa euromaissa, mutta hintojen nousu on ollut selvästi hitaampi kuin EU-27-maissa. Suomessa elintarvikkeiden hintoihin vaikuttivat tarkastelujaksolla myös muutokset arvonlisäverossa. Hintojen nousua vauhdittivat etenkin korkeammat tuotantokustannukset epäedullisen maantieteellisen sijainnin vuoksi. Myös hyödykeverojen muutokset aiheuttavat luonnollisesti eroja eri maiden hintakehitykseen.

Kuvio 1. Arvonlisävero

Suomessa kuluvan vuoden alussa arvonlisäveron prosenttiyksikön korotus 24 prosenttiin aiheuttaa vajaan prosenttiyksikön lisäyksen kuluttajahintoihin. Tarkastelujaksolla välillisen veron korotus on kuitenkin ollut lähes samansuuruinen Suomessa ja vertailumaissa keskimäärin. Vertailumaissa korkein arvonlisävero on Unkarissa, 27 prosenttia. Suomessa yleinen arvonlisävero korotettiin kuluvan vuoden alussa 24 prosenttiin aiemmasta 23 prosentista. Naapurimaista ainoastaan Norjassa ja Tanskassa vero on korkeampi kuin meillä.

Kuvio 2. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (1999/1=100)

HINTATASOT (OECD:N OSTOVOIMAPARITEETTIEN MUKAAN)

Suomen hintataso on ostovoimapariteeteilla laskettuna euromaiden korkein. Saksassa samalla rahasummalla saa vajaan 20 prosenttia enemmän hyödykkeitä kuin Suomessa ja Ranskassa vastavasti runsaat 10 prosenttia enemmän. Sen sijaan Norjassa ja Tanskassa hintataso on selvästi Suomea korkeampi. Ruotsin kruunun vahvistumisen myötä naapurimaan hintataso on nyt lähes sama kuin Suomessa.

Hyödykeryhmittäin tarkasteltuna Suomessa yleisiä hintatasoa kohottavat erityisesti alkoholijuomat, ajoneuvot, ravintola- ja hotellimenot sekä liikennepalvelut.

MITKÄ TEKIJÄT VAIKUTTAVAT INFLAATIOON?

Keynesiläisen talusteorian mukaan inflaatioon vaikuttavat kysyntä- ja kustannustekijät. Kysyntäinflaatioissa tarjonnan ylittävä kysyntä heijastuu markkinoilla hintojen nousuna. Kustannusinflaa-

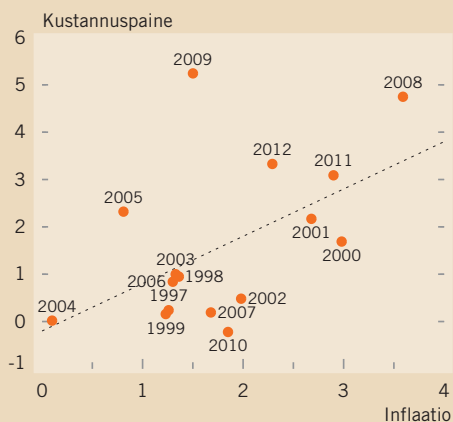
Hintatasot eräissä tuoteryhmissä vuonna 2011, ind. (EU27=100)

	Suomi	Ruotsi	Ranska	Saksa	Espanja	Kreikka	Viro
Koko hintataso	125	128	111	103	97	95	79
Elintarvikkeet	116	120	108	110	93	103	86
Alkoholijuomat	133	145	109	97	83	92	83
Vaatteet	120	133	104	103	88	103	101
Jalkineet	121	127	98	105	102	108	112
Sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	107	128	99	116	105	77	71
Huonekalut ja sisustus	106	109	111	95	95	101	86
Kodinkoneet	109	128	106	92	108	96	92
Viihde-elektroniikka	105	113	101	99	99	108	100
Ajoneuvot	114	101	103	101	99	91	90
Liikennepalvelut	134	134	108	113	92	88	74
Posti- ja tietoliikenne	81	80	118	82	149	128	74
Ravintolat ja hotellit	130	147	104	103	94	98	74

Lähteet: Tilastokeskus, OECD.

Kuvio 3.

Kustannuspaine ja inflaatio, Suomi

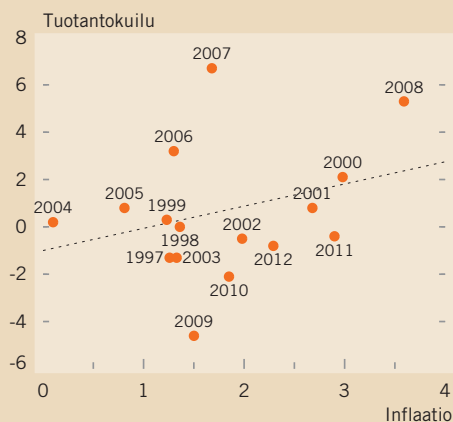

Lähteet: OECD, ETLA.

ETLA S13.1/b245

Kuvio 4.

Kysyntäpaine ja inflaatio, Suomi

Lähteet: OECD, ETLA.

ETLA S13.1/b246

tiossa tuotantoprosessiin vaikuttavien kustannusten, kuten palkkakustannusten tai väliuutepanosten, nousun ajatellaan välittyvän vähitellen tuotteiden hintoihin. **Monetaristisen** koulukunnan mukaan inflaation syyt ovat pohjimmiltaan rahavarannon kasvussa.

Yleisimmin inflaatiota pyritään selittämään kustannustekijöihin liittyvien mallien avulla. Esimerkiksi Suomen liittyminen Euroopan unioniin ja tuontirajoitteiden purkaminen merkitsi hyödykkeiden tarjonnan kasvua ja siten kysyntäinflaation merkitys väheni.

Kysyntäinflaatiolla on toki merkitystä silloin kun tarkastellaan maailmanmarkkinahintoja. Suhdanteiden vaihtelut heijastuvat selvästi raaka-aineiden maailmamarkkinahintoihin ja siten myös Suomen tuontihintoihin. Tuontihintojen muutoksilla on merkittävä vaikutus kotimaiseen inflaatioon. Siten kysyntävaikutus tavallaan välitty suoraan kustannusmuuttujiin. Kuviossa 3 inflaatiota on tarkasteltu yhdessä kustannuspaineen¹ kanssa. Kuviossa 4 on esitetty kysyntäpaine ja inflaatio, jossa kysyntäpainetta kuvaa tuotantokuilu².

Kuviotarkastelu osoittaa kustannusinflaation vaikuttavan selvemmin inflaation kehitykseen kuin kysyntäinflaation.

Myös yksinkertaisella kustannustekijöihin perustuvalla hintamallilla voidaan selittää melko hyvin inflaatioissa tapahtuvia muutoksia.

Oheisessa mallissa kulutuksen deflaattorissa tapahtuvia muutoksia on selitetty tuontihintojen sekä koko talouden yksikkötyökustannusten avulla. Lisäksi mukana on veropaine-indikaattori, jonka avulla pyritään huomioimaan välillisessä verotuksessa tapahtuvia muutoksia.

Mallissa yksikkötyökustannukset (ulc) ja tuontihinnat (imp) saavat melko samanlaiset t-arvot. Tuontihinnat vaikuttavat inflaatioon noin 35 prosentin painolla ja kotimaiset kustannukset 50 prosentin painolla. Veropaine-indikaattorina mallissa käytetään ”verot miinus tukipalkkiot” osuutta kokonaistarjonnasta.

¹ Painotettu yksikkötyökustannuksilla, tuontihinnoilla ja verojen (vähennetty tukipalkkiot) osuudella kokonaistarjonnassa.

² Potentiaalisen tuotannon ja toteutuvan tuotannon ero, ”output cap”.

Hintamallin tulokset

Dependent Variable: Kulutuksen deflaattori

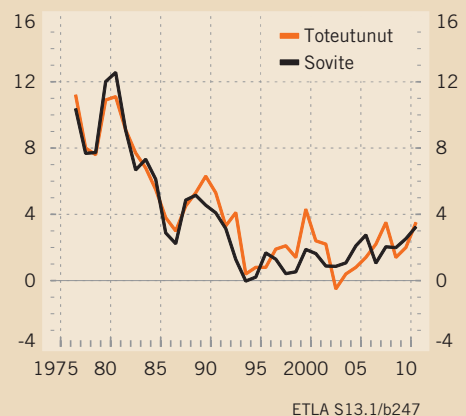
Method: Least Squares

Sample: 1977-2011

Included observations: 35

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
ulc	0.22	0.07	3.37	0.00
ulc-1	0.28	0.06	5.09	0.00
imp	0.21	0.04	4.97	0.00
imp-1	0.15	0.05	3.18	0.00
veropaine	0.07	0.03	2.66	0.01
R-squared	0.88	Mean dependent var	4.13	
Adjusted R-squared	0.86	S.D. dependent var	3.24	
S.E. of regression	1.20	Akaike info criterion	3.34	
Sum squared resid	43.34	Schwarz criterion	3.56	
Log likelihood	-53.40	Hannan-Quinn criter.	3.41	
Durbin-Watson stat	1.35			

Kuvio 5. Hintamallin sovite

ETLA S13.1/b247

ETLAn ennustevirheet

ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettavasta vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuotta koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä. Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajankohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä vir-

hettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

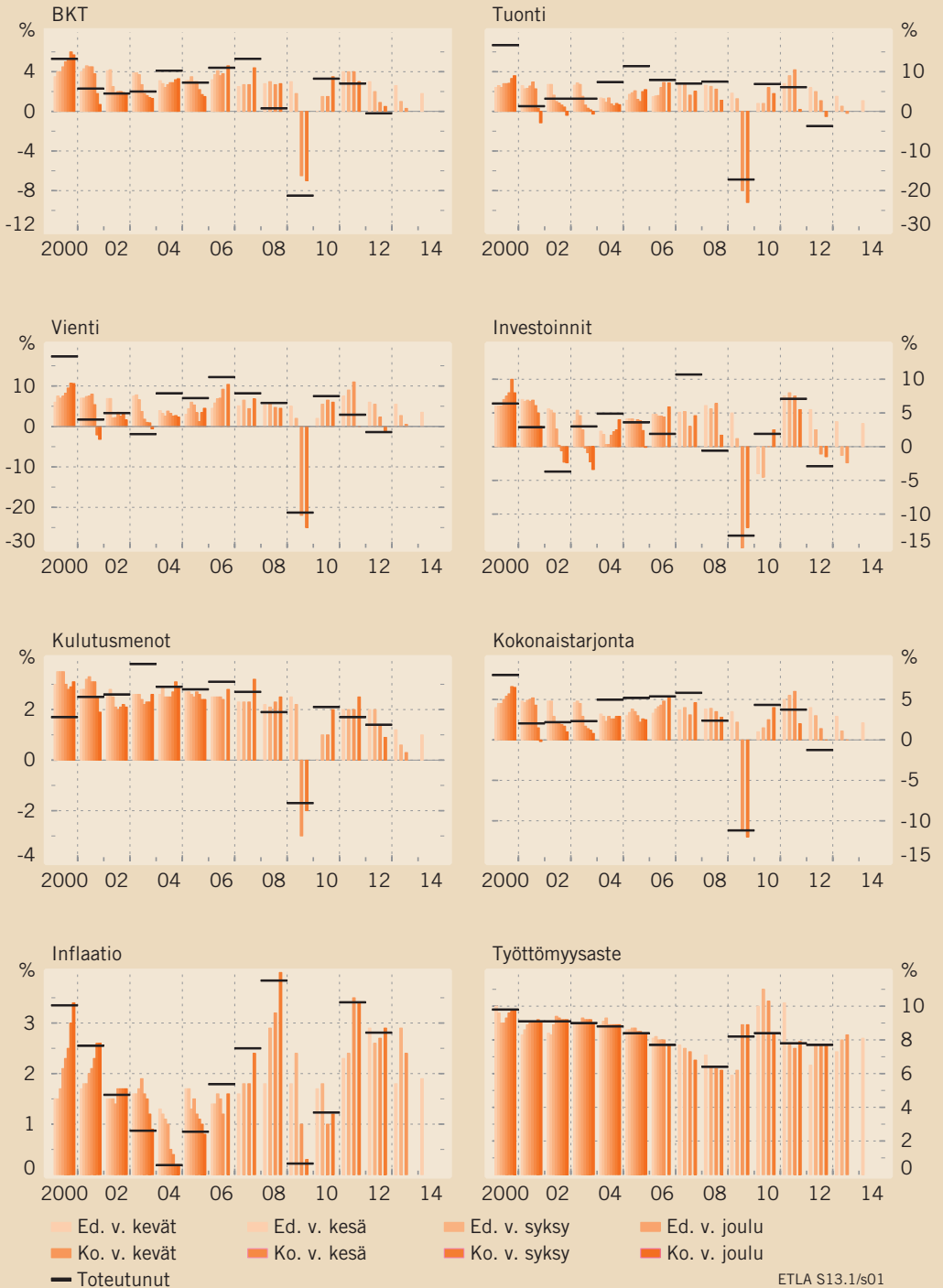
Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2012

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Samanaikaisen vuoden		Edellisen vuoden		Samanaikaisen vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.7	1.1	0.6	0.6	0.4	-0.3	-0.3
Tuonti	4.9	3.9	3.2	2.4	0.5	0.1	-0.7	-1.7
Kokonaistarjonta	2.8	2.0	1.7	1.1	0.8	0.3	-0.3	-0.5
Vienti	4.2	3.0	2.6	1.6	-0.8	-1.4	-0.9	-1.3
Investoinnit	4.3	4.5	3.2	2.7	2.0	1.9	1.6	0.7
- yksityiset	5.1	4.4	4.1	2.5	2.2	1.8	2.1	0.9
- julkiset	3.8	4.4	4.4	3.8	1.3	0.4	-0.1	-1.0
Kulutus	1.0	0.8	1.0	0.6	-0.4	-0.3	-0.4	-0.3
- yksityinen	1.6	1.2	1.1	0.8	-0.2	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.0	0.7	0.8	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
Kokonaiskäyttö	2.8	2.0	1.7	1.1	0.8	0.3	-0.3	-0.5
Työttömyysaste	1.1	0.6	0.5	0.2	0.4	0.1	0.3	0.1
Yksityisen kulutuksen hinta/Kuluttajahinnat¹⁾	1.2	1.0	0.5	0.4	-0.3	-0.2	-0.2	0.0

¹⁾ Yksityisen kulutuksen hinta 1973–2003, Kuluttajahinnat vuodesta 2004 eteenpäin.

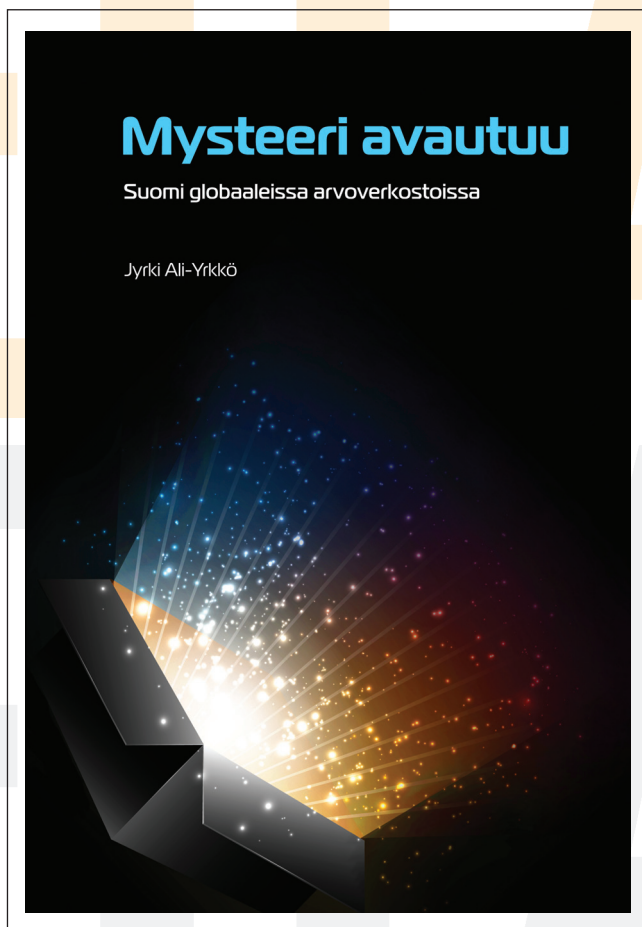
Lähde: Tilastokeskus.

Ennusteiden tarkentuminen

ETLA S13.1/s01

Mysteeri avautuu

Jyrki Ali-Yrkkö

135 s. 44 euroa
(Tuotekoodi B257) ISBN 978-951-628-574-3

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkelit

Digitaaliseen palveluyhteiskuntaan	80
<i>Mika Pajarinen, Petri Rouvinen & Pekka Ylä-Anttila</i>	
Ilmastopolitiikka alkaa jarruttaa talouskasvua	85
<i>Olavi Rantala</i>	

Digitaaliseen palveluyhteiskuntaan*

MIKA PAJARINEN

Tutkija
Etlatieto Oy

PETRI ROUVINEN

Toimitusjohtaja
Etlatieto Oy

PEKKA YLÄ-ANTTILA

PALVELUT DIGITALISOITUVAT, PALVELUIDEN ULKOMAANKAUPPA KASVAA

Digitalisoituminen on muuttanut vanhan palvelukäsitteen. Palveluita on perinteisesti pidetty hyödykkeinä, jotka kulutetaan samaan aikaan ja samassa paikassa kuin ne tuotetaan – niitä ei voi siirtää eikä varastoida. Siksi niillä ei voisi ainkaan merkittävässä määrin käydä kansainvälistä kauppaa. Saman vanhan käsityksen mukaan ne eivät myöskään lisäisi kansantalouden varallisuutta ja pääomakantaa, koska ne kulutetaan saman tien – palveluihin käytetyillä menoilla ei ole investointiluonnetta, ne eivät kasaudu.

* Mika Pajarinen on Etlatieto Oy:n tutkija, Petri Rouvinen toimitusjohtaja ja Pekka Ylä-Anttila Etlatieto Oy:n eläkkeelle siirtynyt toimitusjohtaja.

Artikkeli perustuu kirjoittajien joulukuussa 2012 julkaistuun kirjaan ”*Uutta arvoa palveluista*” (ETLA B256. Taloustieto Oy).

Kirjoittajat ovat viimeisten parin vuosikymmenen aikana tehneet lukuisan määrän talouden ja yritysten rakennemuutoksia sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa käsitelleitä hankkeita. Palvelutalouden tulevaisuutta koskeva hanke päättää kolmikon pitkään jatkuneen ja hedelmällisen yhteistyön. Pajarinen ja Rouvinen kuitenkin jatkavat ja myös Etlatietoon luotu tutkimusperinne jatkuu. Uusia avauksia on tulossa.

Nämä käsitykset eivät enää pidä paikkaansa. Palveluihin käytettävät menot ovat yhä useammin myös investointeja: ne kasvattavat pääomakantaa, jonka tavoitteena on luoda tuloja tulevaisuudessa. Tyypillisimpiä esimerkkejä ovat luonnollisesti tutkimus- ja kehityspalvelut, koulutuspalvelut, ICT-palvelut, organisaatioiden kehittäminen tai rahoituspalvelut. Yhä suurempi osa tällaisista palveluista kasvattaa *aineetonta* pääomakantaa, joka kehityneimmässä maissa on jo yli puolet koko kansantalouden pääomakannasta. Silti lähes kaikkia palvelumenoja – t&k-toiminta on ainoa merkittävä poikkeus – käsitellään esimerkiksi kansantalouden tilinpidossa kulutuksena.

Perinteinen ajatustottumus palveluista juontaa juurensa ns. kolmen sektorin mallista, jonka mukaan talous koostuu alkutuotannosta, jalostuksesta (teollisuus) ja palveluista. Materiaalinen tuotanto ja sen mahdollistama hyvinvointi syntyvät kahdessa ensimmäisessä vaiheessa, palvelut ovat eräänlainen jäännöserä – residuaali. Tämäkin asetelma on muuttunut. Palvelut ovat usein *lähtökohta*, eivät ketjun loppupää: kauppa määrittää, millaisia tuotteita se haluaa (omat merkit), ja viihdepalveluiden tuottajat, millaiset laitteet

ovat parhaita vaikkapa musiikin kuunteluun (*iPod*). Alkutuotanto-jalostus-palvelut -ketjussa ei ole enää samaa järjestystä kuin aiemmin.

Palveluiden digitalisoituminen merkitsee sitä, että kasvava osa tuotetuista palveluista voidaan käyttää ajasta ja paikasta riippumatta. Niillä voidaan käydä kauppaa samalla tavalla kuin tavaroillakin,

mutta usein paljon tehokkaammin ja pienemmin kustannuksin. Syy on yksinkertainen: internet on tarjonnut globaalin jakelutien, jonka vuoksi palvelutuotannon skaalaedut saattavat olla äärimmäisen suuret.

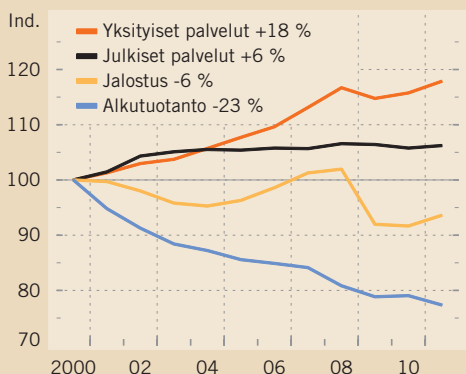
Palvelut ovat kehittyneissä maissa talouden ylivoimaisesti suurin sektori. Ne ovat myös nopeimmin kasvava erä maailmankaupassa. Suomessaakin palveluiden ulkomaankauppa on ylijäämäistä. Keskeinen syy palvelukaupan kasvuun on palveluiden digitalisoituminen. Globaali työnjako on muuttumassa niin, että kehittyneet maat erikoistuvat yhä enemmän palveluihin.

Yritykset hajauttavat tuotanto- ja arvoketjunsensa osia maailmanlaajuisesti: ketjun eri osat sijoittuvat omien suhteellisten etujensa mukaan. Maiden ja alueiden erikoistuminen ei noudata enää välttämättä sektori- tai toimialajakoa, vaan tapahtuu toiminnoittain tai työtehtävittäin. Korkean tulotason maat erikoistuvat palveluihin, joiden osuus arvoketjussa on kasvanut.

ONKO BAUMOLIN TAUTI PARANNETTU?

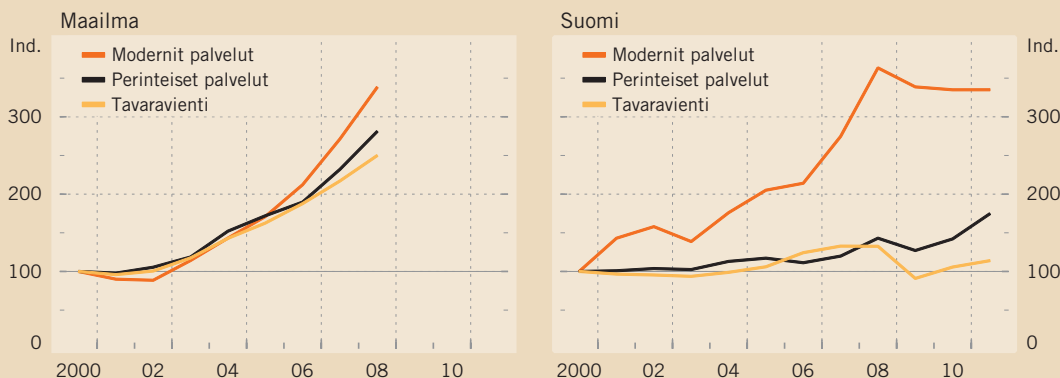
Mahdollisuus suuriin skaalaetuihin palveluiden tuotannossa, mutta varsinkin niiden *käytössä*, on yksi syy siihen, että palvelut ovat muuttumassa

Suomessa tehtyjen työtuntien kehitys 2000-2011 (2000=100)

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito. ETLA S13.1/f353

Suomen ja maailman palvelu- ja tavaravienti käyvin hinnoin (2000=100)

Lähteet: IMF, Suomen Pankki ja WTO.

Modernit palvelut: rahoitus-/vakuutus-, viestintä-, it- ja liike-elämän palvelut sekä rojaltit ja lisenssimaksut.

Perinteiset palvelut: kuljetuksiin, matkailuun ja rakentamiseen liittyvät palvelut sekä julkisen sektorin ja muut sekalaiset palvelut.

ETLA S13.1/f354

tuottavuuskasvun kiviriipasta tärkeäksi kasvun lähteeksi. Vanha käsitys ns. Baumolin taudin vai-vaamasta palvelusektorista on monien palveluiden kohdalla väistymässä.

Tauti on silti todellisuutta suurimmassa osassa julkista palvelutuotantoa, koska digitalisoinnilla on rajansa: valtaosa henkilökohtaisista hyvinvointipalveluista on aina ihmiseltä-ihmiselle-palvelua. Yksityisen sektorin tuottavuuskasvun mahdollistama palkkojen nousu siirtyy myös julkiseen palvelutuotantoon, vaikka samaa tuottavuuskasvua ei siellä ole aina saavutettavissa.

Kuitenkin digitaalipalvelut ja tietojärjestelmien kehittäminen voivat parantaa ja tehostaa merkittävästi myös julkisia hyvinvointipalveluita. Tyypillisiä esimerkkejä ovat ajanvarauspalvelut ja potilastietojen tehokkaampi hyödyntäminen. Matkaa on vielä jäljellä, ja mahdollisuuksia myös.

PALVELUT VAI TEOLLISUUS?

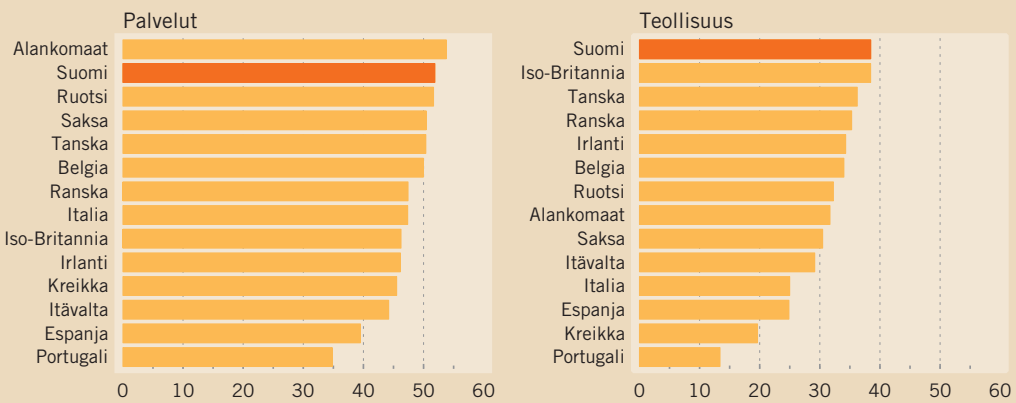
Vastakkainasettelua ei tarvita. Koko kysymys on turha ja harhaanjohtavakin. Teollisuus ja palvelut integroituvat yhä enemmän toisiinsa. Palvelut ovat kiinteä osa tavaraa ja päinvastoin. Liiketoiminnan tavoitteena on asiakkaan tarvitseman ratkaisun tuottaminen, ei tuote tai palvelu sinänsä.

Kansantalouden ja yrityksen näkökulmasta kyse on suhteellisten etujen hyödyntämisestä ja kilpailuetujen luomisesta. Kehittyneiden maiden kilpailuetu perustuu uudessa globaalissa työnjaossa nykyistä enemmän palveluiden ja fyysisten tuotteiden yhdistelmiin.

Teollisuusyrityksetkin tuottavat yhä enemmän palveluita: joko markkinoilla erikseen myytäviksi (huoltopalvelut), osana fyysisiä tuotteita (koneiden elinkaari- ja palvelut) tai sisäisiä palveluita (mm. tutkimus-, hallinto- ja rahoituspalvelut). Kun talouden rakenteen tarkastelu viedään yksittäisten työtehtävien tasolle, havaitaan, että Suomen *teollisuuden* työvoimasta keskimäärin noin puolet toimii *palvelutehtävissä*. Suurissa monikansallisissa yrityksissä osuus on huomattavasti suurempi. Monet teollisuusyritykset ovat itse asiassa palveluyrityksiä tai muuttumassa sellaisiksi.

Suomen erityispiirre kansainvälisessä vertailussa on se, että korkeaa koulutusta vaativissa palvelutehtävissä (johto-, tutkimus- ja asiantuntijatehtävät) toimivien osuus niin teollisuus- kuin palveluyrityksissäkin on Euroopan korkeimpia. Tehtävätasolta tarkastellen suomalaiset yritykset ovat siis erikoistuneet vaativiin palvelutehtäviin kilpailijoitaan enemmän.

Johtajien, asiantuntijoiden ja tutkijoiden osuus työvoimasta, % (2008-2010 keskiarvo)

Lähde: Eurostat.

ETLA S13.1/f355

Yksi kansainvälisen tutkimuksen tulos on myös se, että tehokkaasti ja kilpailullisesti toimivat palvelualat vaikuttavat positiivisesti teollisuustuotannon ja tuottavuuden kasvuun. Ulkopuolelta ostetut palvelut ovat tärkeä osa teollisuusyritysten väliuotepanoksia: mitä tehokkaammin niitä tuotetaan, sitä enemmän ne hyödyttävät ostajaa.

Tuotanto- ja arvoketjujen pilkkoutuminen yhä pienempiin osiin on yksi globaalin talouden suurimpia muutostekijöitä. Myös erilaisia palvelutoimintoja voidaan tieto- ja viestintäteknologian kehityksen seurauksena hajauttaa entistä helpommin niihin erikoistuneiden yritysten hoidettaviksi. Kyse on työnjaon syventämisestä. Tyypillisiä esimerkkejä ovat huolto- ja kunnossapitopalvelut, joihin erikoistuneet yritykset voivat hyödyntää mittakaava- ja erikoistumisetuja tavalla, joka ei ollut aiemmin mahdollista.

Teollisuus ja palvelut ovat monien eri mekanismien kautta kytkeytyneet toisiinsa. Nämä kytkennät ovat vain vahvistumassa. Tärkeämpää kuin piirtää rajaa teollisuuden ja palveluiden välille, on pohtia, mikä niitä yhdistää ja miten uusista yhdistelmistä syntyy kilpailuetua.

MONENLAISIA PALVELUITA

Palvelut niputetaan usein yhdeksi alaksi ja niihin liitetään matalien palkkojen ja pienten osaamisvaatimusten leima. Tosiasiassa palvelut ovat keskenään hyvin erilaisia. Suomessa yli puolet palvelusektorin työntekijöistä toimii vaativissa asiantuntija- ja johtamistehtävissä – palvelut ovat pikemminkin korkeiden osaamisvaatimusten ala.

Myös palkkatasoltaan yksityiset palvelut ovat vertailukelpoisia esimerkiksi teollisuuden kanssa. Vaikka keskimäärin palkat tehtyä työtuntia kohden ovatkin yksityisissä palveluissa alhaisemmat kuin teollisuudessa, niin palveluissa korkeimpien tuntipalkkojen osuus ja absoluuttinen määrä ovat huomattavasti suurempia kuin teollisuudessa. Vähintään 40 euron tuntipalkkaan yltää yksityisissä palveluissa noin 23 000 henkilöä. Vastaavaan tuntikorvaukseen teollisuuden puolella pääsee noin 6 400 henkilöä.

Palvelusektorilla on kuitenkin edelleen runsaasti myös matalan koulutustason tehtäviä. Työtehtävien rakenne on 2000-luvulla muuttunut niin, että korkean osaamistason tehtävät ovat merkittävästi lisääntyneet, keskitason tehtävät vähentyneet ja matalan osaamistason tehtävien määrä on pysynyt lähes ennallaan. Työmarkkinat ovat polarisoituneet. Työtehtävien rakenteen muutosta kuvaava käyrä on U-muotoinen.

TARVITAANKO ERILAISTA POLITIIKKAA?

Talouden kasvun ja elinkeinopolitiikan näkökulmista palvelut ovat pikemminkin samankaltaisia kuin erilaisia talouden muiden sektoreiden kanssa. Poliittika-ajattelussa on kuitenkin ollut taipumusta pitää palveluita erillään – erityispiirteet on tietysti otettava huomioon, mutta yhdistäviä tekijöitä on entistä enemmän.

Hyvä esimerkki on innovaatiopolitiikka. Palveluinnovaatiot ovat talouskasvun kannalta yhtä tärkeitä kuin teolliset innovaatiot. Innovaatioprosessi on molemmilla aloilla hyvin samanlainen, vaikka erojakin on. Palveluyritykset tekevät vähemmän perinteistä t&k:ta ja enemmän epämuodollista innovaatiotoimintaa, ts. kehittävät markkinointi-, organisaatio- ja johtamisinnovaatiota sekä hankkivat tietoa vuorovaikutteisesti markkinoilta ja asiakkailta. Kuitenkin molemmille muodollinen tutkimus- ja kehitystoiminta samoin kuin yhteistyö yliopistojen kanssa on innovaatiotoiminnan olennainen osa. Julkisen rahoituksen saaminen palveluyritysten innovaatiotoimintaan on kuitenkin vähemmän todennäköistä kuin rahoitus teolliseen innovointiin – Suomessa ja kaikissa muissakin kehittyneissä maissa.

Mielenkiintoinen on tutkimustulos, jonka mukaan eniten yritysten kasvuun vaikuttavat teknologisten sekä markkinointi- ja organisaatioinnovaatioiden yhdistelmät – toimialasta riippumatta. Tämän soisi ohjaavan innovaatio- ja elinkeinopolitiikkaa nykyistä enemmän.

Yksi pulma niin talous- ja elinkeinopolitiikalle kuin tutkimuksellekin on, että palveluiden tilastointi on tuntuvasti heikompa kuin teollisuuden:

kuva palveluista jää väistämättä epätarkaksi ja puutteelliseksi. Poliitiikan kohdetta ja vaikutuksia on hankala tunnistaa, kun tietoa ei ole kylliksi. Hyvä esimerkki on jälleen innovaatiotoiminta. Euroopan tilastoviraston innovaatiokysely (*Community Innovation Survey*) on yksi tärkeimpiä kansainvälisiä innovaatiotoiminnan tietolähteitä. Kuitenkin kyselyn kattavuus vaihtelee voimakkaasti sektoreittain: kysely kattaa työllisyydellä mitattuna noin 90 % esimerkiksi Suomen teollisuudesta, mutta vain noin 30 % palveluista – merkittävä osa palvelualoista jää kokonaan kyselyn ulkopuolelle; ilmeisesti niillä ei edes oleteta olevan innovaatiotoimintaa.

Globaalitalouden muutos avaa merkittävän mahdollisuuden erikoistua digitaalisiin palveluihin sekä soveltaa digitaalitekniikkaa perinteisillä vahvuusaloilla. Tällainen kehitys on meneillään. Sen edistäminen on yksi elinkeinopolitiikan keskeisimpiä tehtäviä. Tärkeää on nähdä, että palvelut ja teollinen tuotanto täydentävät toisiaan, eikä piirtää rajaa niiden välille.

LÄHTEET

Pajarinen, Mika, Rouvinen, Petri ja Ylä-Anttila, Pekka (2012): *Uutta arvoa palveluista*. Helsinki: Taloustieto Oy (ETLA B256).

Ylä-Anttila, Pekka (2012): *Digitaaliset palvelut mullistavat maailmankauppaa*. ETLA Muistio 1. 19.10.2012. <http://www.etla.fi/julkaisut/digitaaliset-palvelut-mullistavat-maailmankauppaa/>

Ilmastopolitiikka alkaa jarruttaa talouskasvua*

OLAVI RANTALA

Tutkimusneuvonantaja

ETLA

EU:N ILMASTOPOLITIIKAN TALOUSVAIKUTUKSET SUOMESSA JA EU-ALUEELLA VUONNA 2020

EU:n ilmastopolitiikka jarruttaa Suomen ja muun EU-alueen talouskasvua kolmannella päästökaupakaudella 2013–2020, jolloin päästökaup-pasektorin päästöoikeuksia kiristetään toiseen päästökaupakautteen 2008–2012 verrattuna. Seuraavassa tarkastellaan EU:n ilmastopolitiikan vaikutuksia päästöoikeuden hintaan, sähkön hintaan, teollisuuden kilpailukykyyn ja kokonaistaloudelliseen kehitykseen EU-alueella ja Suomessa vuonna 2020. EU:n ilmastopolitiikan talouskasvuvaikutuksia arvioidaan myös kauemmas tulevaisuuteen olettaen, että päästökaup-pasektorin päästöoikeuksia kiristetään edelleen 2020-luvulla.

Ilmastopolitiikan vaikutusarvioiden vertailukohdaksi tarvitaan perusskenaario, joka kuvaa talouden kehitystä ilman politiikan vaikutusta. Perusskenaariossa EU-alueen talouskehitykseen vaikuttavan maailmantalouden kasvun ja muiden eksogeenisten tekijöiden kasvun oletetaan olevan jatkossa hieman hitaampaa kuin 2000-luvun alkuvuosien kasvu oli ennen loppuvuonna 2008 alkanutta lamaa.

EU:n ilmastopolitiikan vaikutuksia ohjaava hintamekanismi toimii päästökaupan ja sähkömarkkinoiden välityksellä. Valtaosa EU:n päästökaup-

pasektorin hiilidioksidipäästöistä on peräisin sähköntuotannosta, joten keskeinen kysymys ilmastopolitiikan taloudellisten vaikutusten ennakoinnissa on päästöoikeuden hinnan nousun vaikutus sähkön hintaan. Sähkön hinnan nousu on keskeisin tekijä, joka välittää ilmastopolitiikan vaikutuksia talouteen ja energian kulutukseen sekä siten viime kädessä myös hiilidioksidipäästöjen vähenemiseen.

Päästöoikeuden hinnan noususta johtuva sähkön hinnan nousu vähentää kotitalouksien, teollisuuden ja muun talouden sähkön kulutusta ja vaikuttaa lisäksi epäsuorasti teollisuustuotannon ja muun tuotannon sekä kotitalouksien kulutuksen kasvun hidastumisen kautta sähkön kulutukseen. Talouden aktiviteetin heikkeneminen johtaa sähkön hinnan nousun suoran sähkön kulutusta vähentävän vaikutuksen ohella sähkön kulutuksen ja päästöjen vähenemiseen.

EU:n päästökauppadirektiivin mukaan päästökaup-pasektorin päästöoikeuksia vähennetään kolmannella päästökaupakaudella 2013–2020 huomattavasti verrattuna toisen päästökaup-pasektorin päästöoikeuksiin. Päästöoikeuksia kiristetään luultavasti edelleen 2020-luvulla. Tässä yhteydessä oletetaan, että päästöoikeuksien vähentämistä jatketaan 2020-luvulla samalla vauhdilla kuin kolmannella päästökaupakaudella 2013–2020 (kuvio 1).

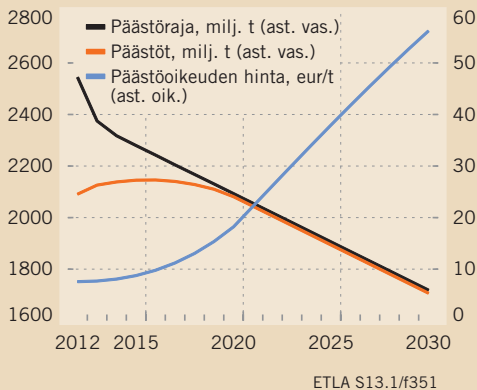
Taulukko 1 kuvaa ilmastopolitiikan talousvaikutuksia EU-alueella ja Suomessa vuonna 2020

* Artikkelin on tiivistelmä tutkimuksesta ”EU:n ilmastopolitiikan talousvaikutukset vuoteen 2020”, ETLA Raportit No 2, 26.11.2012.

perusskenaarioon verrattuna. Ilmastopolitiikan vaikutuksia arvioivan mallisimuloinnin mukaan päästöoikeuden hinta nousee vuoteen 2020 mennessä noin 20 euroon hiilidioksiditonnilta (kuvio 1). Päästöoikeuden hinta heijastuu sähkön hintaan, joka kohoaa lähes 40 prosenttia vuoteen 2020 mennessä perusskenaarioon verrattuna (taulukko 1). Suomen teollisuuden ener-

giavaltaisuuden takia sähkön hinnan nousu lisää Suomessa teollisuuden tuotantokustannuksia enemmän kuin EU-alueella keskimäärin. Kylmän ilmaston takia myös kotitalouksien sähkön kulutus on Suomessa suurempaa kuin EU-alueella keskimäärin. Sähkön hinnan nousu johtaa Suomessa suurempaan kuluttajahintojen nousuun kuin EU-alueella keskimäärin.

Kuvio 1. EU:n päästökauppasektorin hiilidioksidipäästöt ja päästöoikeuden hinta

Taulukko 1 Ilmastopolitiikan talousvaikutukset EU-alueella ja Suomessa

	Politiikkavaikutus vuonna 2020, %	
	EU-alue	Suomi
Sähkön hinta	37	37
Sähkön kulutus	-8.4	-9.2
Vienti	-1.8	-2.5
Kotimainen kysyntä	-1.2	-1.5
Teollisuustuotanto	-1.5	-2.2
Muun talouden tuotanto	-1.2	-1.6
BKT	-1.3	-1.8
Työllisyys	-1.2	-1.7
Teollisuuden yks.kust.	2.1	2.5
Muun talouden yks.kust.	2.1	2.2
Kuluttajahinnat	2.2	2.7

Päästöoikeuden hinnan nousun ja sähkön hinnan nousun aiheuttama teollisuuden tuotantokustannusten kasvu heikentää EU:n viennin kilpailukykyä EU-alueen ulkopuolisilla vientimarkkinoilla ja Suomen kilpailukykyä sekä EU-alueen ulkopuolella että EU-alueella. Kilpailukyvyyn heikkenemisen takia vienti ja teollisuustuotanto jäävät vuoteen 2020 mennessä vähäisemmiksi kuin perusskenaariossa.

Vientiin ja teollisuustuotantoon kohdistuu Suomessa suurempi negatiivinen vaikutus kuin EU-alueella keskimäärin. Tämä johtuu osin siitä, että Suomen vientiin vaikuttaa kustannuskilpailukyvyyn ja tuontikysynnän heikkeneminen EU-alueella. Koko EU:n vientiin vaikuttaa vain kustannuskilpailukyvyyn heikkeneminen suhteessa EU:n ulkopuolisiin vientimarkkinoihin. Suomen tuontikysynnän heikkenemisellä ei ole käytännössä mitään vaikutusta muun EU-alueen vientiin, koska Suomen markkinat ovat hyvin pienet muun EU-alueen kannalta. Suomen ja muun EU-alueen keskinäisen kauppariippuvuuden epäsymmetrian suuruutta kuvaa se, että Suomen viennistä yli puolet suuntautuu EU-alueelle, mutta muiden EU-maiden vienti Suomeen on vain parisen prosenttia niiden yhteenlasketusta viennistä. Vienti-vaikutusten epäsymmetrian ohella keskeinen syy Suomeen kohdistuviin voimakkaampiin makrotaloudellisiin vaikutuksiin on se, että Suomen talous on kaiken kaikkiaan paljon avoimempi ja riippuvaisempi viennistä kuin EU-alueen talous keskimäärin.

Taulukon 1 mukaan EU:n ilmastopolitiikka johtaa Suomessa suurempiin tuotanto- ja työllisyysmenetyksiin kuin EU-alueella keskimäärin. Keskeinen johtopäätös kokonaistaloudellisesta

vaikutusarviosta on, että pohjoisesta sijainnista ja kylmästä ilmastosta johtuvan energiatarpeen, talouden vientiriippuvuuden sekä teollisuuden energjaintensiivisyyden takia Suomi maksaa päästökauppajärjestelmällä toteutettavasta EU:n ilmastopolitiikasta kovempaa hintaa tuotanto- ja työllisyyksenetyksinä kuin EU-maat keskimäärin.

ILMASTO- JA ENERGIAPOLITIIKAN VAIKUTUS PITKÄN AJAN TALOUSKASVUUN

On paikallaan arvioida EU:n ilmastopolitiikan talousvaikutuksia myös kauemmas tulevaisuuteen, koska edellä esitetty vuoteen 2020 ulottuva tarkastelu jättää avoimeksi kysymyksen, mitä tapahtuu talouskasvulle, jos ilmastopolitiikkaa kiristetään edelleen 2020-luvulla. EU:n päästökauppadirektiivissä säädetty ilmastopolitiikka koskee toistaiseksi vain vuosien 2013–2020 kolmatta päästökauppakautta. Tässä yhteydessä oletetaan, että EU:n päästökauppasektorin päästöoikeuksia rajoitetaan edelleen vuodesta 2021 lähtien siten, että ne vähenevät vuosittain samalla määrällä kuin vuosina 2013–2020. Mallisimuloinnilla haetaan sellainen päästöoikeuden hintaura, jolla päästöt vähenevät päästöoikeuksien vähenemistä vastaavalla tavalla. Kuvio 1 esittää tätä päästöjen hinta- ja määräsopeutumista vuoteen 2030.

Kolmannella päästökauppakaudella vuosina 2013–2020 päästöoikeuden hinnan täytyy nousta kiihtyvällä vauhdilla, jotta päästöjen aikaura taittuu laskusuuntaan vuoden 2020 tienoilla. Sen jälkeen päästöjen suoraviivaisen laskusuunnan jatkuminen edellyttää kuvion 1 esittämää suoraviivaisesti nousevaa päästöoikeuden hinnan aikauraa. Arvion mukaan päästöoikeuden hinta nousee tällöin vuoteen 2030 mennessä yli 50 euron hiilidioksiditonnilta.

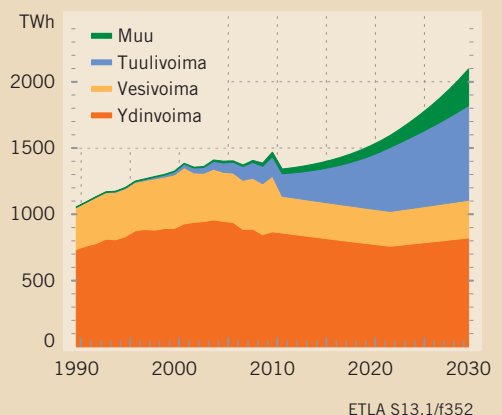
EU:n päästökauppasektorin päästöoikeuksien rajoittamisella toteutettava ilmastopolitiikka johtaa siihen, että EU-alueen talouskasvu riippuu tulevaisuudessa keskeisesti päästöttömän sähköntuotannon kasvusta. Valtaosa EU-alueen päästöttömästä sähköntuotannosta on tähän mennessä ollut ydinvoimaa ja vesivoimaa, vaikka tuulivoi-

man käyttö on viime vuosina kasvanut nopeasti. Kolmannella päästökauppakaudella vuosina 2013–2020 EU-alueen ydinvoimatuotanto vähenee Saksan ydinvoimatuotannon alasajon seurauksena ja vain Suomeen ja Ranskaan odotetaan uutta ydinvoimakapasiteettia. Tuulivoimaan ennakoidaan sen sijaan vahvaa kasvua vuosille 2013–2020.

EU-alueen ydinvoimatuotannossa tapahtuneen käänne 2020-luvulla, koska Saksasta ei enää tuolloin tule vähentävää vaikutusta EU-alueen ydinvoimatuotantoon ja joihinkin maihin, kuten Suomeen, tulee ydinvoiman lisäkapasiteettia. EU-alueen tuulivoimatuotannon kasvun oletetaan 2020-luvulla hidastuvan jonkin verran kuluvalle vuosikymmenelle ennakoidusta kasvuvauhdista. Tuulivoiman osuus päästöttömästä sähköntuotannosta kasvaa kuitenkin edelleen. Myös muun päästöttömän sähköntuotannon osuus kasvaa (kuvio 2).

Päästöttömän sähköntuotannon kasvun vaikutusta talouskasvuun voidaan havainnollistaa oletamalla vaihtoehtoisia kasvu-uria päästöttömälle sähköntuotannolle ja simuloimalla ennustemallilla vastaavat vaihtoehtoiset talouden kasvu-urat, joilla päästökauppasektorin päästöt pysyvät kuvi-

Kuvio 2. EU-alueen päästötön sähköntuotanto

ossa 1 esitetyn päästörajan mukaisina. Taulukko 2 esittää tuloksia simuloinneista, joissa vaihtoehtoislaskelmat on tehty 2020-luvun kehitykselle.

Taulukon 2 ylin rivi esittää BKT:n kasvua EU-alueen ja Suomen perusskenaariossa. Toisella rivillä on tulos BKT:n kasvusta päästörajoitusten kiristyessä kuvion 1 esittämällä tavalla. Tällöin EU-alueen päästöttömän sähköntuotannon oletetaan

kasvavan 2020-luvulla kuvion 2 esittämällä tavalla keskimäärin 3.3 prosenttia vuodessa.

Vaihtoehtoislaskelmissa EU-alueen päästöttömän sähköntuotannon kasvua varioidaan nollan ja kuuden prosentin vuosikasvun välillä. Ennustemallilla simuloidaan vastaavat vaihtoehtoiset talouden kasvu-urat, joilla päästökauppasektorin päästöt pysyvät vuosina 2021–2030 kuviossa 1 esitetyn päästörajan mukaisina. Pienimmillään BKT:n kasvu on EU-alueella 1.4 ja Suomessa 1.1 prosenttia vuodessa ja suurimmillaan EU-alueella ja Suomessa 2.1 prosenttia vuodessa.

Taulukko 2 BKT:n kasvun riippuvuus EU-alueen päästöttömän sähköntuotannon kasvusta

	Vuosikasvu 2021–2030, %		
	Päästötön sähköntuotanto		BKT
	EU-alue	EU-alue	Suomi
Perusskenaario	3.3	2.1	2.2
Kiristynyt päästörajoitus	3.3	1.8	1.7
Kiristynyt päästörajoitus	0.0	1.4	1.1
Kiristynyt päästörajoitus	2.0	1.7	1.5
Kiristynyt päästörajoitus	4.0	1.9	1.8
Kiristynyt päästörajoitus	6.0	2.1	2.1

Tulosten perusteella voidaan todeta, että päästökauppasektorin päästöoikeuksien rajoittamisella toteutettava ilmastopolitiikka johtaa siihen, että EU-alueen talouskasvu riippuu tulevaisuudessa keskeisesti päästöttömän sähköntuotannon kasvusta eikä enää niinkään muista talouden kasvutekijöistä, kuten työvoiman tarjonnasta ja tuottavuuden kasvusta. Näin ollen EU-maiden ydinvoimapolitiikalla ja muulla päästöttömästä sähköntuotantosta säätelevällä politiikalla on keskeinen merkitys EU-alueen ja Suomen tulevan talous- ja työllisyyskehityksen kannalta.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2012/2	Euroopan ja Suomen taloudet saatava kestäväan kasvuun Arvioita eurokriisin ratkaisuehdotuksista Nokian osuus pienenee – ICT-sektorin kasvu palveluissa ja ohjelmistoissa	Markku Kotilainen Markku Kotilainen Jyrki Ali-Yrkkö, Petri Rouvinen, Pekka Ylä-Anttila
2012/1	Valtiontaloutta tasapainotettava kestävällä tavalla Kestävyysvaje ja velkakriisi Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle Investoidaanko Suomessa tarpeeksi? Kansainvälinen vertailu Älyä ja softaa koneisiin	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Markku Kotilainen Ville Kaitila Pekka Ylä-Anttila
2011/2	Kriisistä kriisiin: milloin tämä päättyy? Työmarkkinamuutosten rooli Saksan taloudellisessa menestyksessä 2000-luvulla Suomi on siirtynyt edelläkävijäksi Kaivostoiminnan kasvun kansantaloudelliset ja aluetaloudelliset vaikutukset	Markku Kotilainen Antti Kauhanen Jari Hyvärinen Olavi Rantala
2011/1	Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyden suhteen? Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina? Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekriisi?	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Jari Hyvärinen Pekka Ylä-Anttila
2010/2	Nousussa taas Teollinen tulevaisuus Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukykykysymyksiä	Pasi Sorjonen Pekka Ylä-Anttila Reijo Mankinen
2010/1	Suhdannekäänne(kö)? Elintarvikkeiden hinnanmuodostus ja markkinoiden toimivuus	Pasi Sorjonen Markku Kotilainen, Heli Koski, Reijo Mankinen, Olavi Rantala
2009/2	Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet	Markku Kotilainen

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2009/1	Talous ja politiikka Velka ja elvytys Kolme havaintoa yritysrahoituksesta Speculation and Commodity Prices Ruotsi, Suomi ja EMU	Sixten Korkman Sixten Korkman Ari Hyytinen Emanuele De Meo, Paavo Suni Sixten Korkman
2008/2	Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028 Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? Does Finland Suffer from Brain Drain?	Pasi Sorjonen Pia Nykänen Edvard Johansson
2008/1	Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa? Sääntelyllä tasa-arvoon? The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Sixten Korkman Pasi Sorjonen Niku Määttänen Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari Paavo Suni
2007/2	Mikä on Suomen kilpailukyky? Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Pasi Sorjonen Martti Nyberg
2007/1	Voiko vahva talouskasvu jatkua? Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Pasi Sorjonen Martti Nyberg Mikko Mäkinen
2006/2	Finanssipolitiikan liikkumatila ensi hallituskaudella Miten varautua väestön ikääntymiseen? Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyille ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Sixten Korkman Jukka Lassila, Niku Määttänen, Tarmo Valkonen Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähäys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötty Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suoma- laisten yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniikkateollisuus Suomessa Biotekniikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopoliitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehityksimaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

Uutta arvoa palveluista

Mika Pajarinen – Petri Rouvinen – Pekka Ylä-Anttila

118 s. 42 euroa
(Tuotekoodi B256) ISBN 978-951-628-566-8

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Työtehtävien ja palkkojen dynamiikka

Työtehtävien ja palkkojen dynamiikka

Rita Asplund • Antti Kauhanen • Mika Maliranta

Rita Asplund – Antti Kauhanen – Mika Maliranta

175 s. 38 euroa
(Tuotekoodi B255) ISBN 978-951-628-564-4

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

TOIMITUSJOHTAJA

Vesa Vihriälä

TUTKIMUS

Työmarkkinat ja osaaminen

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Antti Kauhanen

Tutkijat: Sirpa Maijanen, Olli Martikainen ja Ye Zhang

Tutkimussihteeri: Pekka Vanhala

Tutkimusassistentti: Julia Salmi

Kilpailu, innovaatio ja tuottavuus

Tutkimusjohtaja: Mika Maliranta

Tutkimuspäälliköt: Terttu Luukkonen ja Heli Koski

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Tarmo Valkonen

Tutkimusneuvonantaja: Jukka Lassila

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Suunnittelija: Eija Kauppi

Tutkija: Tero Kuusi

Kasvu, rakenteet ja suhdanteet

Tutkimusjohtaja: Markku Kotilainen

Tutkimusneuvonantaja: Olavi Rantala

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Hannu

Kaseva, Reijo Mankinen ja Paavo Suni

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Jarkko Aitti, järjestelmäasiantuntija

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Kaija Hyvönen-Rajecki, informaattikko

Kirsti Jalaistus, taluspäällikkö

Petteri Larjos, atk-päällikkö

Timo Nikinmaa, projektijohtaja (viestintä)

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Johanna Soininen, toimitusjohtajan assistentti

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Docent, Aalto University School of Economics, Helsinki ja Professor, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Pekka Ilmakunnas, Professor, Aalto University School of Economics, Helsinki

Martin Kenney, Professor, University of California, Davis, United States

Mikko Ketokivi, IE Business School, Madrid, Spain

Tobias Kretschmer, Professor, LMU, Germany and Lecturer, London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Doctor, Associate Professor, Imperial College London, London, United Kingdom

Sarianna Lundan, Professor, University of Bremen, Germany

Olli Martikainen, Docent, Aalto University School of Science and Technology, Espoo, Finland ja Docent, Lappeenranta

University of Technology, Lappeenranta, Finland

Hannu Piekkola, Professor, University of Vaasa, Vaasa,

Finland

Otto Toivanen, Professor, Katholieke Universiteit Leuven,

Faculty of Business and Economics, Leuven, Belgium

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm. myös: Kari Alho, Hannu Hernesniemi, Jari Hyvärinen, Sami Napari, Nuutti Nikula ja Pekka Ylä-Anttila

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Petri Rouvinen

Tutkimuspäällikkö: Jyrki Ali-Yrkkö

Projektitutkijat: Matias Kalm, Martti Kulvik,

Tuomo Nikulainen, Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja

Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekinen

ETLA

ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2013:1

ETLA

Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi